

İLLİK HESABAT 2013

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DÖVLƏT NEFT FONDU

MÜNDƏRİCAT

1. FOND HAQQINDA	4
2. ƏSAS GÖSTƏRİCİLƏR	8
3. İDARƏETMƏ VƏ ŞƏFFAFLIQ	14
3.1. Neft Fondunun idarə edilməsi	14
3.2. Şəffaflıq və hesabatlılıq	19
4. ÖLKƏ İQTİSADİYYATI VƏ NEFT FONDU	26
4.1. Makroiqtisadi inkişaf	26
4.2. Neft Fondunun gəlirləri	36
4.3. Neft Fondunun xərcləri	40
5. İNVESTİSİYALAR	50
5.1. İnvestisiya strategiyası	50
5.2. Neft Fondunun investisiya portfeli	53
5.3. Neft Fondunun gəlirliliyi	65
5.4. Risklərin idarə edilməsi	68
6. NEFT FONDUNUN 2013-CÜ İL BÜDCƏSİNİN İCRASI	74
7. NEFT FONDUNUN KONSOLIDASIYA EDİLMİŞ	
MALİYYƏ HESABATLARI	84
ƏLAVƏ	144

FOND HAQQINDA

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu (ARDNF) ümummilli lider Heydər Əliyevin 29 dekabr 1999-cu il tarixli 240 nömrəli Fərmanı ilə təsis edilmişdir. Neft Fondu neft və qaz ehtiyatlarına dair sazişlərin həyata keçirilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının əldə etdiyi gəlirlərin toplanmasını, səmərəli idarə edilməsini, gələcək nəsillər üçün saxlanmasını təmin edən xüsusi qurumdur.

Neft Fondu ayrıca idarəetmə strukturuna malik hüquqi şəxs qismində yaradılmış xüsusi məqsədli dövlət qurumudur. Neft Fondunun Əsasnaməsi 2000-ci ildə təsdiq edilmişdir.

Neft Fondunun yaradılması fəlsəfəsinin əsasını neft sərvətlərinin nəsillər arasında ədalətli bölüşdürülməsinin təmin edilməsi təşkil edir.

Fondun missiyası

Neft Fondunun missiyası tükənən təbii sərvətlərdən əldə olunan gəlirlərin toplanması və Azərbaycan xalqının bugünkü və gələcək nəsillərinin daimi gəlir mənbəyinə çevrilməsi, ümummilli əhəmiyyətli layihələrin birbaşa maliyyələşdirilməsi və təbii sərvətlərin birgə istismarına dair beynəlxalq statuslu müqavilələrdə təmsilçiliyi təmin etməkdən ibarətdir.

Fondun vəzifələri

Neft Fondunun fəaliyyəti ölkə qarşısında aşağıdakı mühüm vəzifələrin həllinə yönəlmişdir:

- Ölkədə makroiqtisadi sabitliyin qorunması, maliyyə-vergi intizamının təmin edilməsi, neft gəlirlərindən asılılığın azaldılması və qeyri-neft sektorunun inkişafının təmin edilməsi;
- Ölkənin sosial-iqtisadi tərəqqisi naminə mühüm ümummilli layihələrin maliyyələşdirilməsi;
- Neft və qazın bərpa edilməyən təbii ehtiyat olduğunu nəzərə alaraq, onlardan əldə edilən gəlirin nəsillər arasında bərabər bölüşdürülməsi və gələcək nəsillər üçün ehtiyat vəsaitin toplanması.

Fondun hüquqi əsasları

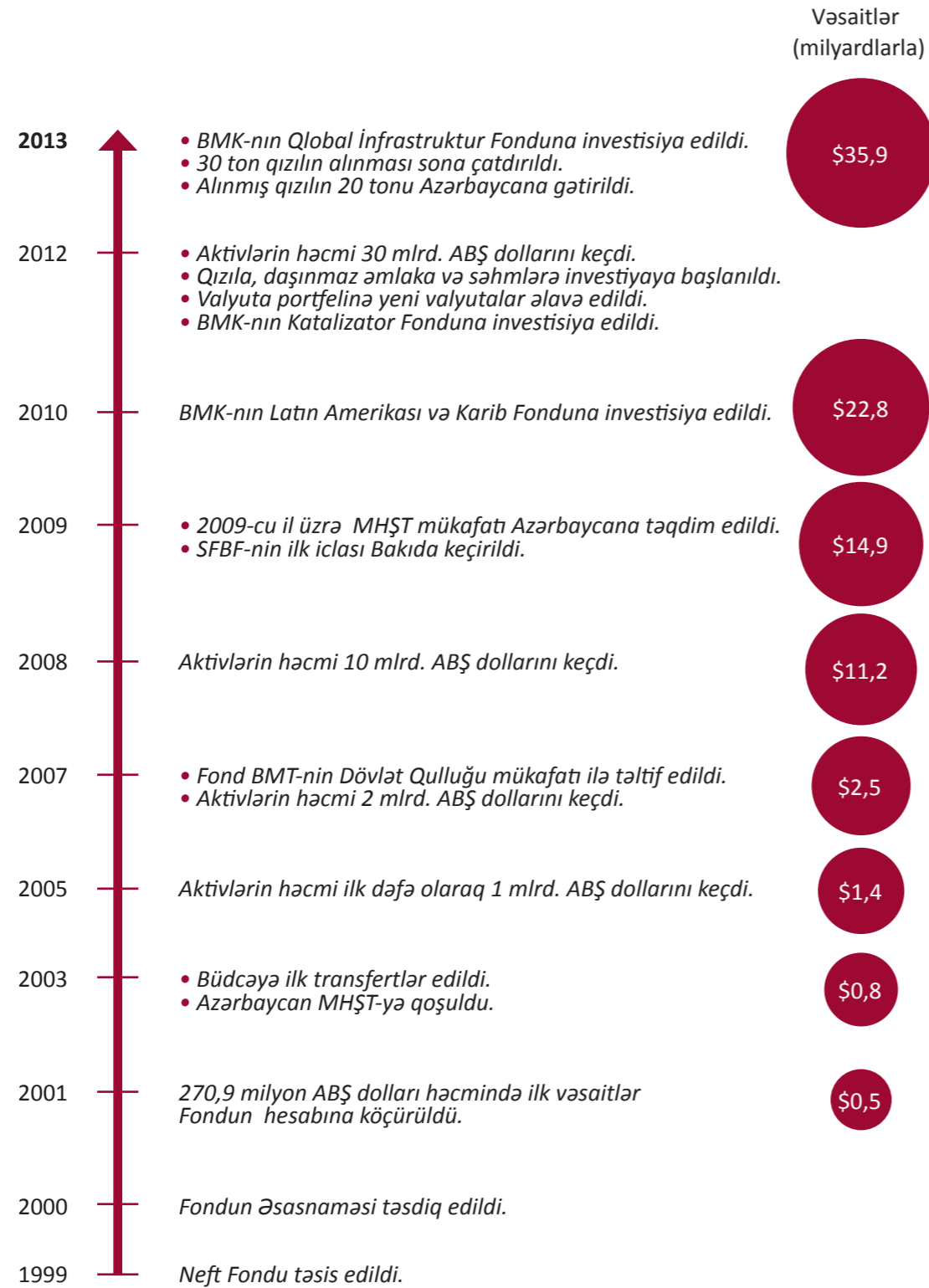
Fondun hüquqi fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və Azərbaycan Respublikasının qanunları, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin fərman və sərəncamları, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun Əsasnaməsi və daxili prosedur qaydalarına əsaslanır.

Fondun maliyyələşmə və vəsaitlərinin xərclənməsinə dair prosedur qaydaları Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun Əsasnaməsi və “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun (büdcə) gəlir və xərclər proqramının tərtibi və icrası qaydaları”nda aydın şəkildə müəyyən olunmuşdur. “Azərbaycan Respublikasının Büdcə Sistemi haqqında” Qanunda nəzərdə tutulduğu kimi, Neft Fondunun xərcləri icmal dövlət büdcəsinin, yəni dövlət büdcəsinə daxil olan və dövlət büdcəsindən kənar fondların birgə büdcəsinin tərkib hissəsidir. İcmal dövlət büdcəsinin xərcləri isə hər il ölkə parlamenti tərəfindən baxılaraq təsdiq edilir. Beləliklə, hər bir vətəndaş öz seçdiyi millət vəkili vasitəsilə Neft Fondunun büdcəsinin müzakirəsində iştirak edir. Bu Qanuna uyğun olaraq, Fond yalnız öz büdcəsi ilə nəzərdə tutulan xərcləri həyata keçirə bilər.

Fondun investisiya və risklərin idarə olunması siyasəti “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun valyuta vəsaitinin saxlanması, yerləşdirilməsi və idarə edilməsi haqqında Qaydalar”a (İnvestisiya Qaydaları) və hər il Müşahidə Şurası tərəfindən baxıldıqdan sonra Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən təsdiq olunan “İnvestisiya Siyasəti”nə əsaslanır. “ARDNF-nin İnvestisiya Siyasəti”nə əsasən Fondun investisiya qərarları risklər nəzərə alınmaqla gəlirliliyin maksimumlaşdırılması məqsədinə əsaslanır. “İnvestisiya Qaydaları”na əsasən Neft Fondu öz investisiya qərarlarını tam müstəqil şəkildə qəbul edir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən 2004-cü ildə təsdiq edilmiş “Neft və qaz gəlirlərinin istifadə olunması üzrə uzunmüddətli Strategiya”da vəsaitlərin aktiv şəkildə, o cümlədən iqtisadiyyatın qeyri-neft sektorunda, “insan kapitalı”nın inkişafında, ölkənin müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsi və digər bu kimi istiqamətlərdə istifadə olunması nəzərdə tutulur. Neft Fondu bu Strategiyanın həyata keçirilməsində əsas aparıcı rollardan birini daşıyır.

Xronologiya

Bizim dəyərlərimiz: Hörmət, kollektiv iş, inam, şəffaflıq

Yarandığı gündən etibarən Dövlət Neft Fondu Azərbaycanın, eləcə də dünyanın bir çox təşkilatları, maliyyə qurumları, bankları ilə sıx əməkdaşlıq edir. Fond əməkdaşlıq etdiyi bütün təşkilatlarla münasibətlərini hörmət, kollektiv iş, qarşılıqlı inam, şəffaflıq prinsipləri əsasında qurur.

Hörmət

Neft Fondu əməkdaşları, digər beynəlxalq təşkilatlar, maliyyə qurumları, dövlət orqanları, xarici menecerlər, ictimaiyyət ilə işgüzar əlaqələrini qarşılıqlı hörmət və inam üzərində qurur. Fond daxilində əməkdaşların yüksək peşəkarlığının və qarşılıqlı münasibətlərinin inkişaf etdirilməsində hörmət ən önəmli faktorlardan biridir. Fond əməkdaşlıq etdiyi bütün təşkilatların və şəxslərin qərarlarına hörmətlə yanaşır.

Kollektiv iş

Neft Fondunun həm Azərbaycanda, həm də beynəlxalq arenada yüksək uğur və nüfuz qazanması kollektiv iş və birgə səy nəticəsində əldə edilmişdir. Uğurlu iş münasibətlərinin qurulması, hər bir fərdin uğurunun qiymətləndirilməsi və qeyd edilməsi, komanda əməyinin dəyərləndirilməsi Neft Fondunda uğurlu kollektiv iş prinsiplərinin yaranması üçün müsbət zəmin yaratmışdır.

İnam

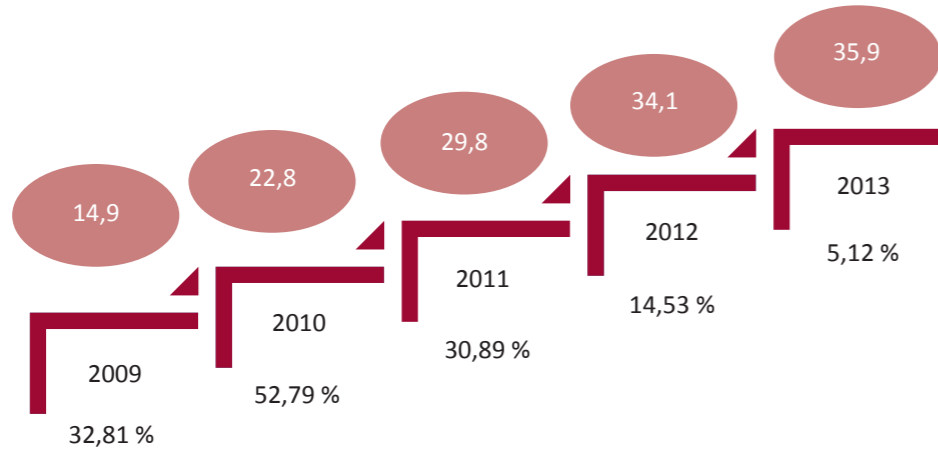
Neft Fondu bütün tərəfdaşlarının inam və etimadını qazanmaq məqsədilə fəaliyyətində daim etik standartlara və düzgünlüyə riayət edir. Fond tərəfdaşlarından da qarşılıqlı və etibarlı tərəfdaşlıq prinsiplərinə əməl edilməsini gözləyir.

Şəffaflıq

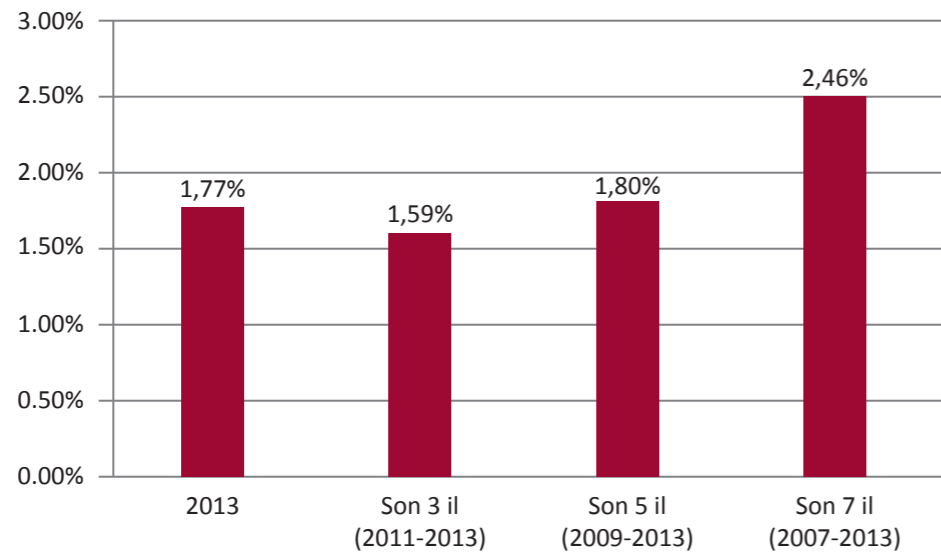
Neft Fondu yüksək ixtisaslaşmış qurum olaraq fəaliyyətini şəffaflıq prinsipi və kriteriyaları əsasında qurur. Tərəfdaş təşkilatlarla, işçilər və xarici menecerlər ilə birlikdə şəffaflıq prinsiplərinə əsaslanan, müasir standartlara uyğun fəaliyyət göstərən Fond Azərbaycanda və beynəlxalq aləmdə etibarlılıq və şəffaflıq nümunəsi olan qurum kimi yüksək dəyərləndirilir.

2 ƏSAS GÖSTƏRİCİLƏR

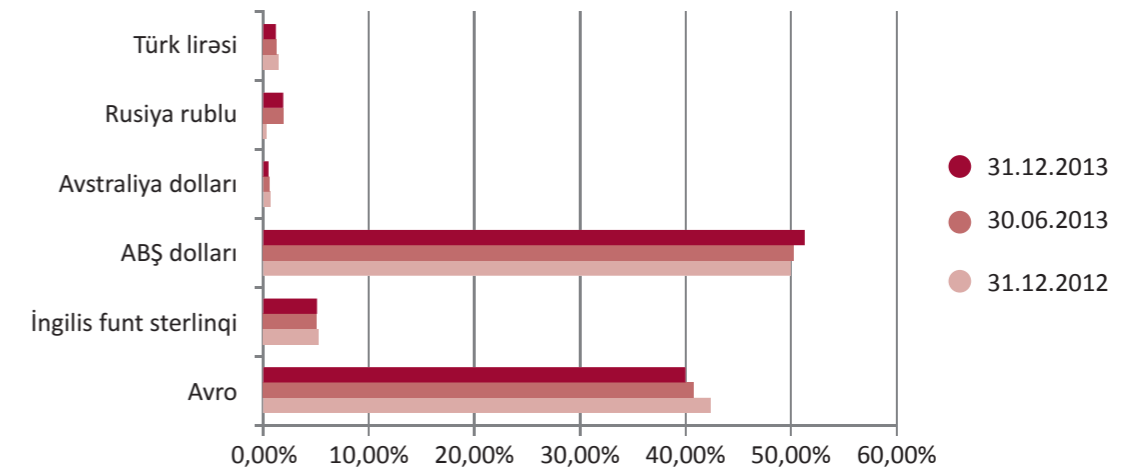
Qrafik 2.1. Vəsaitlərin artımı (milyard ABŞ dolları ilə)

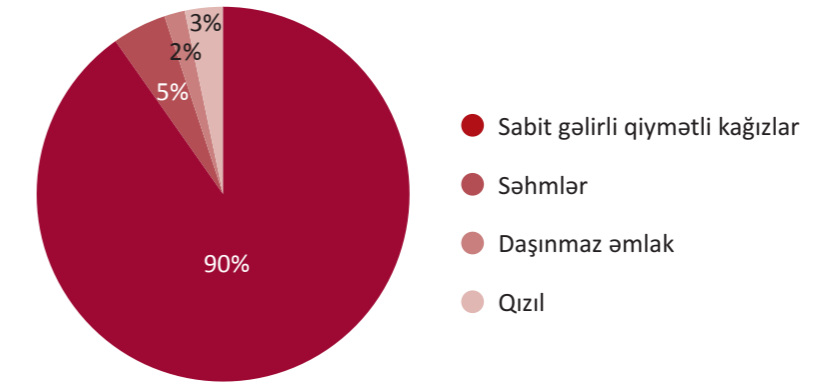
Qrafik 2.2. Portfel üzrə illik gəlirlilik

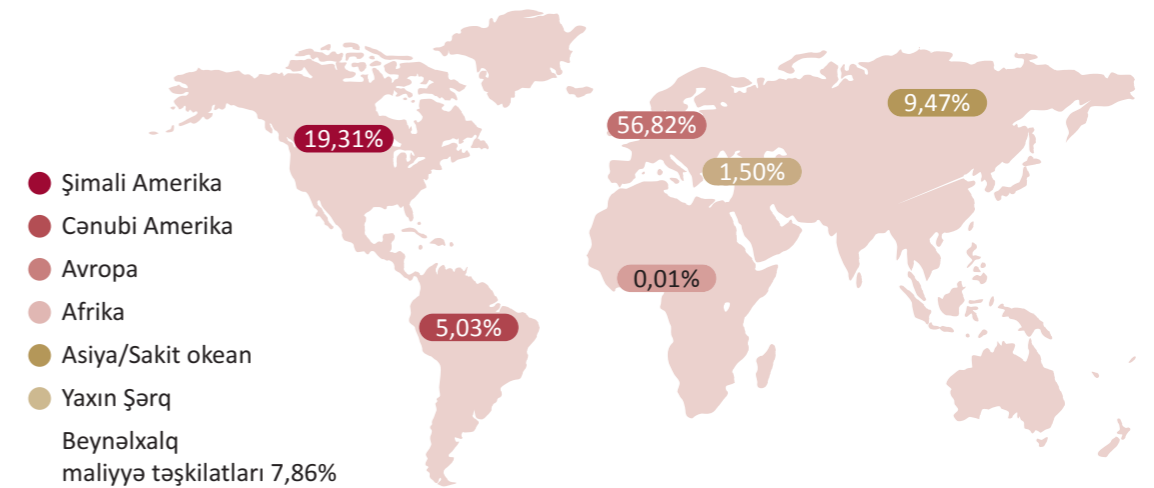
Qrafik 2.3. Valyutalar üzrə bölgü

Qrafik 2.4. Aktivlər üzrə bölgü

Qrafik 2.5. Coğrafi regionlar üzrə bölgü

موللا پناه
واقف

MOLLA PƏNAH VAQIF
(1717-1797)

DÜNYƏVİ POEZİYANIN BÖYÜK NÜMAYƏNDƏSİ

Molla Pənah Vaqifin çoxəsrlik Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində xüsusi mövqeyi və yeri vardır. Orta əsrlərin Yaxın və Orta Şərqi İslam poeziyasında, o sıradan klassik Azərbaycan poeziyasında da özünü büruzə verən mistik-irfani çalarlar və rəmzi mənalar Vaqif poeziyasında demək olar ki, başdan-başa öz yerini dünyəvi, real həyat və məişət motivlərinə verir.

Molla Pənah Vaqif sənətinin qiymətli cəhətlərindən birini də - onun klassik yazılı və şifahi poeziyanın ənənələrini öz orijinal yaradıcılığında üzvi şəkildə birləşdirməsi təşkil edir.

Vaqif əsasən Azərbaycan xalq şeiri üslubunda, heca vəznində qoşmalar, gəraylılar yazsa da, o, klassik poeziyanın əsas vəznə olan əruz vəznində də ustalıqla qələm çalmış, qəzəllər, müxəmməslər, müəşşərlər yaratmışdır. Bu da şairin öz dövrünə görə mükəmməl təhsil alması ilə bağlıdır. Hətta Molla Pənah Vaqifin yüksək savad və bilik dərəcəsi xalq arasında zərbül-məsələ çevrilmiş və "Hər oxuyan Molla Pənah olmaz!" mühakiməsi şəklində bu gün də azərbaycanlılar arasında dolaşmaqdadır.

Molla Pənah Vaqif təxminən 300 il bundan öncə, 1717-ci ildə Azərbaycanın qədim şeir-sənət mərkəzlərindən biri olan Qazax bölgəsinin Salahlı kəndində dünyaya gəlmişdir. Qazağın tanınmış mollalarından Şəfi əfəndinin yanında ilk təhsilini alandan sonra XII yüzillikdən - dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvinin dövründən təkcə Azərbaycanda

deyil, bütün Yaxın Şərqdə elm və mədəniyyət mərkəzi kimi məşhur olan Gəncə şəhərində təhsilini davam etdirmiş və o zaman üçün ali dərəcəyə çatdırmışdır. Qaynaqların verdiyi məlumata görə, Molla Pənah Vaqif böyük Ömər Xəyyam kimi astronomiya, astrologiya, riyaziyyat, mühəndislik elmlərinə dərinlən bələd olmuş və bu cür ensiklopedik biliklərinə görə "Vaqif" (hər şeyi bilən) təxəllüsünü almışdır.

XVIII əsrin ortalarında Azərbaycan-Gürcüstan sərhədində toqquşmalar olduğundan, Qazax mahalından Qarabağa köçən bir çox ailələrin içində Molla Pənahın ailəsi də var idi. O, Qarabağ xanlığının paytaxtı Şuşa şəhərində məskunlaşaraq mədrəsə açır və müəllimliklə məşğul olur. Məşhur "Bayram oldu" şeirinin tarixçəsi də Molla Pənah Vaqifin Şuşada məktəbdarlıqla məşğul olduğu illərə təsadüf edir.

Şuşada Vaqifin tərifi tezliklə Qarabağ xanı İbrahim xana (1758-1806) çatır və xan dövlətin idarə edilməsində Molla Pənahın biliklərindən yararlanmaq üçün onu saraya dəvət edir. Əvvəlcə eşikağası (xarici işlər vəziri) vəzifəsində bir müddət uğurlu fəaliyyətindən sonra onu baş vəzir təyin edir.

Molla Pənah Vaqifin Qarabağ xanlığındakı siyasi fəaliyyəti keşməkeşli bir dövrə təsadüf edir. Bu kiçik xanlıq regiondakı iki böyük dövlət – İranla Rusiya arasında manevr edərək siyasi balans qorumaq çabaları göstərirdi və bu işin bütün ağırlığı Vaqifin üzərinə düşürdü. Qonşu xristian Gürcüstanın konfessional səbəblərə görə Rusiyaya meyil etməsi Qarabağda da oxşar təmayüllərə yol açdığından, qüvvələr nisbətini qiymətləndirən Vaqifin məsləhəti ilə İbrahim xan da 1783-cü ildə rus çarçası II Yekaterinaya məktub yazaraq İran təhlükəsi qarşısında ondan kömək istəyir. Ancaq elə o ərəfədə İranda hakimiyyət başına gəlmiş Ağa Məhəmməd şah Qacar Qarabağda və ümumilikdə Quzey Azərbaycanda öz siyasi hüquqlarını bərpa etmək üçün 1795-ci ildə 60 minlik qoşunla yürüş edir. Şuşanı mühasirə edən Qacar Vaqifin başçılıq etdiyi şəhərin müdafiəsini yara bilmir və rəvayətə görə, onun saray şairi hədə-qorxu gəlmək üçün bir beyt şeir yazıb oxun ucuna bağlayaraq qalaya atır. Fars dilində olan həmin şeir belə idi:

To əbləhane gerefti miyane şişə gərar
Ze mənəcəniğe fələk səngə fetne mibarəd

(Sən axmaqcasına şüşənin

(Şuşa nəzərdə tutulur – müəllif) ortasında durmusan,
Fələyin mənəcəniğindən isə fitnə daşları yağmaqdadır.)

Vaqif beyti oxuyan kimi eyni qafiyə ilə belə bir cavab yazıb yenə də oxun ucunda Qacar qoşununun düşərgəsinə göndərir:

Gər negəhdarə mən anəst ke mən midanəm
Şişərə dər bəğələ səng negəh midarəd

(Əgər mənə qoruyan mənim tanıdığımdirsə
(yəni Tanrıdırsa – müəllif),

Daşın qoltuğunda da şüşəni qoruyar.)

Rəvayətə görə, bu məğrur cavab Ağa Məhəmməd şahı çox qəzəbləndirir və o, and içir ki, Şuşanı alan kimi Vaqifi edam etdirəcəkdir. Ancaq bu yürüş zamanı Qacar Şuşanı ala bilmir və yönünü Tiflisə çevirərək, oranı tutub darmadağın etdikdən sonra İrana dönür. 1796-cı ildə II Yekaterinanın qoşunları Qarabağa doğru irəliləsə də çariçanın vəfatı bu yürüşü yarımçıq qoyur. Onun varisi I Pavel qoşunları Qafqazdan geri çağırır. Bundan istifadə edən Qacar 1797-ci ildə ikinci dəfə Şuşa üzərinə hücumu keçir. Bu dəfə tale şəhərin müdafiəçilərinin üzünə gülmür; qala alınır, şah təntənə ilə şəhərə girib, Vaqifi və oğlu Əli bəyi zindana atdırır. Rəvayətə görə, Vaqifin edam ediləcəyi səhərin gecəsi Qacar öz qaravulçuları tərəfindən yatağında öldürülür. Vaqif bu münasibətlə dostu Vidadiyə "Bax" rədifli qəzəlini yazmışdır.

Nə yazıq ki, Qacarin qətli hələ Vaqifin xilas demək deyildi və Qarabağ xanlığında hakimiyyət başına gələn Məmməd bəy Cavanşir 80 yaşlı qoca şairin və onun oğlu Əli bəyin ölümünə hökm verir. Bu hadisə 1797-ci ilin yaz günlərində - Vaqifin bir lirik şair kimi çox sevdiyi mövsümdə baş vermişdi.

3 İDARƏETMƏ VƏ ŞƏFFAFLIQ

3.1. Neft Fondunun idarə edilməsi

Müşahidə Şurası

Dövlət Neft Fondunun fəaliyyətinə ümumi nəzarət dövlət orqanlarının və ictimai təşkilatların nümayəndələrindən təşkil edilmiş Müşahidə Şurası tərəfindən həyata keçirilir. Şura Fondun illik büdcə layihəsini, illik hesabat və maliyyə hesabatını auditor rəyi ilə birlikdə nəzərdən keçirir və rəy verir. Müşahidə Şurasının üzvləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsdiq olunur. Müşahidə Şurasının fəaliyyəti ictimai (əvəzi ödənilmədən) əsaslarla həyata keçirilir.

Müşahidə Şurasının tərkibi aşağıdakı üzvlərdən ibarətdir:

Artur Rasi-Zadə

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Valeh Ələsgərov

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclis sədrinin müavini

Vahid Axundov

Azərbaycan Respublikasının İqtisadi siyasət məsələləri üzrə Dövlət müşaviri

Samir Şərifov

Azərbaycan Respublikasının Maliyyə naziri

Şahin Mustafayev

Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat və Sənaye naziri

Elman Rüstəmov

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının Sədri

2013-cü ildə Müşahidə Şurasının 2 iclası keçirilmişdir. Müşahidə Şurasının 25 iyul 2013-cü ildə keçirilmiş iclasında Fondun 2012-ci ildə fəaliyyəti haqqında illik hesabat və maliyyə fəaliyyətinin auditinin nəticələri, Neft Fondunun 2012-ci il büdcəsinin icrası barədə hesabat müzakirə edilərək məqbul hesab edilmiş və müvafiq qərar qəbul edilmişdir.

Eyni zamanda 30 sentyabr 2013-cü il tarixində Müşahidə Şurası tərəfindən iclas keçirilmədən sorğu yolu ilə Neft Fondunun 2013-cü il üçün büdcəsinə dəyişikliklər barədə qərar qəbul edilmişdir.

29 noyabr 2013-cü il tarixində Müşahidə Şurasının növbəti iclası keçirilərək Neft Fondunun 2014-cü il üçün büdcə layihəsinə, o cümlədən Fondun vəsaitinin istifadə edilməsinin əsas istiqamətlərinə (investisiya siyasəti daxil olmaqla) və Fondun idarə edilməsi ilə bağlı illik xərclər smetasının layihələrinə baxılmış və Fondun büdcə layihəsinin təsdiq edilmək üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim edilməsi barədə qərar çıxarılmışdır.

İcraçı direktor

Neft Fondunun fəaliyyətinə operativ rəhbərliyi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən vəzifəyə təyin edilən İcraçı direktor həyata keçirir.

Neft Fondunun İcraçı direktoruna Fondu qanuni olaraq təmsil etmək, işçiləri vəzifəyə təyin etmək və vəzifədən azad etmək, Fondun işini təşkil etmək, Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən təsdiq olunmuş Qaydalara uyğun olaraq Fondun vəsaitlərinin idarə edilməsi və yerləşdirilməsi üzrə sərəncam vermək səlahiyyətləri verilmişdir. İcraçı direktor Neft Fondunun illik büdcəsini, Neft Fondunun vəsaitinin istifadə edilməsinə dair illik proqramını hazırlayır və təsdiq olunmaq üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinə təqdim edir.

İcraçı direktorun müavini

İcraçı direktorun müavini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilir. İcraçı direktorun müavini İcraçı direktorun həvalə etdiyi vəzifələri yerinə yetirir və bunun üçün şəxsən məsuliyyət daşıyır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 23 iyul 2013-cü il tarixli 3014 nömrəli Sərəncamı ilə İsrəfil Məmmədov Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun İcraçı direktorunun müavini vəzifəsinə təyin edilmişdir.

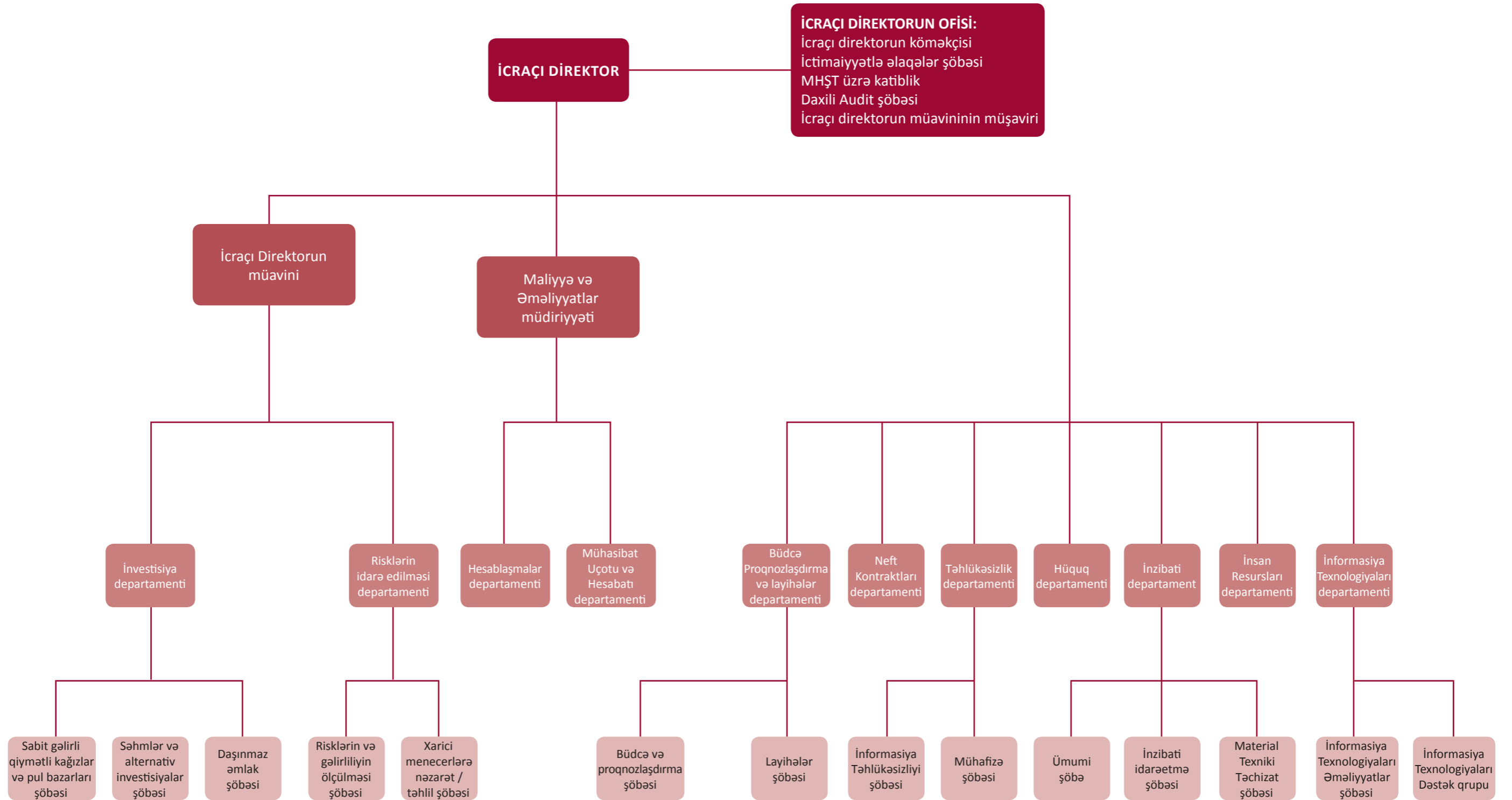
Fondun təşkilati strukturu

Neft Fondunun valyuta aktivlərinin ildən-ilə artması Fondun işçi heyətinin, xüsusilə də investisiya portfelinin idarə edilməsini təmin edən peşəkar mütəxəssislərin sayının artırılması zərurətini yaratmışdır. Bu zərurətdən irəli gələrək, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə 2013-cü ildə Neft Fondunun ştat vahidlərinin sayı 110 nəfərdən 160 nəfərə qədər artırılmışdır. Yeni ştat vahidlərinin sayına uyğun olaraq Fondun təşkilati strukturunda dəyişikliklər edilmişdir.

Neft Fondu tərəfindən həyata keçirilən xarici maliyyə bazarlarında investisiya fəaliyyəti Fondun tərkibində fəaliyyət göstərən üç ofis – Ön, Orta və Arxa ofislər vasitəsilə aparılır. Ön və orta ofislərin funksiyalarını İntestisiya və Risklərin idarə edilməsi departamentləri həyata keçirir.

Sxem 3.1. Neft Fondunun təşkilati strukturu

İnvestisiya departamenti (Ön ofis)

İnvestisiya departamenti maliyyə bazarlarındakı vəziyyəti təhlil edərək investisiya strategiyasının hazırlanmasını və mövcud strategiyaya uyğun olaraq sabit gəlirli qiymətli kağızlar, pul bazarı alətləri, səhmlər, daşınmaz əmlak, qızıl və müxtəlif valyutaların alqı-satqısını həyata keçirir. Departamətdə 3 şöbə fəaliyyət göstərir:

- Sabit gəlirli qiymətli kağızlar və pul bazarları üzrə şöbə;
- Səhmlər və alternativ investisiyalar üzrə şöbə;
- Daşınmaz əmlak üzrə şöbə.

Risqlərin idarə edilməsi departamenti (Orta ofis)

Risqlərin idarə edilməsi departamenti Fondun investisiya siyasəti və vəsaitlərin strateji bölüşdürülməsi (VSB) ilə əlaqədar təhlil və təkliflərin hazırlanması, seçilmiş VSB-yə uyğun beñçmarkın seçilməsi və ya kompozit beñçmarkın qurulması, "risk büdcəsi" - beñçmarkdan mümkün kənarlaşmalar üzrə təkliflərin hazırlanması işini həyata keçirir. Eyni zamanda, risqlərin ölçülməsi və idarə edilməsi, gəlirliliyin hesablanması və gəlirlilik maddələrinə görə bölüşdürülməsi, investisiya departamenti tərəfindən həyata keçirilən investisiya fəaliyyətinin və Fondun investisiya portfelinin müvafiq qaydalara uyğun olmasına nəzarət, hesablamlar və araşdırmaların həyata keçirilməsi, modelləşdirmə və xarici menecerlərin fəaliyyətinə nəzarət funksiyaları da bu departamətdə həyata keçirilir. Departamətdə 2 şöbə fəaliyyət göstərir:

- Risqlərin və gəlirliliyin ölçülməsi şöbəsi;
- Xarici menecerlərə nəzarət / Təhlil şöbəsi.

Hesablaşmalar departamenti (Arxa ofis)

Arxa ofisin funksiyalarını Fondun Maliyyə və əməliyyatlar müdiriyyəti nəzdində fəaliyyət göstərən Hesablaşmalar departamenti həyata keçirir.

Hesablaşmalar departamentində əqdlərin müəyyən edilmiş norma və qaydalara uyğunluğu yoxlanılır, əqdlərin verifikasiyası və icrası təmin edilir, eləcə də hesabların açılmasına dair sənədləşmə işləri həyata keçirilir, nağd vəsaitlər və əqdlər bank çıxarışları ilə, xarici menecerlərin əməliyyatları kastodial bankın məlumatları ilə gündəlik və aylıq olaraq tutuşdurulur.

Büdcə proqnozlaşdırma və layihələr departamenti

Büdcə proqnozlaşdırma və layihələr departamenti Fondun gəlir və xərcləri haqqında proqnozların hazırlanması, Fondun büdcə fəaliyyətinin təşkili, iqtisadi təhlil, strateji araşdırma və makroiqtisadi modelləşdirmənin aparılması, Fondun Müşahidə Şurasının fəaliyyətinin təşkili və Fondun vəsaiti hesabına həyata keçirilən layihələrin maliyyələşdirilməsinin təşkili istiqamətində fəaliyyəti həyata keçirir. Təşkilati struktur dəyişikliyinə əsasən Büdcə proqnozlaşdırma və layihələr departamentinin tərkibində Büdcə və proqnozlaşdırma şöbəsi və layihələr şöbəsi yaradılmışdır.

Etik davranış qaydaları

2013-cü ilin dekabr ayında qüvvəyə minmiş və özündə bir çox peşəkar biznes qaydalarını (Konfidensial informasiya ilə iş qaydaları, korrupsiyanın qarşısının alınması, korporativ dəyərlər, ətraf mühit və s.) birləşdirən Etik davranış qaydaları hər təşkilatda olduğu kimi Neft Fondunda da mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Fondun yüksək ixtisaslı kadrlardan formalaşmış kollektivi komandada işləmək, təşəbbüskar və yeni ideyalar üçün açıq olmaq, gənc və yeni kadrlara kömək etmək və təcrübəsini onlarla

bölüşmək və s. peşəkar keyfiyyətlərə malikdir, hansı ki, bu məqamlar da etik davranış qaydalarının ayrılmaz tərkib hissəsidir. Bunlar da Neft Fondunun həm Azərbaycanda, həm də Azərbaycandan kənar da uğur əldə etməsinə təkan verən əsas amillərdəndir.

3.2. Şəffaflıq və hesabatlılıq

Yaradıldığı gündən etibarən şəffaflıq və hesabatlılıq Neft Fondunun fəaliyyətinin əsas prinsiplərindən birini təşkil edir. Neft Fondu tərəfindən şəffaflığın təmin edilməsi ilk növbədə Fondun maliyyə fəaliyyəti haqqında hesabatının müstəqil beynəlxalq nüfuzlu auditor tərəfindən yoxlanılması vasitəsilə həyata keçirilir. Neft Fondunun 2013-cü il üzrə maliyyə fəaliyyətinin auditi "Prays Voter Haus Kupers" şirkəti tərəfindən keçirilmişdir.

Dövlət Neft Fondunun ictimaiyyətlə əlaqələri 2007-ci ildə qəbul edilmiş Neft Fondunun İnformasiya Siyasətinə uyğun olaraq qurulur. Neft Fondunun İnformasiya siyasəti "İnformasiya əldə etmək haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq, Fondun ictimaiyyətlə əlaqələrinin düzgün koordinasiya edilməsini, effektiv idarə edilməsini, ictimaiyyətin Fondla bağlı informasiya ehtiyaclarının ödənilməsinə və Fondun şəffaf dövlət təşkilatı imicinin qorunmasını və inkişaf etdirilməsini təmin etmək məqsədi ilə hazırlanmışdır.

İctimaiyyət Neft Fondunun aktivləri, həyata keçirilən layihələr, gəlirlər və xərcləri, investisiya fəaliyyəti, Fondun İcraçı direktorunun işgüzar səfərləri, Fondda keçirilən müxtəlif tədbir və görüşlər barədə pres-revizlər vasitəsilə məlumatlandırılır.

Neft Fondu şəffaflığın təmin olunması məqsədilə gəlir və xərcləri haqqında rüblük məlumatları, fəaliyyəti barədə illik hesabatları, Mineral Ehtiyatların Hasilatı ilə Məşğul olan Sənaye Sahələrində Şəffaflıq Təşəbbüsünün (MHŞT) tətbiqi barədə məlumatları mətbuatda və Neft Fondunun internet sahifəsində (www.oilfund.az) mütəmadi olaraq dərc etdirir.

Neft Fondunun fəaliyyəti ilə bağlı ictimaiyyətə dəqiq məlumatların çatdırılması məqsədi ilə media nümayəndələri üçün mətbuat konfransları təşkil edilir. Fondun İcraçı direktorunun bir çox nüfuzlu yerli və beynəlxalq KİV-ə müsahibələri təşkil edilir.

Neft Fonduna daxil olan müxtəlif şifahi və yazılı sorğular "İnformasiya əldə etmək" haqqında Qanunda nəzərdə tutulmuş vaxt çərçivəsində və sahibi olduğumuz informasiyanın təmin edilməsi şərti ilə cavablandırılır.

Mineral Ehtiyatların Hasilatı ilə Məşğul olan Sənaye Sahələrində Şəffaflıq Təşəbbüsü sahəsində fəaliyyət

Mineral Ehtiyatların Hasilatı ilə Məşğul olan Sənaye Sahələrində Şəffaflıq Təşəbbüsü (MHŞT) hasilat sənayesində şəffaflığın və hesabatlılığın təmin edilməsinə yönəldilmiş bir təşəbbüsdür. Təşəbbüs 2002-ci ilin sentyabrında Yohannesburqda Böyük Britaniyanın baş naziri Toni Bleyer tərəfindən bəyan edilib. 2003-cü il iyunun 17-də Londonda keçirilmiş MHŞT üzrə I beynəlxalq konfransda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycan hökumətinin MHŞT-yə qoşulması qərarını və hasilat sənayesində şəffaflığın təmin olunmasına yönəldilmiş beynəlxalq səyləri dəstəklədiyini bəyan etmişdir. Azərbaycan MHŞT-nin tətbiqində pilot ölkə olmağı könüllü olaraq öz üzərinə götürmüşdür.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 13 noyabr 2003-cü il tarixli Sərəncamı ilə MHŞT üzrə Komissiya yaradılmışdır. Neft Fondunun İcraçı direktorunun sədrlik etdiyi Komissiyanın tərkibinə Xarici İşlər, İqtisadiyyat və Sənaye, Energetika, Maliyyə, Vergilər, Ekologiya və Təbii Sərvətlər nazirliklərinin, Dövlət Statistika Komitəsinin, Dövlət Neft Şirkətinin nümayəndələri, eləcə də Azərbaycan Respublikasının Böyük Britaniyadakı səfiri daxil edilmişdir.

MHŞT şirkətlər, hökumətlər, sərmayəçilər və vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları tərəfindən dəstəklənən könüllü təşəbbüsdür. Dövlətlərin MHŞT-yə qoşulması və şirkətlərin bu prosesdə iştirakı ictimai həyatda, dövlət idarəçiliyində və biznes mühitində yerli və beynəlxalq səviyyədə şəffaflıq standartları və hesabatlılığa riayət olunmasını təmin edir. MHŞT hesabatlılığın genişlənməsinə, yüksək tempi iqtisadiyyat və siyasi sabitlik ilə təmin edilmiş dövlət idarəçiliyinin formalaşmasına təkan verir. Bu da öz növbəsində neft, qaz və digər mədən sənayesi sektorları sahəsində gəlirlər ətrafında olan mübahisələrin qarşısını almağa köməklik edir.

2004-cü il noyabrın 24-də MHŞT üzrə Komissiya, yerli və xarici neft və qaz şirkətləri və qeyri-hökumət təşkilatlarının Mədən Sənayesində Şəffaflığın Artırılması Koalisiyası arasında MHŞT-nin Azərbaycanda tətbiqinə dair Qarşılıqlı Anlaşma Memorandumu imzalanmışdır. Memorandumda nəzərdə tutulmuş mexanizmə uyğun olaraq Azərbaycan hökuməti Təşəbbüs üzrə hesabatlarını açıqlayır. Memorandum əsasən hökumətin və şirkətlərin hesabatlarını təhlil edərək tutuşdurmaq üçün beynəlxalq nüfuzlu audit şirkəti seçilir. Audit şirkətinin seçilməsi məqsədlə müsbətiq keçirilir və onun qalibi Memorandum tələflərinin nümayəndələrindən ibarət MHŞT üzrə Çoxtərəfli qrup (ÇQ) tərəfindən müəyyən edilir.

Azərbaycanın hasilat sənayesində fəaliyyət göstərən bütün yerli və xarici şirkətlər, o cümlədən dövlət müəssisələri MHŞT-nin tətbiqi prosesinə qatılmışdır. Hökumət MHŞT-nin tətbiqi prosesinin işlənilməsi, monitorinqi və qiymətləndirilməsində vətəndaş cəmiyyətinin də fəal iştirakını təmin etmişdir.

2013-cü ildə Neft Fondu MHŞT-nin həyata keçirilməsi istiqamətində fəaliyyətini davam etdirmişdir.

26-27 fevral 2013-cü ildə Norveçin Oslo şəhərində MHŞT üzrə Beynəlxalq İdarə Heyətinin 22-ci iclası keçirilmişdir. MHŞT üzrə beynəlxalq İdarə Heyətinin üzvü, MHŞT üzrə Hökumət Komissiyasının sədri, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun İcraçı direktoru Şahmar Mövsümovun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti iclasda iştirak etmişdir.

7 may 2013-cü il tarixində Əfqanıstanın MHŞT üzrə Çoxtərəfli qrup üzvlərindən ibarət nümayəndə heyətinin Bakıya səfəri həyata keçirilmişdir. Səfər zamanı nümayəndə heyəti MHŞT üzrə Komissiyasının sədri Ş. Mövsümov və MHŞT üzrə Katibliyin nümayəndələri ilə görüşmüş, Azərbaycanın hasilat sənayesindən əldə olunan gəlirlərinin idarə olunması və şəffaflığın təmin olunması sahəsində Azərbaycanın təcrübəsini öyrənmişlər.

23-24 may 2013-cü il tarixlərində Avstraliyanın Sidney şəhərində MHŞT üzrə VI Qlobal Konfrans, Beynəlxalq İdarə heyətinin 23 və 24-cü iclasları və Milli Sərgi keçirilmişdir. Ş. Mövsümov növbəti iki il müddətinə MHŞT üzrə İdarə Heyətinə yenidən üzv seçilmişdir.

Konfransda MHŞT üzrə yeni Standart qəbul edilmişdir. "MHŞT Standartı" 2011-ci ildə MHŞT üzrə Parisdə keçirilmiş V Qlobal Konfransda qəbul edilmiş "MHŞT Qaydaları" adlı sənədi əvəz edir.

VI Qlobal Konfrans çərçivəsində keçirilmiş MHŞT üzrə Milli Sərgidə Azərbaycan nümayəndələri də iştirak etmişdirlər.

6 iyun 2013-cü il tarixində MHŞT-nin Azərbaycanda tətbiqi üzrə 2012-ci ili əhatə edən hesabat dərc olunmuşdur.

10 iyun 2013-cü il tarixində MHŞT üzrə Komissiya Mur Stefens audit şirkəti tərəfindən yoxlanılmış Azərbaycan Respublikası Hökumətinin mədən hasilatı sənayesində əldə etdiyi məcmu daxilolmaları barədə növbəti (on yeddinci) hesabatını (2012-ci il üzrə) açıqlamışdır. Hesabata eyni zamanda hasilat sənayesində fəaliyyət göstərən şirkətlərin təqdim etdikləri fərdi hesabatların təhlili əsasında audit şirkətinin verdiyi rəy də daxildir.

23 sentyabr 2013-cü il tarixində Çoxtərəfli qrupun iclasında Mədən Sənayesində Şəffaflığın Artırılması üzrə QHT Koalisiyası MHŞT üzrə 17-ci hesabat (2012-ci il üzrə) - hökumətin hesabatı və Müstəqil Mühasiblərin Rəyi ilə bağlı öz rəyini açıqlamışdır.

25 sentyabr 2013-cü il tarixində Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu və ATƏT-in Bakı ofisinin təşkilatçılığı ilə Azərbaycanın hasilat sənayesində fəaliyyət göstərən yerli və xarici şirkətlərə, QHT Koalisiyasının üzvlərinə MHŞT Standartı üzrə təlim proqramı keçirilmişdir.

26 sentyabr 2013-cü il tarixində ARDNF-nin təşkilatçılığı ilə Azərbaycanın MHŞT-yə qoşulmasının 10 illiyinə həsr olunmuş "Azərbaycan MHŞT daxilində 10 il. Tarixdən yeni pilləyə" mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilmişdir.

3 dekabr 2013-cü il tarixində Azərbaycanın Sidneydə qəbul edilmiş MHŞT Standartına uyğun hazırlanmış 2014-cü il üçün İş planı Çoxtərəfli qrup iclasında qəbul edilmişdir.

2013-cü ildə Çoxtərəfli qrupun 8 görüşü keçirilmişdir. Görüşlər zamanı MHŞT-nin Azərbaycanda tətbiqinə dair aktual məsələlər müzakirə edilmiş və müvafiq qərarlar qəbul olunmuşdur.

Suveren Fondların Beynəlxalq Forumu

Suveren Fondların Beynəlxalq Forumu (SFBF və ya Forum) Suveren Fondların Beynəlxalq İşçi Qrupunun 2009-cu il aprel 5-6-da Əl-Küveyt şəhərində keçirilmiş iclasında yaradılmışdır. SFBF könüllü qrup olub, əsas məqsədi Suveren Fondların ümumi maraqlarına dair məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparmaq və Santyaqo Prinsipləri və Suveren Fondların fəaliyyətinin anlaşılmasını asanlaşdırmaqdır.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu SFBF-nin aktiv üzvüdür və davamlı olaraq Forumun iclaslarında iştirak edir. Təsədüfi deyil ki, SFBF-nin ilk görüşü 2009-cu il 8-9 oktyabr tarixlərində Azərbaycan hökuməti və Neft Fondunun təşkilatçılığı ilə Bakı şəhərində keçirilmişdir.

SFBF-nin beşinci illik iclası 2013-cü ilin 2-3 oktyabr tarixlərində Norveçin Oslo şəhərində keçirilmişdir. Forum, Norveçin Maliyyə Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə keçirilən görüşdə 2012-ci ilin sentyabr ayında Meksikada üzərinə götürdüyü öhdəliklərlə bağlı irəliləyiş əldə etmişdir. Belə ki, Santyaqo Prinsiplərinin tətbiqində əldə olunmuş nailiyyətlər nəzərdən keçirilmiş, Forumun idarəetmə strukturu ilə bağlı razılıq əldə olunmuş, eləcə də xarici menecerlərin seçilməsi və onların fəaliyyətinə nəzarət, investisiyaların idarə olunması sahəsində ən son tendensiyalar, gəlirliliyin aşağı olduğu mühitdə vəsaitlərin bölüşdürülməsi, korporativ idarəetmə və səhmdar hüquqlarının icrası da daxil olmaqla bir çox məsələlər ətrafında müzakirələr aparılmışdır.

Santyaqo Prinsiplərinin 24-cü prinsipinə əsasən Neft Fondu bu prinsiplərin tətbiqi ilə bağlı ilk hesabatını 2011-ci ilin may ayında ictimaiyyətə açıqlamışdır və hesabat illik əsasda nəzərdən keçirilir. Hesabat ilə ətraflı şəkildə əlavə 1-də tanış olmaq olar.

“HAYIF Kİ, YOXDUR!” QOŞMASI

İnsan gözəlliyinin tərənnümünə həsr edilmiş bu gözəl şeir Molla Pənah Vaqifin həyatında baş vermiş konkret hadisəyə həsr olunan avtobiografik məzmunlu əsərdir. Deyilənə görə, Şuşa xanı İbrahim xan qoşunla, saray əyanları, vəzir-vükəla ilə Kür çayının sahillərinə səfər edir və bir müddət orada qalmalı olur. Səfərin müddəti uzandıqca rahat, komfortlu şəhər həyatına alışmış saray adamlarının da çöl şəraitindəki məişət qaygıları artır. Xanın Şuşaya qayıtmaq fikrinin olmadığını görən əyanlar Molla Pənah Vaqifdən xahiş edirlər ki, bir vasitə ilə geri dönməyi İbrahim xanın yanına salsın. Rəvayətə görə, onda Vaqif həmin məşhur qoşmanı yazaraq xana oxuyur və onun nostalji duyğularını oyatmaqla şəhərə qayıtmağa nail olur. Şeir son misraları – “Yenə yada düşdü bizim sənəmlər; Getməyin binası hayif ki yoxdur” sözləri bu rəvayətin doğruluğuna şübhə yeri qoymur. Ancaq bütün bunlar əsərin yalnız zahiri qabığıdır və bu poetik formanın altında çox dərin sosial-siyasi, tarixi, etnoqrafik mətləblərin gizləndiyi də heç bir şübhə doğurmur. Bu cəhəti Vaqif yaradıcılığının tədqiqatçıları da vaxtilə qeyd etmiş, ancaq təəssüf ki, kommunist ideologiyasının tələbi ilə bir qədər ifrata varmışlar.

Bu qoşmada Vaqif, doğma vətənin təbii gözəllikləri ilə kənd yerində kasıb ömür sürən vətən gözəllərinin məhrumiyyətli həyatını qarşılaşdırır, istər zahiri gözəlliyinə, istərsə də sadəliyinə və səmimiyyətinə görə saray gözəllərindən qat-qat üstün olan oba qızlarının üst-başlarına fikir verməməsi, nəinki kosmetikadan, hətta adicə bəzək-düzəkdən də uzaq olması onu üzür. Elat qızlarının bir nöqsanını da şair, təlim-tərbiyə, məktəb görməmələrində aşkar edir. Elə bu səbəbdən də onların çoxunda “adamlıq ədasi”, ədəb-ərkan naqisliyi nəzərə çarpır.

Zahirən bu, saray gözəlləri ilə müqayisədə onların daha aşağı səviyyədə durmasının təsviri kimi görünə də, əslində Vaqifin gözəllik haqqında kredosunda psixoloji bir çat buraxır, humanist şairin “axı nə üçün?” sualını verməsinə səbəb olur. Doğrudan da, bugünkü Azərbaycanın iqtisadi-mədəni inkişaf səviyyəsindən baxanda Molla Pənah Vaqifin və onun kimi onlarla vətənpərvər, xalqsevər şairin narahatlığını başa düşmək olur. Bu gün müstəqil Respublikamızda şəhərli ilə kəndlinin həyat səviyyəsi arasındakı fərqlər, demək olar ki, aradan götürülüb. Bu gün şəhərdə də, kənddə də qadınlar və qızlar demək olar ki, eyni cür geyinirlər. Ancaq onu da nəzərə alaq ki, yüzillər boyu ədəbiyyatımızın böyük nümayəndələrinin bu bəbət-dən öz əsərlərində ifadə etdiyi narahatlıq olmasaydı, Vaqif kimi şairlər Kür qırağında görüb müşahidə etdiyi gözəllərdə “kalağay”, “al çarqat”, “zərrin ləçək”, “bəzəkli libas” olmadığı üçün təəssüfünü bildirməsaydı, bəlkə də bugünkü mədəni səviyyəyə çatmaq çətin olardı.

Ədəbiyyatın cəmiyyətin və fərdin mədəni-mənəvi inkişafındakı rolu, elə böyük vətənpərvər şair Molla Pənah Vaqifin “Hayıf ki, yoxdur” qoşmasının tarixi əhəmiyyəti də məhz buradadır.

Hayıf ki, yoxdur!

Kür qırağının əcəb seyrəngahı var,
Yaşılbaş sonası, hayıf ki, yoxdur!
Ucu tər cığalı siyah tellərin
Hərdən tamaşası, hayıf ki, yoxdur!

Qış günü qışlağı Qıraqbasanın,
Gözüdür Aranın, cümlə-cahanın,
Belə gözəl yerin, gözəl məkanın
Bir gözəl obası, hayıf ki, yoxdur!

Çoxdur ağ bədənli, büllur buxaqlı,
Lalə zənəxdanlr¹, qönçə dodaqlı.
Amma şirin dilli, açıq qabaqlı,
Könül aşinası, hayıf ki, yoxdur!

Havasından torpağının, yerinin,
Dadızmaz dəhanın², ləbi-şirinin,
Pəri çoxdur, nə fayda heç birinin
Adamlıq ədası, hayıf ki, yoxdur!

Ucu əsrəfili³, bulut kimi saç,
Dal gərdəndə hər hörüyü bir qulac,
Kəlağayı əlvan, qəsabə⁴ qıyğac,
Altından cunası, hayıf ki, yoxdur!

Zər haşiyə al nimtənə⁵ üstündə,
Xallar üz yanında, çənə üstündə,
Buxağın altında, sinə üstündə,
Zülfün burulması, hayıf ki, yoxdur!

Laçın tək başda ala tomağa⁶,
Yaşmağı⁷ tutmaya dişə, dodağa,
Cəllad kimi durub qabaq-qabağa
Baxıb can almağı, hayıf ki, yoxdur!

Çünki yorğunuyam mən bu yolların,
Qaydasını billəm hər üsulların,
Gümüş biləklərin, bəyaz qolların,
Sarı kəhrəbası, hayıf ki, yoxdur!

Ayna tutub hərdəm camal görməsi,
Zülfə, zənəxdana sığıl verməsi,
Səhər ala gözün siyah şürməsi,
Əlinin hənəsi, hayıf ki, yoxdur!

Vaqif haqdan dilər lütfü kərəmlər,
Belə yerdə qalan, vallah, vərəmlər.
Yenə yada düşdü bizim sənəmlər.
Getməyin binası, hayıf ki, yoxdur!

“Molla Pənah Vaqif. Əsərləri”, 2004.

1. Gülərkən yanaqda əmələ gələn, yaxud çənənin ortasında olan çökək.
2. Ağız.
3. Qızıl bəzək əşyası.
4. Baş örtüyü.
5. Üst geyimi.
6. Sarıq.
7. Baş örtüyünün ağıza tutulan ucu.

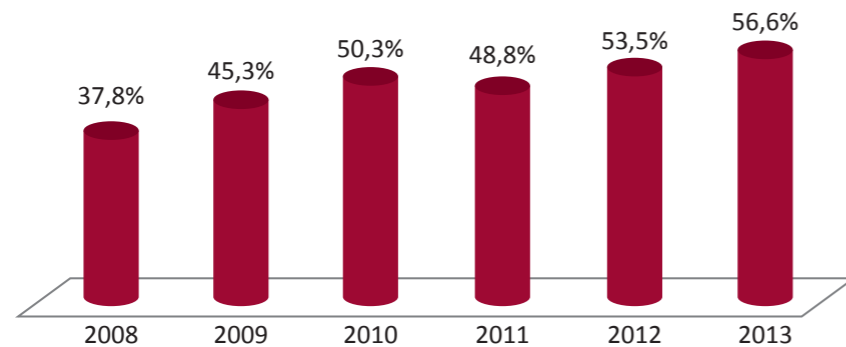
4 ÖLKƏ İQTİSADİYYATI VƏ NEFT FONDU

4.1. Makroiqtisadi inkişaf

Dünya maliyyə böhranından sonrakı dövrdə maliyyə bazarlarında davam edən volatillik 2013-cü ilə nisbətən zəif olmuş və ilin ikinci yarısından etibarən qlobal iqtisadiyyatda aktivlik qeydə alınmışdır. İqtisadiyyatda bərpa proseslərinin başlamasına baxmayaraq, 2013-cü ildə iqtisadi artım 3,0% təşkil etməklə, ötən ildəki səviyyəyə yaxın olmuşdur.

Dünyada baş verən iqtisadi proseslər fonunda 2013-cü ildə Azərbaycan iqtisadiyyatı dayanıqlığını qoruyub saxlamış və 2011-ci ildən sonra Ümumi Daxili Məhsulun (ÜDM) artımı real ifadədə ən yüksək həddinə, 5,8%-ə çatmışdır. 2012-ci il ilə müqayisədə adambaşına düşən ÜDM-in həcmi 4,4% artaraq 7 912,5 ABŞ dolları həcmində olmuş, əhalinin nominal pul gəlirləri 37 555,5 milyon manat, inflyasiya göstəricisi 2,4% təşkil etmişdir. Yoxsulluq səviyyəsi son illər ərzində 2004-cü ildəki 49% səviyyəsindən 5,3%-ə qədər aşağı düşmüş, işsizlik səviyyəsi 5% təşkil etmişdir. 2013-cü ildə də, 2012-ci ildə olduğu kimi ölkə ÜDM-in strukturunda qeyri-neft sektorunda dominantlıq müşahidə olunmuş, iqtisadi şaxələnmə siyasəti nəticəsində bu sektorun ÜDM-də payı artaraq 56,6%-ə çatmış və eyni zamanda 2013-cü ildə qeyri-neft sektorundakı iqtisadi artım ikirəqəmli səviyyəyə yaxın olmuşdur. Bununla yanaşı, 2011-ci ildən etibarən neft hasilatında başlayan azalma iki ildən sonra stabilləşmiş və neft sektorunda yaradılan əlavə dəyər 1% təşkil etmişdir. Bundan əlavə, 2012-ci ildən etibarən neft hasilatında baş verən azalma fonunda sənaye istehsalında müşahidə olunan 3,9% azalma, hesabat ilində 1,2% artımla əvəz olunmuşdur.

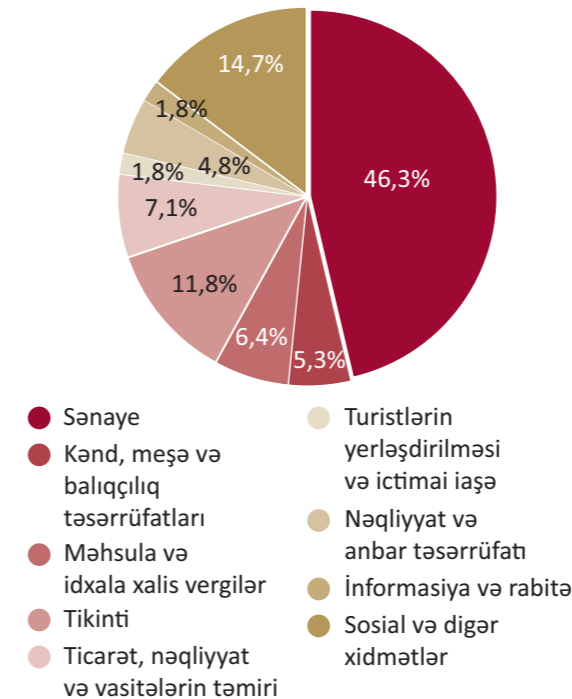
Qrafik 4.1.1. Qeyri-neft sektorunun ÜDM-də payı

Mənbə: Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi

ÜDM-in strukturunda məhsul, xidmət və məhsula və idxala xalis vergilər arasındakı nisbət 2012-ci ildəkinə oxşar olmuşdur. Belə ki, malların istehsalı ÜDM-in 63,4%-ni, xidmətlərin istehsalı 30,2%-ni və nəhayət məhsula və idxala xalis vergilər 6,4%-ni təşkil etmişdir. Bundan başqa, malların istehsalında sənaye istehsalının payı ÜDM-ə nisbətən qismən azalmış, kənd təsərrüfatı və tikinti sektoru isə əvvəlki il ilə müqayisədə daha böyük paya malik olmuşdur. Xidmət sektorunda, bütün sahələrdə artım demək olar ki, 2012-ci ildəki səviyyədən daha yüksək olmuşdur. Qeyri-neft sektorunun sahəvi inkişafında tikinti sektoru xüsusilə fərqlənmişdir. Belə ki, tikinti sektorunda malların istehsalı 6 828,9 milyon manat həcmində olmaqla, 2012-ci il ilə müqayisədə bu sahədə 23% artım baş vermişdir. Bununla yanaşı, xidmət sektorunda real artım 7,3%, məhsul və idxala xalis vergilər üzrə 8,4%, kənd, meşə və balıqçılıq təsərrüfatları sahəsində 4,9% olmuşdur. İstehsal sahələrinin ÜDM-dəki çəkisi və artım dinamikaları Qrafik 4.1.2 və 4.1.3-də verilmişdir.

Qrafik 4.1.2. ÜDM-in istehsal strukturu

Mənbə: Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi

Qrafik 4.1.3. İstehsal sahələrinin artım templəri

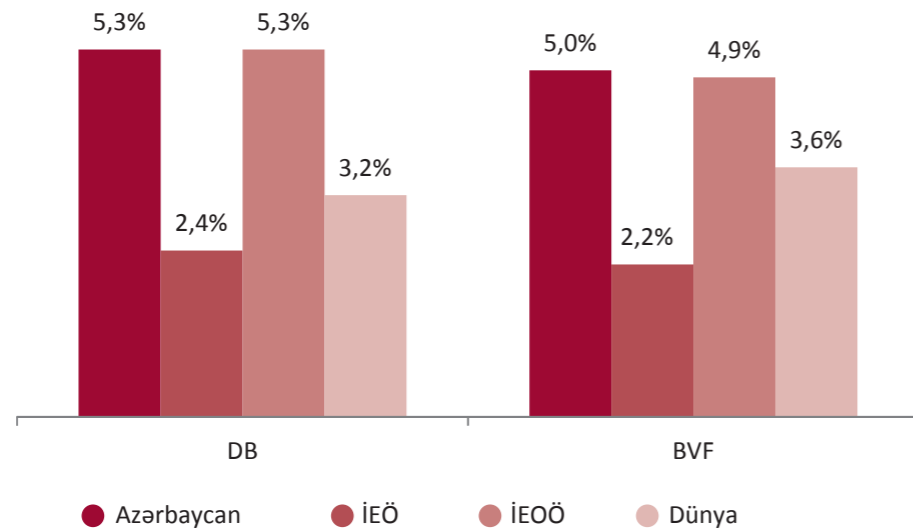
Mənbə: Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi

Növbəti ildə gözlənilən iqtisadi artım ilə bağlı beynəlxalq təşkilatların proqnozlarında müsbət dinamika müşahidə edilir. Belə ki, Beynəlxalq Valyuta Fondunun (BVF), Dünya Bankının (DB) 2014-cü il üçün ölkə üzrə iqtisadi artım proqnozu 5% ətrafında verilir. Ümumiyyətlə, BVF-nin gözləntilərinə görə ötən ildə müşahidə edilən bərpa prosesi növbəti iki ildə inkişaf etmiş ölkələrin iqtisadiyyatında daha da genişlənmə və bunun hesabına qlobal aktivlik daha da güclənə bilər və 2014-2015-ci illərdə qlobal artım müvafiq olaraq 3,6% və 3,9% təşkil edə bilər. Bundan əlavə, məhsul buraxılışında 2014 və 2015-ci illərdə inkişaf etmiş ölkələrdə müvafiq olaraq 2,2% və 2,3%,

sənayeləşən ölkələrdə 4,9% və 5,3% artım gözlənilir. Bununla yanaşı, bəzi ölkələrdə iqtisadi artımın azalması riski hələ də öz həssaslığını saxlayır. Bir çox sənayeləşən və inkişaf etməkdə olan dövlətlərdə ölkədaxili iqtisadi zəifliyin mövcud olmasına baxmayaraq, inkişaf etmiş ölkələrin aktivliyi hesabına bu ölkələrdə xaricdən formalaşan tələbatın artacağı gözlənilir.

Qlobal artımla bağlı DB-nin proqnozlarına görə növbəti iki ildə qlobal artım real ifadədə müvafiq olaraq 3,2% və 3,4%, o cümlədən yüksək gəlirli ölkələrdə (İEO) təqribən 2,4%-ə qədər, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə (İEOÖ) isə tədricən yüksələrək növbəti iki ildə müvafiq olaraq böhrandan əvvəlki səviyyədən aşağı olmaqla, 5,3% və 5,5% təşkil edə bilər. BVF və DB-nin hesablamalarına əsasən 2014-cü ildə Azərbaycanda iqtisadi artım 5% və 5,3% səviyyəsində proqnozlaşdırılır.

Qrafik 4.1.4. 2014-cü ildə gözlənilən iqtisadi artım

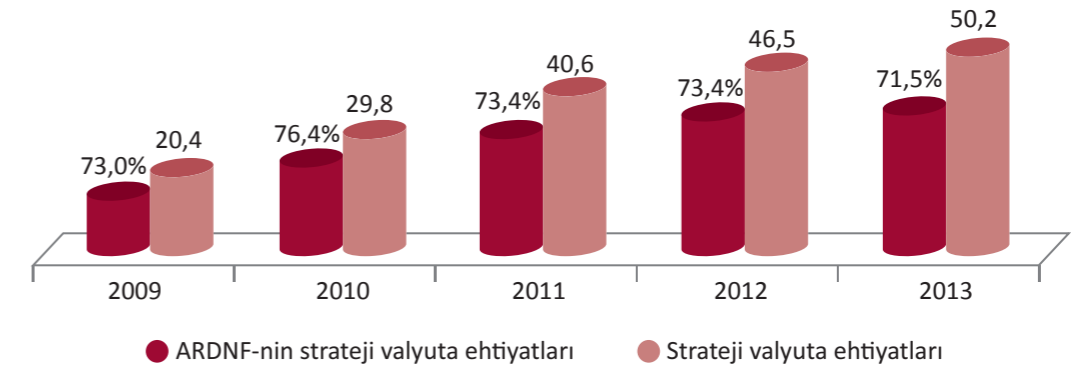

Mənbə: BVF və DB-nin hesabatları

Strateji valyuta ehtiyatları

2013-cü ilin sonuna ölkənin strateji valyuta ehtiyatlarının həcmi il ərzində artaraq 50,2 milyard ABŞ dollarına çatmış və valyuta ehtiyatının 71,5%-i Dövlət Neft Fondunun vəsaiti hesabına formalaşmışdır. Belə ki, Dövlət Neft Fondunun vəsaitləri il ərzində 1,7 milyard ABŞ dolları və ya 5,1% artaraq 35,9 milyard ABŞ dolları təşkil etmişdir. Əvvəlki il ilə müqayisədə Neft Fondunun vəsaitlərinin artımında baş verən azalma 2013-cü ildə Fondun büdcə xərclərinin əvvəlki illərə nisbətən daha çox olması ilə izah edilir. Belə ki, 2012 və 2013-cü illərdə Fondun gəlirləri müvafiq olaraq təqribən 17,4 və 17,3 milyard ABŞ dollarına yaxın olmuşdur. 2013-cü ildə Fondun büdcə xərcləri 2012-ci il ilə müqayisədə 2,2 milyard ABŞ dolları artmaqla 15,7 milyard ABŞ dolları təşkil etmişdir.

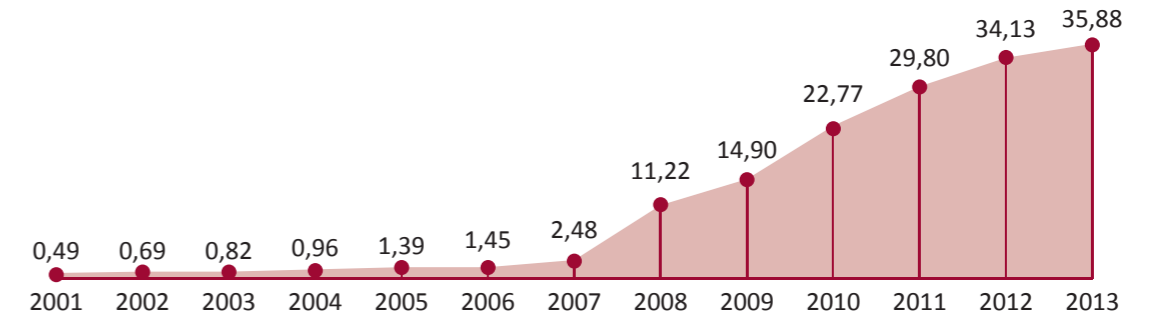
Qrafik 4.1.5. Azərbaycan Respublikasının strateji valyuta ehtiyatları (milyard ABŞ dolları ilə)

Mənbə: ARDNF, AMB

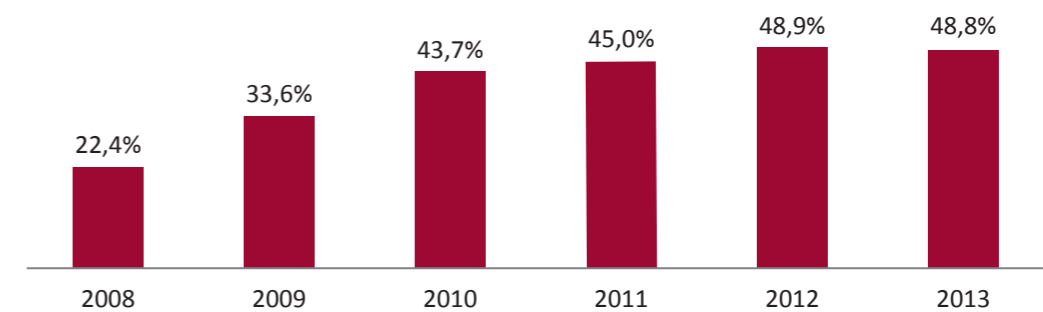
Yaradılarkən açılış balansı 270,9 milyon ABŞ dolları təşkil edən Neft Fondunun vəsaitləri artaraq 2013-cü ilin sonuna 35 877,5 milyon ABŞ dollarına çatmışdır. Fondun vəsaitlərinin illər üzrə artım dinamikası Qrafik 4.1.6.-da verilmişdir.

Qrafik 4.1.6. 2001-2013-cü illər ərzində Neft Fondunun vəsaiti (31.12.2013 tarixinə, milyard ABŞ dolları ilə)

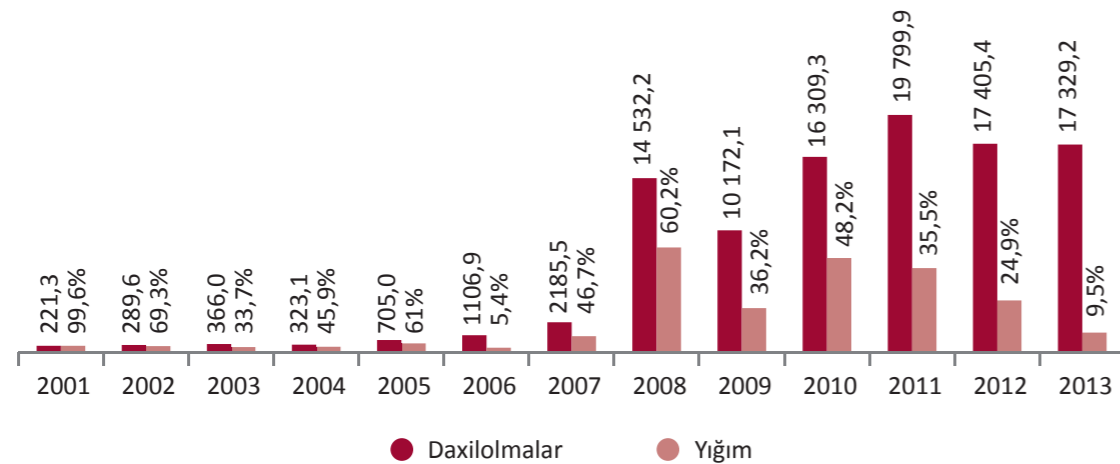
Son illərdə Fondun vəsaitinin ÜDM-də payı da artaraq 2013-cü ildə 48,8% təşkil etmişdir.

Qrafik 4.1.7. Neft Fondunun vəsaitinin ÜDM-ə nisbəti

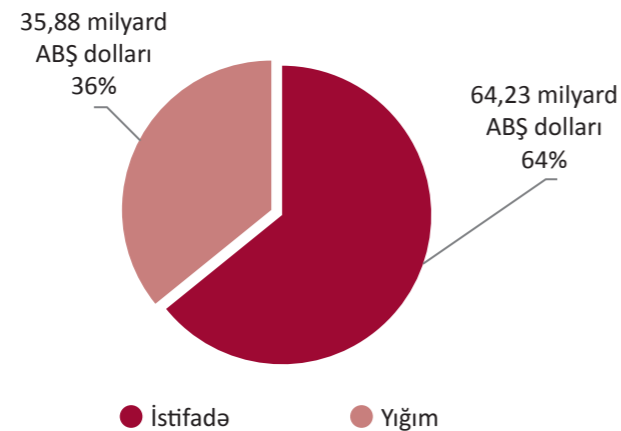

2013-cü ildə Fondun daxilolmalarının 9,5%-i yığıma yönəldilmişdir. 2001-2013-cü illər ərzində Neft Fondunun daxilolmaları 101 milyard ABŞ dolları səviyyəsində olmuş, bu vəsaitin təqribən 36%-i yığıma yönəldilmiş, 64%-i isə istifadə edilmişdir. Neft Fondunun yarandığı tarixdən etibarən 2013-cü ilin sonuna qədər yığım səviyyəsi Qrafik 4.1.8.-də verilmişdir.

Qrafik 4.1.8. 2001-2013-cü illər ərzində Neft Fondunun yığım səviyyəsinin dinamikası (milyon ABŞ dolları ilə)

Qrafik 4.1.9. 2001-2013-cü illər ərzində Neft Fondunun yığım səviyyəsi

Fiskal dayanıqlığın təmin edilməsi

Əvvəlki illərdə olduğu kimi, 2013-cü ildə də dövlət büdcəsinin daxilolmalarının mühüm hissəsi Neft Fondundan dövlət büdcəsinə köçürülən transfertlər hesabına formalaşmışdır və fiskal sabitliyin təmin edilməsi istiqamətində Fondun çəkisi böyük olmuşdur. Belə ki, 2013-cü ildə Fond tərəfindən dövlət büdcəsinə transfertlər şəklinə 11 350,0 milyon manat həcmində vəsait köçürülmüşdür ki, bu vəsaitlər dövlət büdcəsinin gəlirlərinin 58,2%-ni təşkil etmişdir. Ümumilikdə isə 2003-2013-cü illər ərzində Neft Fondu tərəfindən edilən transfertlərin həcmi 46 435 milyon manat təşkil etmişdir.

Qrafik 4.1.10. 2003-2013-cü illər ərzində Neft Fondundan transfertin dövlət büdcə gəlirlərinə nisbəti

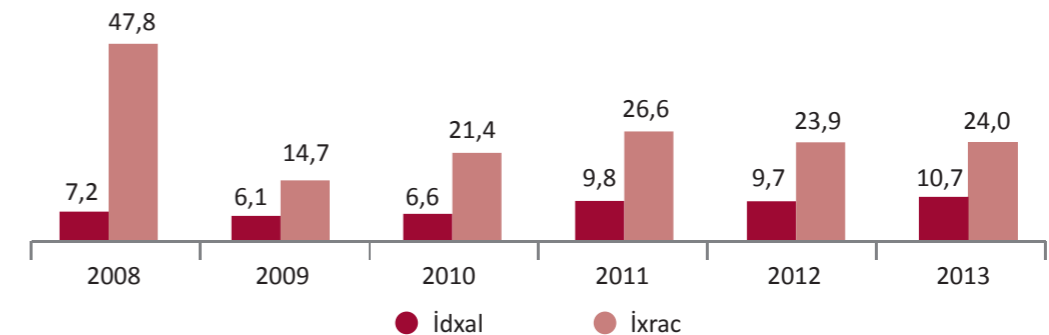
Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi və ARDNF

Xarici ticarət

Maliyyə böhranından sonra davam edən zəif qlobal iqtisadi artım fonunda mal və xidmətlərə olan qlobal tələbin dinamikasında 2013-cü ilin birinci yarımilliyində azalma davam edib, 2013-cü ilin ikinci yarımilliyində bu istiqamətdə bərpa prosesi müşahidə edilmişdir. Əvvəlki il ilə müqayisədə ölkələrin mövqeyində yaxşılaşma müşahidə edilmişdir. Belə ki, hesabat ilində BVF-nin məlumatlarına əsasən qabaqcıl və inkişaf etməkdə olan ölkələrdə ixracın həcmi əvvəlki ilə nisbətən müvafiq olaraq 2,3% və 4,4% artmışdır.

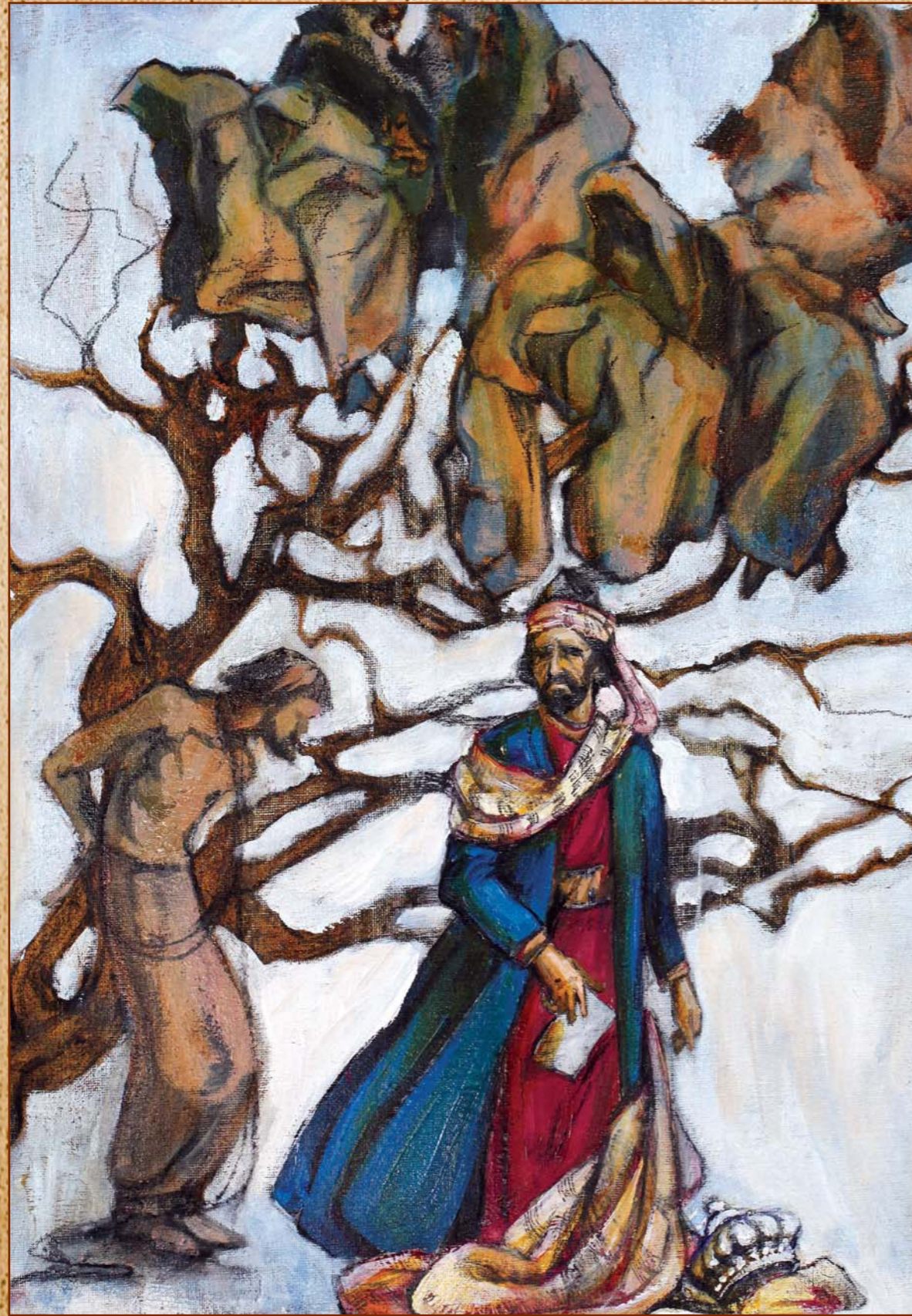
Qeyd olunan proseslər fonunda Azərbaycanın xarici ticarət əməliyyatlarında da müsbət tendensiya müşahidə edilmişdir. Belə ki, 2012-ci ildə ixrac və idxal əməliyyatlarında qeydə alınan azalma 2013-cü ildə artım ilə əvəz olunmuşdur. Azərbaycan Respublikası Gömrük Komitəsinin məlumatlarına əsasən 2013-cü ildə ölkənin ticarət əməliyyatları 34,7 milyard ABŞ dolları həcmində olmuş və bundan təqribən 24 milyard ABŞ dollarını ixrac əməliyyatları, 10,7 milyard ABŞ dollarını isə idxal əməliyyatları təşkil etmişdir. Hesabat ilində ixracın həcmində ötən il ilə müqayisədə 0,28% artım qeydə alınmışdır. 2012-ci ildə neft hasilatında azalma müşahidə edilmiş və 2013-cü ildə neft hasilatı stabilləşərək 0,2% artmışdır.

Qrafik 4.1.11. 2008-2013-cü illərdə Azərbaycanın ticarət dövriyyəsinin dinamikası (milyard ABŞ dolları ilə)

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi

“BAX” QƏZƏLİ

İsasən Azərbaycan xalq şeiri üslubunda heca vəznü ilə yazan, gözəllik və məhəbbət şairi olan Molla Pənah Vaqifin yaradıcılığında azsaylı ictimai motivli şeirlərdən biri də ömrünün sonlarında qələmə aldığı və şair dostu Molla Vəli Vidadiyə ünvanladığı “Bax” rədifli qəzəldir. Qaynaqların verdiyi məlumata görə və məzmunundan da aydın olduğu üzrə, bu qəzəl Şuşanı işğal etmiş və Vaqifin qətlinə fərman vermiş İran şahı Ağa Məhəmməd Qacarın öldürülməsi münasibətilə yazılmışdır.

İnsan həyatının təsadüflər tərəfindən müəyyən edilməsi kontekstində fəlsəfi çalarla qələmə alınmış qəzəldə ümumilikdə tarixin gedişinin əyri olması, bu səbəbdən də insanı heyrətə salan işlərlə müşayiət olunması 80 yaşlı müdrik, dünyanın istisini-soyuğunu dadmış bir qocanın dilindən təqdim edilir.

Filosof-şair insan zülmünə qarşı çıxacaq bir ədalətli qüvvənin yalnız Tanrıya məxsus olduğu qənaətinə gəlir və heç gözlənilmədən, bircə anın içində zalımın məhv edilməsi ilə məzlumun xilas ola biləcəyi fikrini öz həyat təcrübəsi, özünün başına gələn hadisənin örnəyində nəzərə çatdırır. Tanrı qadirdir, adildir, ədalətlidir, mərhəmətlidir, eyni zamanda zalımlara qarşı qəzəbli və qəhhardır. Onun qəhri-qəzəbi günahkarlara, öz həmcinsinə qarşı ədalətsizlik və zülm törədənələrə qarşı çevrilmişdir.

Şərq poetikasının bədii fiqurlarına dərinləndən bələd olan Vaqif, qəzəldəki bədii təsvir vasitələrini əsasən poetik təzad üzərində qurmuşdur; qəzəlin üçüncü beytində bunun klassik örnəyini verən şair yazır ki, gecə xalqa qiblə, mayak olan bir çıraq səhər vaxtı qəfildən söndü. Onun gecəki xoşbəxtliyi səhərki bədbəxtliyi ilə əvəz olundu. Bu təzadı təqdim edən şair üstüörtülü şəkildə belə bir xalq deyiminə də eyham vurmuş olur ki, “gecənin xeyrindənsə, səhərin şəri yaxşıdır”.

Müdrük şair, layiq olmadığı halda, yalnız formal cəhətdən qızıl tacla bəzənmiş vüqarlı başın tacdan ayrıldıqdan sonra təpiklər altında tapdanmasının təbii və məntiqi olması fikrinə gəlir. Deməli, həmin başa hörmət və itaəti içindəki beyin yox, üstündəki qızıl gətirmiş və həmin qızıl tac yerə düşən kimi baş da öz məzmununu itirir.

Qəzəlin növbəti beytlərində avtobioqrafik və rəvayət məzmunu öz əksini tapmışdır. Birinci beytdən məlum olur ki, doğrudan da Qacar Vaqifin qətlinə fərman veribmiş və onu zalımın əlindən qurtaran “Qəffar”, yəni bağışlayan Tanrı olmuşdur. Bundan sonrakı beytdə isə belə bir əhvalata işarə olunur: Qacar Şuşanı alandan sonra ordunun vəziyyətini yoxlayanda məlum olur ki, dağlıq ərazilərdə bir çox süvarilərin atları nallarını tökübdür. Şah bir dəmirçini çağıraraq əmr edir ki, səhərə qədər yatmayıb, dörd yüz nal hazırlasın. Bu işin mümkün olmadığını bilən dəmirçi, özlüyündə həyatı ilə vidalaşaraq gedib evində rahat yatır. Sübh tezdən şahın adamlarını qapıda görəndə arvad-uşaqla halallaşmış həyatə çıxır. Ancaq məlum olur ki, gələnlər şahın tabutu üçün dörd mismar istəyirlər.

Qəzəl, dünyanın vəfasızlığı, tərkidünyalıq, tək-cə yadların deyil, hətta doğmaların, yaxınların, oğul-uşağın da etibarsızlığı, yeganə dayağın Tanrı və onun Peyğəmbəri, Peyğəmbərin ailə üzvləri olması haqqında pessimist notlarla başa çatır.

Bax!

Ey Vidadi, gərđiđi-devrani-kəcrəftarə¹ bax!
Ruzigarə qıl tamaşa, karə bax, kirdarə² bax!
Əhli-zülmü necə bərbad eylədi bir ləhzədə³,
Hökmü adil padşahi-qadirü qəhharə⁴ bax!
Sübh söndü şəb ki, xəlqə qiblə idi bir çırağ,
Gecəki iqbali⁵ gör, gündüzdəki idbarə⁶ bax!
Taci-zərdən ta ki, ayrıldı dimağı-pürqürur⁷,
Payimal⁸ oldu təpiklərdə səri-sərdarə bax!
Mən fəqirə əmr qılmışdı siyasət etməyə,
Saxlayan məzlumu zalimdən o dəm qəffarə bax!
Qurtaran əndişədən ahəngəri-biçarəni⁹,
Şah üçün ol midbəri təbdil¹⁰ olan mismarə bax!
İbrət et Ağa Məhəmməd xandan, ey kəmtər gəda¹¹,
Ta həyatın var ikən nə şahə, nə xunxarə¹² bax!
Baş götür bu əhli-dünyadan ayaq tutduqca qaç,
Nə qıza, nə oğula, nə dusta, nə yarə bax!
Vaqifa, göz yum, cahanın baxma xubü ziştinə¹³,
Üz çevir ali-əbayə, Əhmədi-Muxtarə bax!

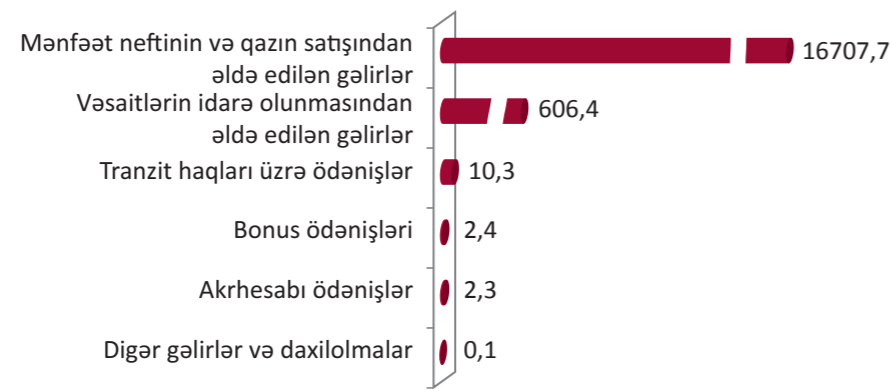
“Molla Pənah Vaqif. Əsərləri”, 2004.

1. Əyri gedən fələyin dolanması. 2. Fəaliyyət. 3. An, bir anda. 4. Qüdrətli və qəzəbli padşah. 5. Xoş tale. 6. Pis tale. 7. Qürurlu baş. 8. Ayaqaltı. 9. Yazıq dəmirçi. 10. Mıxı əvəz edən. 11. Miskin dilənçi, zəif adam. 12. Qanıçən. 13. Yaxşı-pis.

4.2. Neft Fondunun gəlirləri

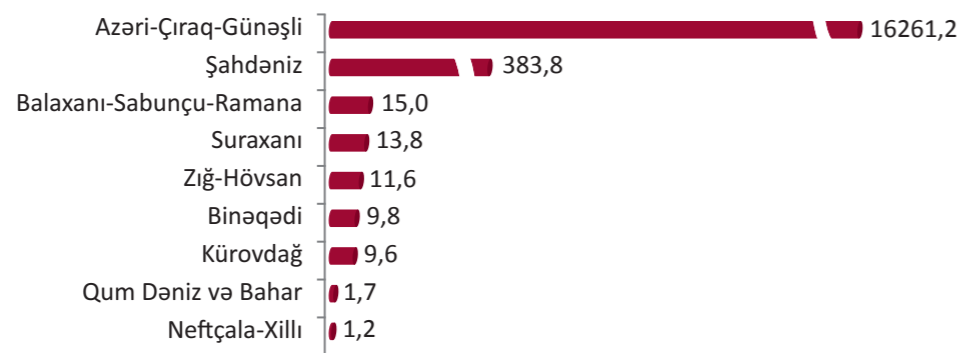
2013-cü ildə Neft Fondunun gəlirləri 13 600,4 milyon manat (17 329,2 milyon ABŞ dolları) olmuşdur. Fondun gəlirləri Azərbaycan Respublikasının payına düşən karbohidrogenlərin satışından əldə edilmiş gəlirlər, tranzit haqları ilə bağlı ödənişlər, bonus ödənişləri, akrhesabı ödənişlər, Fondun vəsaitinin idarə edilməsindən əldə edilən gəlirlər və digər mənbələr hesabına formalaşmışdır.

Qrafik 4.2.1. 2013-cü il ərzində Neft Fondunun gəlirlərinin formalaşma mənbələri (milyon ABŞ dolları ilə)

Mənfəət neftinin və qazın satışından əldə edilən gəlirlər. 2013-cü ildə Neft Fonduna Azərbaycan Respublikasının payına düşən karbohidrogenlərin satışından 13 108,0 milyon manat və ya 16 707,7 milyon ABŞ dolları həcmində vəsait daxil olmuşdur. Azərbaycan Respublikasında dənizdə və quruda yerləşən yataqların işlənməsi üzrə bağlanmış Həsətin Pay Bölgüsü haqqında Səzislərə (HPBS) uyğun olaraq 2013-cü ildə mənfəət neftinin və qazın satışından daxilolmaların böyük hissəsi Azəri-Çıraq-Günəşli (AÇG) yatağından hasil edilmiş mənfəət neftinin ixracı hesabına formalaşmışdır. Belə ki, AÇG yatağı üzrə 2013-cü ildə ixrac edilmiş mənfəət neftindən Azərbaycan Respublikasının payına (Dövlət Neft Fonduna) düşən vəsaitlərin həcmi 16 261,2 milyon ABŞ dolları (160,8 milyon barel) olmaqla, ümumilikdə Fondun mənfəət neftinin və qazın satışından daxilolmalarının təqribən 97%-ni təşkil etmişdir.

Qrafik 4.2.2. 2013-cü il ərzində mənfəət neftinin və qazın satışından daxilolmaların yataqlar üzrə strukturu (milyon ABŞ dolları ilə)

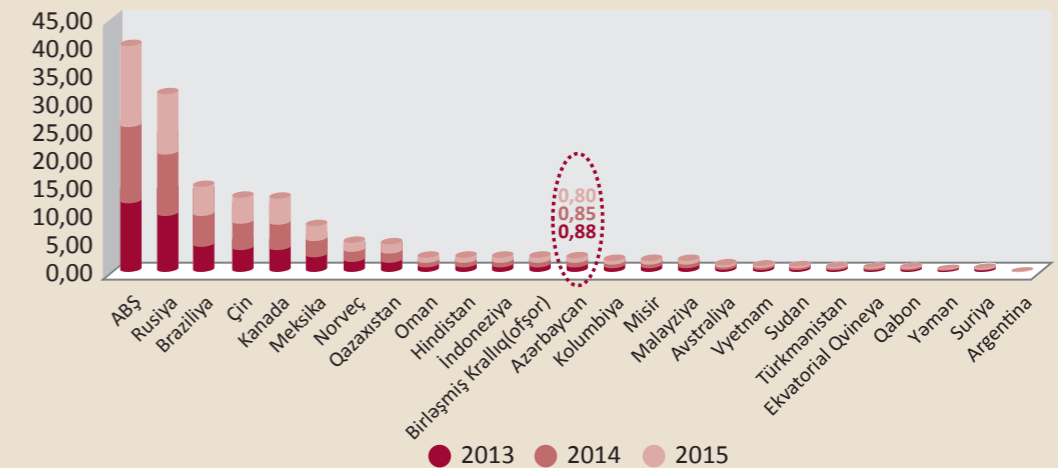

Mənfəət neftinin satışı ilə bağlı məbləğlər Neft Fonduna köçürülərkən neftin nəql edilməsi üzrə xərclər, bank, gömrük rəsmiləşdirilməsi, müstəqil nəzarət (sörveyer), marketing və sığorta xərcləri Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti tərəfindən çıxılır.

Qlobal xam neft və maye yanacağı bazarında dəyişmələr

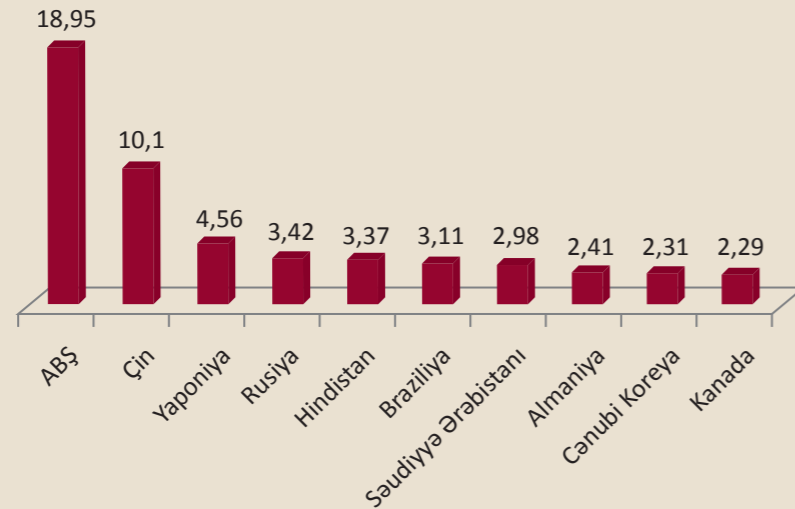
Enerji İnformasiya Administrasiyasının (EİA) gözləntilərinə görə Neft İxrac Edən Ölkələr Birliyinə daxil olan ölkələr istisna olmaqla digər ölkələrdə maye yanacağı ilə bağlı istehsalın əvvəlki ilə nəzərən artacağı, ümumilikdə isə ABŞ və Kanadanın xam neft istehsalının 2014-cü ildə Neft İxrac Edən Ölkələr Birliyinə daxil olmayan ölkələrin maye yanacağı üzrə ümumi təklif artımının təqribən 70%-ni təşkil edəcəyi proqnozlaşdırılır. ABŞ-ın xam neft istehsalının 2014-cü ildə gündəlik olaraq 8,5 milyon barel, 2015-ci ildə isə 9,3 milyon barel qədər artacağı gözlənilir.

Qrafik 1. Neft İxrac Edən Ölkələr Birliyinə daxil olmayan ölkələrdə gündəlik xam neft və maye yanacağı istehsalı (mln. barel)

Neft İxrac Edən Ölkələr Birliyinə daxil olmayan ölkələrdə neft istehsalı təklifinin artması şəraitində bəzi Neft İxrac Edən Ölkələr Birliyinə daxil olan ölkələrdə gündəlik xam neft istehsalının həcmi 0,5 milyon barel qədər azaldılması proqnozlaşdırılır. Neft İxrac Edən Ölkələr Birliyinə daxil olan bir sıra ölkələrdə xam neft istehsalında proqnozlaşdırılan azalma əzafi istehsal həcmələrinin yaranması ilə nəticələnə bilər ki, bu da 2013-cü ildə 2,2 milyon barel olan gündəlik neft istehsalının 2014-cü ildə 2,7 milyon barel çatmasına imkan yaradacaqdır. EİA-nın proqnozlarına görə 2015-ci ildə Neft İxrac Edən Ölkələr Birliyinə daxil olmayan ölkələrin təklif artımı gündəlik 1,5 milyon barelə yaxın olacaq, bu isə həmin il üçün proqnozlaşdırılan global istehlak artımını (1,4 milyon barel) qismən üstələyəcəkdir. Növbəti illərdə Liviya, İraq və Anqolada neft istehsalının daha yüksək həcmələrinə uyğunlaşmaq üçün Neft İxrac Edən Ölkələr Birliyinə daxil olan bir sıra ölkələrdə istehsalın azaldılacağı gözlənilir.

Qrafik 2. Ən çox neft istehlak edən ölkələr (mln. barel)

Beynəlxalq Enerji Agentliyinin (BEA) məlumatlarına əsasən 2013-cü ildə dünyanın gündəlik neft istehlakı 91,3 milyon barel olub və bunun 59%-i on ölkənin payına düşmüşdür (Qrafik 2.). EİA gündəlik qlobal maye yanacaq istehlakının 2014 və 2015-ci illərdə müvafiq olaraq 1,2 və 1,4 milyon barel artaraq 2015-ci ilin ikinci yarısında 93 milyon bareli keçəcəyini proqnozlaşdırır. EİA-nın gözləntilərinə görə proqnozlaşdırılan istehlak artımının demək olar ki, böyük hissəsi İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatına (İƏİT) daxil olmayan ölkələrin payına düşəcək. Belə ki, 2014 və 2015-ci illərdə qeyri-İƏİT ölkələrinin gündəlik neft istehlakı müvafiq olaraq 1,3 və 1,4 milyon barel artacaq. Çinin qlobal istehlakın artımına ən çox töhfə verən ölkə olacağı gözlənilir. Bununla yanaşı İƏİT ölkələrində gündəlik neft istehlakının 2014-cü ildə 0,1 milyon barel azalacağını və 2015-ci ildə stabil qalacağını proqnozlaşdırır. İƏİT ölkələrində gözlənilən azalma enerji sektorunda qazdan istifadənin artırılması və bəzi atom elektrik stansiyalarının (AES) yenidən işə salınması ilə izah olunur.

Mənbə: BEA qısamüddətli dövr üzrə enerji icmalı, EİA neft bazarları ilə bağlı hesabat, 2014

Neft Fondunun vəsaitlərinin idarə olunmasından əldə edilən gəlirlər. 2013-cü ildə Neft Fondunun vəsaitlərinin idarə edilməsindən əldə edilən gəlirlər 480,6 milyon manat (606,4 milyon ABŞ dolları) təşkil etmişdir. 2013-cü ildə Neft Fondunun vəsaitlərinin idarə edilməsi ilə bağlı investisiya portfelinin gəlirliliyi 1,8 % olmuşdur.

Tranzit haqları ilə bağlı daxilolmalar. 2013-cü ildə neftin və qazın Azərbaycan Respublikasının ərazisi ilə ötürülməsindən əldə edilən gəlirlər (tranzit haqqı) 8,1 milyon manat və yaxud 10,3 milyon ABŞ dolları təşkil etmişdir. Tranzit haqları ilə bağlı Fonda daxilolmalar Cədvəl 4.2.1.-də verilmişdir.

Cədvəl 4.2.1. 2013-cü ildə Neft Fondunun tranzit haqları ilə bağlı daxilolmaları

Vəsaiti köçürən qurumun adı	Tarix	Məbləğ	
		mln. ABŞ dolları	mln. AZN
ABƏŞ ¹	14.01.2013	0,8	0,6
AGSC ²	14.02.2013	1,0	0,8
ABƏŞ	14.03.2013	0,9	0,7
ABƏŞ	12.04.2013	1,0	0,8
ABƏŞ	14.05.2013	1,0	0,8
ABƏŞ	13.06.2013	0,4	0,3
ABƏŞ	12.07.2013	0,8	0,6
ABƏŞ	14.08.2013	0,9	0,7
ABƏŞ	12.09.2013	0,9	0,7
ABƏŞ	11.10.2013	0,9	0,7
ABƏŞ	14.11.2013	1,0	0,8
ABƏŞ	13.12.2013	0,7	0,6
Cəmi		10,3	8,1

¹ Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti

² Azərbaycan Qaz Təchizatı Şirkəti

Akrhesabı ödənişlər ilə bağlı daxilolmalar. Karbohidrogen ehtiyatlarının işlənməsi ilə əlaqədar xarici sərmayəçilər tərəfindən müqavilə sahəsindən istifadə üçün ödənilən akrhesabı ödənişlər Neft Fondunun gəlirlərinin formalaşma mənbələrindən birini təşkil etmişdir. 2013-cü ildə akrhesabı ödənişlər 2,3 milyon ABŞ dolları (1,8 milyon manat) olmuşdur.

Cədvəl 4.2.2. 2013-cü ildə Neft Fondunun akrhesabı ödənişləri ilə bağlı daxilolmaları

Vəsaiti köçürən qurumun adı	Yatağın adı	Tarix	Məbləğ	
			mln. ABŞ dolları	mln. AZN
BP Eksploreysn	Şəfəq-Asiman	27.06.2013	2,1	1,7
Bahar Enerji Opereyting Limited	Bahar	11.10.2013	0,2	0,1
Cəmi			2,3	1,8

Akrhesabı ödənişlərin təqribən 90%-i Şəfəq-Asiman yatağı üzrə BP Eksploreysn şirkəti tərəfindən daxil olmuşdur.

Bonus ödənişlərindən əldə edilən gəlirlər. 2013-cü ildə Neft Fonduna daxil olan bonus ödənişlərinin məbləği 1,9 milyon manat və yaxud 2,4 milyon ABŞ dolları təşkil etmişdir. Cədvəl 4.2.3.-də yataqlar üzrə bonus ödənişləri verilmişdir.

Cədvəl 4.2.3. 2013-cü ildə Neft Fonduna bonus ödənişləri ilə bağlı daxilolmalar

Vəsaiti köçürən qurumun adı	Yatağın adı	Tarix	Məbləğ	
			ABŞ dolları	AZN
Lukoil Oversiz Şahdəniz	Şahdəniz	30.01.2013	1 743	1 367
Statoyl	Şahdəniz	30.01.2013	4 442	3 484
BP Eksploreyşn (Azərbaycan)	Şahdəniz	31.01.2013	4 442	3 484
Total İ ənd Pi Azərbaycan Bi.Vi	Şahdəniz	31.01.2013	1 743	1 367
Türkiş Petroleum Oversiz	Şahdəniz	31.01.2013	1 568	1 230
BP Eksploreyşn (Azərbaycan)	Şahdəniz	19.03.2013	97 209	76 290
Lukoil Oversiz Şahdəniz	Şahdəniz	20.03.2013	38 121	29 917
Türkiş Petroleum Oversiz	Şahdəniz	22.03.2013	34 309	26 926
Total İ ənd Pi Azərbaycan Bi.Vi	Şahdəniz	22.03.2013	38 121	29 917
Statoyl	Şahdəniz	27.03.2013	97 210	76 291
Niko	Şahdəniz	03.04.2013	1 742	1 367
Niko	Şahdəniz	04.04.2013	38 121	29 910
UQE-LANSER	Balaxanı	12.11.2013	1 999 842	1 568 476
UQE-LANSER	Balaxanı	14.11.2013	108	85
UQE-LANSER	Balaxanı	19.11.2013	50	39
Cəmi			2 358 770	1 850 149

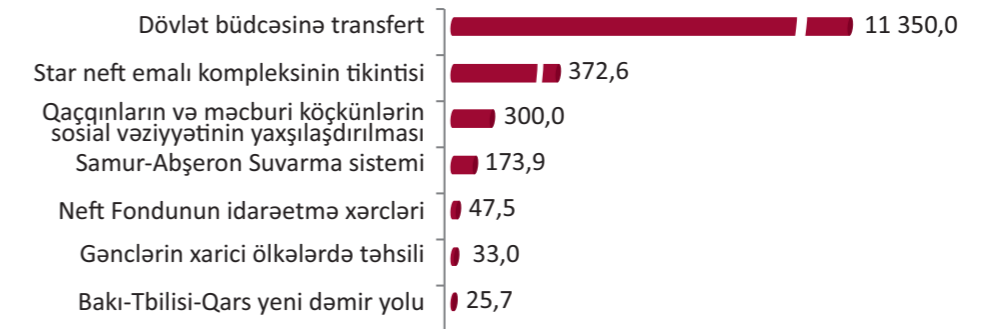
Neft Fondunun növbəti daxilolmalarını təşkil edən bonus ödənişlərinin təqribən 85%-i UQE-LANSER şirkəti tərəfindən Balaxanı yatağı üzrə ödənilmişdir.

Digər gəlirlər və daxilolmalar. 2013-cü ildə neft-qaz sazişləri çərçivəsində xarici neft şirkətləri (sərmayəçilər) tərəfindən verilən aktivlərin (köhnəmiş və ya istifadə olunmayan metal qırıntıları, borular) satışından Neft Fondunun daxilolmaları 78,4 min manat və yaxud 0,1 milyon ABŞ dolları təşkil etmişdir.

4.3. Neft Fondunun xərcləri

2013-cü ildə Neft Fondunun büdcə xərclərinin ümumi məbləği 12 302,7 milyon manat (15 681,6 milyon ABŞ dolları) olmuşdur. Fondun büdcə xərclərini dövlət büdcəsinə transfert, sosial və infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsi, insan kapitalının inkişaf etdirilməsi, Fondun idarə edilməsi ilə bağlı xərclər təşkil etmişdir. Qrafik 4.3.1.-də 2013-cü ildə Neft Fondu tərəfindən maliyyələşdirilən layihələr və Fondun həmin il üçün xərcləri göstərilmişdir.

Qrafik 4.3.1. Neft Fondunun 2013-cü il üzrə xərclərinin bölgüsü (milyon manat ilə)

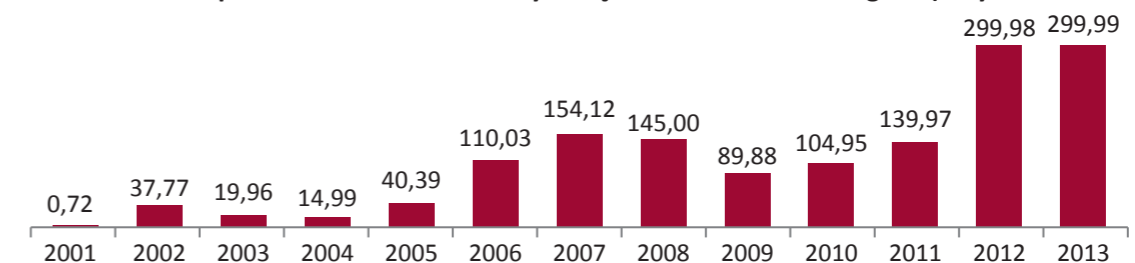
Dövlət büdcəsinə transfert. 2013-cü ildə Neft Fondunun büdcə xərclərinin mühüm hissəsini (92%) dövlət büdcəsinə transfert təşkil etmişdir. 2013-cü ildə Neft Fondundan dövlət büdcəsinə 11 350,0 milyon manat məbləğində vəsait köçürülmüşdür. 2003-2013-cü illər ərzində Neft Fondundan dövlət büdcəsinə edilən transfertlərin ümumi məbləği 46 435 milyon manat olmuşdur.

Sosial və infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsi. Ölkədə neft sektoru ilə yanaşı qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi məqsədi ilə 2013-cü ildə də Neft Fondunun vəsaiti hesabına mühüm infrastruktur və sosialyönümlü layihələrin maliyyələşdirilməsi davam etdirilmişdir.

Qaçqınların və məcburi köçkünlərin sosial-məişət vəziyyətinin yaxşılaşdırılması tədbirlərinin maliyyələşdirilməsi. Qaçqın və məcburi köçkünlərin sosial məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması məqsədi ilə Neft Fondu tərəfindən vəsaitlərin ayrılması 2001-ci ildən etibarən başlamış və 2013-cü ildə də davam etdirilmişdir. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi nəticəsində öz doğma yurdlarından didərgin düşmüş qaçqın və məcburi köçkün ailələrinin məskunlaşdırılması məqsədi ilə salınmış qəsəbələrdə fərdi evlərin, hündürmərtəbəli binaların, sosial-mədəni, infrastruktur və digər obyektlərin tikintisi məqsədi ilə 2001-2013-cü illər ərzində 1 457,8 milyon manat vəsait ayrılmışdır. Bu dövrdə 25 403 məcburi köçkün ailəsi 62 qəsəbədə tikilmiş fərdi evlərdə yerləşdirilmişdir. 2013-cü ildə bu məqsədlə ayrılmış vəsaitin məbləği 300 milyon manat təşkil etmişdir. Ayrılmış vəsaitlərin illər üzrə bölgüsü Qrafik 4.3.2.-də verilmişdir.

Qrafik 4.3.2. Qaçqınların və məcburi köçkünlərin sosial-məişət vəziyyətinin yaxşılaşdırılması məqsədi ilə Neft Fondundan ayrılmış vəsaitin illər üzrə bölgüsü (milyon manat ilə)

Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması layihəsinin maliyyələşdirilməsi. Əsas məqsədi Bakı və Sumqayıt şəhərlərinin su təchizatı sistemləri üçün sabit su sərfinə malik etibarlı su mənbəyi yaratmaq, suyun nəqlində mövcud enerji sərfini aradan qaldırmaq və bunun müqabilində 25 MVT gücündə enerji istehsal etmək olan "Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması" layihəsinin maliyyələşdirilməsi 2006-cı ildən başlamış və 2013-cü ildə də davam etdirilmişdir. Layihəyə 2006-2013-cü illər ərzində 1 069,4 milyon manat vəsait ayrılmışdır.

Layihənin sifarişçisi Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə (AMST ASC) Neft Fondu tərəfindən 2013-cü ildə "yanaşma yollarının tikintisi"nə 4,1 milyon manat, "Taxtakörpü su anbarının Su Elektrik Stansiyası ilə birgə tikintisi"nə 113,9 milyon manat, "Taxtakörpü-Ceyranbatan kanalının tikintisi"nə 48 milyon manat, "Vəlvələçay-Taxtakörpü kanalının tikintisi"nə 4,8 milyon manat, "Şimal çaylarında sugötürən qurğuların və nəqledici kanalların tikintisi"nə 2,7 milyon manat, layihənin işçi Qrupunun saxlanılmasına 0,4 milyon manat vəsait ayrılmışdır. 2013-cü ildə ayrılmış vəsaitin ümumi həcmi 173,9 milyon manat olmuşdur. 2013-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin iştirakı ilə Taxtakörpü su anbarı, Taxtakörpü su elektrik stansiyası və Taxtakörpü-Ceyranbatan kanalının rəsmi açılış mərasimi keçirilmişdir.

Bakı-Tbilisi-Qars yeni dəmir yolu layihəsinin maliyyələşdirilməsi. Layihə çərçivəsində Türkiyənin ərazisində 76 km və Gürcüstanın ərazisində 26 km uzunluğunda olan Qars-Axalkalaki dəmir yolu xəttinin tikintisi və Gürcüstan ərazisində 160 km uzunluğunda Axalkalaki-Marabda yolunun reabilitasiya-rekonstruksiyası işlərinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti üzrə beynəlxalq layihənin həyata keçirilməsinin əsas məqsədi Trans-Avropa və Trans-Asiya dəmir yolu şəbəkələrini birləşdirmək, yük və sərnişinlərin birbaşa olaraq Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə ərazilərindən keçərək Avropa və Asiyaya çıxarılmasını təmin etməklə yanaşı, region ölkələrinin tranzit potensialının artmasına, Avropaya inteqrasiya proseslərinin sürətlənməsinə xidmət etməkdir. 2007-ci ildən etibarən həyata keçirilən bu layihənin maliyyələşdirilməsinə ümumilikdə 463,9 milyon ABŞ dolları (367,1 milyon manat), o cümlədən 2013-cü ildə 32,7 milyon ABŞ dolları (25,7 milyon manat) vəsait ayrılmışdır.

Türkiyə Respublikasında "STAR" neft emalı kompleksinin tikintisi layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi. 2013-cü ildə Neft Fondu əvvəlki illərdə olan layihələrin maliyyələşdirilməsi ilə yanaşı yeni layihələrin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədi ilə vəsaitlər ayırmışdır. "STAR" neft emalı kompleksinin tikintisi layihəsi də 2013-cü ildə başlamış yeni layihələr içərisindədir. Nizamnamə kapitalı 1,9 milyard ABŞ dolları təşkil edən bu layihənin səhmlərinin 40%-i (760 milyon ABŞ dolları) Neft Fondu tərəfindən maliyyələşdirilir. 2013-cü ildə Neft Fondu tərəfindən 372,6 milyon manat və yaxud 475 milyon ABŞ dolları məbləğində vəsait "SOCAR Türkiyə Ege" Neft Emalı Zavodu layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsinə yönəldilmişdir.

Xəzər dənizində yeni müasir üzən qazma qurğusunun tikintisi layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi. Yeni müasir üzən qazma qurğusunun tikintisi də 2013-cü ildən başlamış layihələrdəndir. Layihə büdcəsinin vəsaitinin mənbəyi layihə üzrə sifarişçi funksiyasını həyata keçirmək məqsədilə yaradılmış "Azerbaijan Rigs" MMC-nin 10%-i Dövlət Neft Şirkətinin və 90%-i Neft Fondunun vəsaiti hesabına formalaşan nizamnamə kapitalıdır. Nizamnamə kapitalı layihə üzrə bağlanmış podrat və subpodrat müqavilələrinə əsasən vaxtı çatan ödənişlərin edilməsi üçün lazım olan məbləğdə artırılmaqla mərhələli şəkildə formalaşdırılır. Layihə üzrə podratçı funksiyalarının yerinə yetirilməsi layihənin sifarişçisi ilə 24 iyun 2013-cü il tarixində bağlanmış Baş Podrat müqaviləsinə əsasən Azərbaycan Respublikasının hüquqi şəxsi olan, Dövlət Neft Şirkətinin təsisçiliyi ilə yaradılan və Xəzər dənizində mövcud üzən qazma qurğularına sahiblik edən Kaspian Drilling Kompany Limited MMC-yə ("KDK" MMC) həvalə edilmişdir. Layihənin 42 aya başa çatdırılması nəzərdə tutulur. Ayrılmış vəsait çərçivəsində alınmış aktivlər Neft Fondunun investisiya portfelinə daxil edilmişdir. Maksimal büdcə həddi 1 116,7 milyon ABŞ dolları təşkil edən bu layihənin maliyyələşdirilməsinə 2013-cü ildə 215,6 milyon ABŞ dolları və yaxud 169,1 milyon manat vəsait yönəldilmişdir.

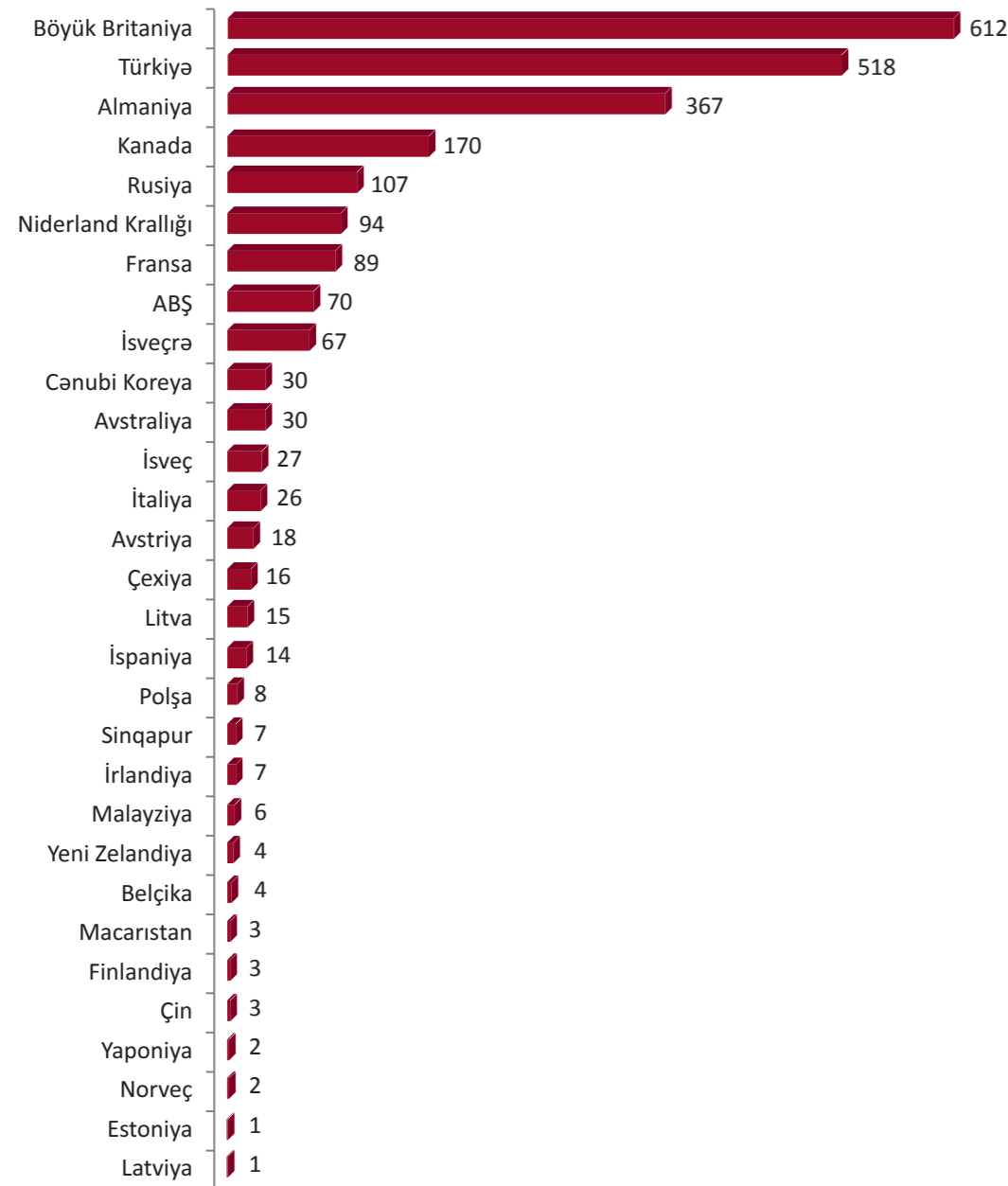
İnsan kapitalının inkişaf etdirilməsi

"2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı"nın maliyyələşdirilməsi. Ölkəyə daxil olan neft gəlirləri strateji əhəmiyyəti olan və sosial-infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsi ilə yanaşı insan kapitalının inkişaf etdirilməsi istiqamətində də istifadə edilir. Yüksək ixtisaslı kadrlara olan tələbat xarici ölkə universitetlərində təhsil alan gənclər hesabına təmin edilir. Azərbaycanlı gənclərin ölkə üçün zəruri ixtisaslar üzrə xaricdə təhsil almalarını və ölkənin inkişafının mühüm amilinə çevrilmələrini təmin etmək məqsədi ilə təsdiq edilmiş "2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı" çərçivəsində gənclərin dünya reytinglərində aparıcı yerləri tutan universitetlərdə təhsili maliyyələşdirilir. "Qara qızılın insan kapitalı"na çevrilməsini hədəf alan bu proqram çərçivəsində xaricdə təhsil alan gənclərin təhsil haqqı, yaşayış, qida, yol, sığorta və digər xərcləri maliyyələşdirilir. 2008-2013-cü illər ərzində Neft Fondunun vəsaiti hesabına 2321 tələbə xarici ölkə universitetlərində təhsil almaq məqsədi ilə göndərilmişdir. 2013-cü il də daxil olmaqla proqramla göndərilən 561 tələbə məzun olmuşdur.

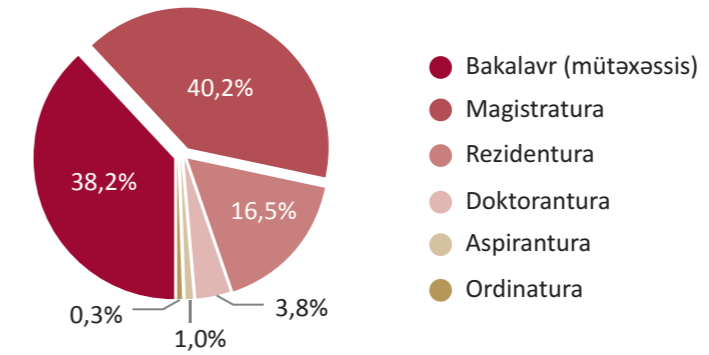
Dövlət Proqramının həyata keçirilməsi məqsədi ilə 2013-cü ilin sonuna kimi ümumilikdə 87,8 milyon manat vəsait ayrılmışdır ki, bunun da 33 milyon manatı 2013-cü ilin payına düşmüşdür. 2013-cü ildə təhsili maliyyələşdirilən tələbələrin ölkələr üzrə bölgüsü Qrafik 4.3.3.-də göstərilmişdir.

Qrafik 4.3.3. Dövlət Proqramı çərçivəsində təhsili maliyyələşdirilən tələbələrin ölkələr üzrə sayı

Proqram çərçivəsində bakalavr və magistr dərəcəsi üzrə təhsil alan tələbələr üstünlük təşkil edir. Dərəcələr üzrə təhsil alan tələbələrin sayı Qrafik 4.3.4.-də verilmişdir.

Qrafik 4.3.4. Xaricdə təhsil alan tələbələrin dərəcələr üzrə bölgüsü

Dövlət Neft Fondunun idarə edilməsi ilə bağlı xərcləri. 2013-cü ildə Neft Fondunun idarə edilməsi ilə bağlı xərclər 47,5 milyon manat təşkil etmiş və bu vəsait Fondun büdcə xərclərinin 0,4%-ni təşkil etmişdir. Dövlət Neft Fondunun idarə edilməsi ilə bağlı xərclərin tərkibində əməyin ödənişi fondu üzrə xərclər 2,8 milyon manat, malların (işlərin və xidmətlərin) satın alınması ilə bağlı xərclər 0,9 milyon manat, təqaüdlər və sosial müavinətlər 0,1 milyon manat, digər xərclər 6,7 milyon manat və qeyri-maliyyə aktivlərinin alınması ilə bağlı xərclər 37,0 milyon manat təşkil etmişdir.

“AYRILDIQ” QOŞMASI

Bu qoşma Molla Pənah Vaqif yaradıqlığı üçün xarakterik olub, real məhəbbət səhnəsini, adət-ənənənin dik-təsindən çəkinərək adam içində bir-birlərini tanımazlığa və görməzliyə vuran aşıqlərin psixoloji durumunu, görüş fürsəti əldən çıxdıqdan sonra isə peşmançılığını canlı bədii lövhələrlə ifadə edən yüksək sənətkarlıqla qələmə alınmış lirik poetik lövhədir.

Çoxdan bəri görüşmək arzusu ilə yanıb-yaxılan sevgililərin üzünə qəfildən tale gülür – onlar bir məclisdə təsadüfən üz-üzə gəlirlər. İlk öncə baxışlar bir-birinə doğru qanadlanır, ancaq tez də qanadı qırılan quş kimi havadaca donub qalır. Qadağalar, tabular onlara hətta bir-birinə baxmağa belə imkan vermir. İş elə gətirir ki, xoşbəxt təsadüf nəticəsində baş tutan görüşdən yararlanmaq şansı aşıqlərə qismət olmur və onlar qəfil görüşdükləri kimi, elə qəfildən də ayrılmalı olurlar.

Aşiq kor-peşman evə dönür və həmin qısa xoşbəxt anları bir daha gözünün önündən keçirir, əgər daha yaxından görüşə bilsəydilər, baş tutacaq səhnələri xəyalında təsəvvür edir.

Şair poetik-psixoloji situasiyanın dramatikliyini ifadə etmək üçün ana dilimizdəki dərin mənalı bir feildən – “tanışmaq” feilindən istifadə edir. Məhz bu söz, yəni bu feilin inkar formasında işlənməsi səhnənin bütün fəciliyinin əsasını qoyur. “Tanışmadıq”, yəni bir-birimizə tanışlıq vermədik, özümüzü elə göstərdik ki, guya tanış deyilik.

Başqa lirik əsərlərində olduğu kimi, burada da Vaqif poetik təzadın estetik imkanlarından yüksək sənətkarlıqla istifadə etmiş, yaddaqalan obrazlar yaratmağa nail olmuşdur. Şeirdə özünü göstərən maraqlı təsvir üsullarından biri də – situasiyanı olduğu kimi təsvir edib, onun əksini təsəvvür etməkdən ibarətdir.

Vaqifin lirik qəhrəmanı deyir: “Qaldı canda gizli-gizli dərdimiz” – oxucu anlayır ki, bu dərdi açmaq lazım idi.

Lirik qəhrəman deyir: “Bircə kəlmə danışmadıq” – oxucu anlayır ki, heç olmasa, bircə kəlmə danışmaq lazım idi və bu bircə kəlmə danışığın baş tutmaması oxucuda daxili bir narahatlıq yaradır, lirik mənənin dərqli ovqatı ona da si-rayət edir.

Aşiq deyir: “Qərib-qərib durduq biganələrtək” – oxucu arzu edir ki, kaş yaxınlar kimi doğma-doğma duraydılar.

Aşiq deyir: “Soyuq-soyuq baxdıq divanələrtək” – oxucu arzu edir ki, kaş onlar normal adamlar kimi bir-birinə odlu-odlu baxaydılar.

Sonrakı misralarda da aşıqin inkar formasında təsvir etdiyi səhnələrin hamısını oxucu təsdiq formasında təsəvvür edir və bununla da poetik-psixoloji diskomfortu heç olmasa bir qədər yumşaltmaq istəyir.

Bu qoşmada Vaqif dilinin şirinliyi özünü bütün parlaqlığı ilə göstərir, eyni zamanda şairin dövründə Azərbaycan ədəbi dilinin hansı geniş imkanlara malik olması haqqında da kifayət qədər təsəvvür yarada bilir. Bu cəhət özünü şeirin qafiyələrində daha aydın şəkildə göstərir. Belə ki, “tanışmaq”, “yanışmaq”, “sarışmaq” kimi xalq dilinin saf bulağından alınmış təzə-təzə qafiyələri Vaqif şeirin ümumi məzmununa heyrətamiz üzviliklə qovuşdurur.

Ayrıldıq

Xeyli vaxtdır ayrılmışıq yar ilə,
Gördük, amma tanışmadıq, ayrıldıq,
Qaldı canda gizli-gizli dərdimiz,
Bircə kəlmə danışmadıq, ayrıldıq!
Qərib-qərib durduq biganələr tək,
Soyuq-soyuq baxdıq divanələr tək.
Dönmədik başına pərvanələr tək,
Eşq oduna yanışmadıq, ayrıldıq!
Yarım saat bir arada qalmadıq,
Eşq atəşin canımıza salmadıq.
Yalvarıban yarın könlün almadıq,
Elə getdi, barışmadıq, ayrıldıq!
O zaman ki, aşnalığı tərk etdik,
Cüda¹ düşdük, xeyli ciyər bərkitdik,
Aralıqdan könül quşun ürkütdük,
Bir-birilə qonuşmadıq ayrıldıq!
Vaqif sevdi bir iqrarsız² bivəfa,
Bada getdi tamam çəkdiyi cəfa,
Görüşübən eyləmədik xoş səfa,
Qucaqlaşıb, sarışmadıq ayrıldıq!

“Molla Pənah Vaqif. Əsərləri”, 2004.

1. Ayır. 2. Vəfasız.

5 İNVESTİSİYALAR

5.1. Investisiya Strategiyası

Neft Fondunun investisiya strategiyasının əsasını irihəcmli itkilərin minimuma endirilməsi şərti ilə münasib gəlirliliyin əldə edilməsi təşkil edir. Portfelin maliyyə alətləri və ölkələr üzrə geniş diversifikasiyasının təmin edilməsi, eləcə də makroiqtisadi mühitin daimi təhlili bu məqsədə nail olmağa və sabit nəticələr əldə etməyə xidmət edən amillərdəndir.

Fondun investisiya fəaliyyətinin hüquqi bazasını təyin etmək və yüksək şəffaflığın təmin edilməsi məqsədilə dövlət tərəfindən Fondun vəsaitlərinin idarə edilməsinin əsas prinsip və istiqamətləri müəyyənləşdirilmişdir. Fondun vəsaitləri Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2001-ci il 19 iyun tarixli 511 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilən "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun valyuta vəsaitlərinin saxlanması, yerləşdirilməsi və idarə edilməsi haqqında Qaydalar"a ("İnvestisiya Qaydaları") və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamları ilə illik əsasda təsdiq olunan "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun İnvestisiya siyasəti" nə əsasən idarə olunur.

İnvestisiya Qaydaları Fondun vəsaitlərinin idarə edilməsinin ümumi prinsiplərini müəyyən edir. Belə ki, qeyd olunan İnvestisiya Qaydaları vəsaitlərin maliyyə alətlərinə və valyutalara görə bölgüsünü, investisiya alətləri üzrə məhdudiyyətləri, xarici menecerlərə qarşı olan tələbləri, eləcə də Fondun tərəf müqabilləri (kastodial banklar, müxbir banklar və s.) ola biləcək qurumların minimal kredit reyting dərəcələrini müəyyənləşdirir.

İnvestisiya Siyasəti Fondun investisiya portfelinin hədəflərini, proqnozlaşdırılan həcmi, valyuta tərkibini, vəsaitlərin strateji bölgüsünü, hədəf gəlirliliyi (bençmark) və risk hədlərini müəyyən edir.

Fondun uzunmüddətli hədəflərinə uyğun olaraq, portfelin investisiya alətlərinə görə bölgüsü illik əsasda nəzərdən keçirilir və təsdiqlənir. İnvestisiya portfelini aşağıdakı alt portfəllərdən ibarətdir:

- borc öhdəlikləri və pul bazarları alətləri portfelini – investisiya portfelinin məcmu dəyərinin minimum 85 faizi;
- səhm portfelini – investisiya portfelinin məcmu dəyərinin maksimum 5 faizi;
- daşınmaz əmlak portfelini – investisiya portfelinin məcmu dəyərinin maksimum 5 faizi;
- qızıl portfelini – investisiya portfelinin məcmu dəyərinin maksimum 5 faizi.

Neft Fondunun investisiya fəaliyyətində inkişaf tendensiyası

Neft Fondunun investisiya siyasəti onun fəaliyyətinin ilkin dövrlərindən etibarən daha konservativ meyllərlə xarakterizə olunmuşdur. Vəsaitlərin həcmi sürətli artımı, investisiya sahəsində

bilik və bacarıqların inkişaf etdirilməsi, Fondun fəaliyyətində maraqlı tərəflərin maliyyə risklərinə olan dözümlülüyündəki dəyişikliklərin fonunda 2012-ci ildən etibarən investisiya portfelinə bir sıra yeni aktivlərin əlavə olunmasına başlanılmışdır. Bu istiqamətdə Fondun portfelinə səhmlər, daşınmaz əmlak və qızıl kimi yeni maliyyə alətləri əlavə edilmişdir. Bununla yanaşı, Fond bir sıra özəl səhm fondlarına investisiya qoyuluşları həyata keçirmişdir. Uzunmüddətli dövr üçün nəzərdə tutulan investisiya strategiyası çərçivəsində bundan sonrakı müddətdə də portfelin yüksək diversifikasiyasının təmin edilməsi istiqamətində müvafiq işlərin həyata keçirilməsi planlaşdırılır.

İnvestisiya forması

Aşağıda verilmiş cədvəl Neft Fondunun cari investisiya formasını və onun portfeldə icrasını cəmləşdirir:

Cədvəl 5.1.1. Investisiya forması

Aktiv növü	Açıqlaması	İcra forması
Səhmlər	Qlobal səhm bazarlarına investisiya	MSCi World İndeksini (xarici idarə olunan) təşkil edən şirkətlər; VTB Bankda strateji səhmdarlıq
Özəl səhmlər	Fond investisiyası vasitəsilə özəl səhmlərə investisiya	Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının Aktivlərin İdarə edilməsi Şirkəti tərəfindən idarə olunan fondlara investisiya
Daşınmaz əmlak	Kommersiya təyinatlı daşınmaz əmlaka birbaşa investisiya	Cari portfeldə London, Moskva və Parisdə birbaşa əmlaklara investisiya
İstiqraz bazarı	Dövlət və korporativ istiqrazlara investisiya	Dövlət, agentlik və korporativ investisiya dərəcəli sabit gəlirli qiymətli kağızların və pul bazarları alətlərinin alınması
Əmtəə	Fiziki əmtəə bazarına investisiya	Fiziki qızıla investisiya

Daxili idarəetmədə olan vəsaitlər

Neft Fondunun qarşısında duran prioritet məsələlərdən biri məhz ölkədə vəsaitlərin idarə edilməsi sahəsində qabaqcıl beynəlxalq standartların tətbiqi və təşviqinin həyata keçirilməsidir. Fond üçün bu istiqamətdə lazımi bilik və təcrübənin əldə olunması ilə bütün vəsaitlərin daxildən idarə edilməsinin təşkili xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Qeyd etmək yerinə düşərdi ki, bu gün etibarilə, investisiya portfelinin 96,89%-i daxildən idarə olunur.

Neft Fondunun investisiya portfelinin 50%-i ABŞ dolları, 40%-i Avro və 5%-i ingilis funt sterlinqi ilə ifadə olunan aktivlərdə, digər 5%-i isə İnvestisiya Siyasətində göstərilən digər valyutalarda yerləşdirilmişdir.

İnvestisiya Siyasətinə əsasən Fondun vəsaitlərinin 85%-ə qədəri sabit gəlirli qiymətli kağızlar və pul bazarları alətlərinə, digər 15%-i isə hər birinə müvafiq olaraq 5%-ə qədər olmaqla səhmlər, daşınmaz əmlaka investisiya edilə bilər. Cari ilin dekabr ayına olan vəsaitlərin strateji bölgüsünə əsasən Fondun investisiya portfelinin 90,2%-i sabit gəlirli qiymətli kağızlar və pul bazarı alətlərindən, 4,7%, 3,3%, 1,8%-i isə müvafiq olaraq səhmlər, qızıl və daşınmaz əmlak investisiyalarından ibarət olmuşdur.

Sabit gəlirli kağızlar və pul bazarları alətləri üçün seçilmiş hədəf gəlirliliyi 3 aylıq LIBOR faiz dərəcəsi (Avro-da ifadə olunan aktivlər üçün 3 aylıq EURİBOR faiz dərəcəsi), cari səhm portfelinin hədəf gəlirliliyi isə MSCI World İndeksi olaraq müəyyən edilmişdir.

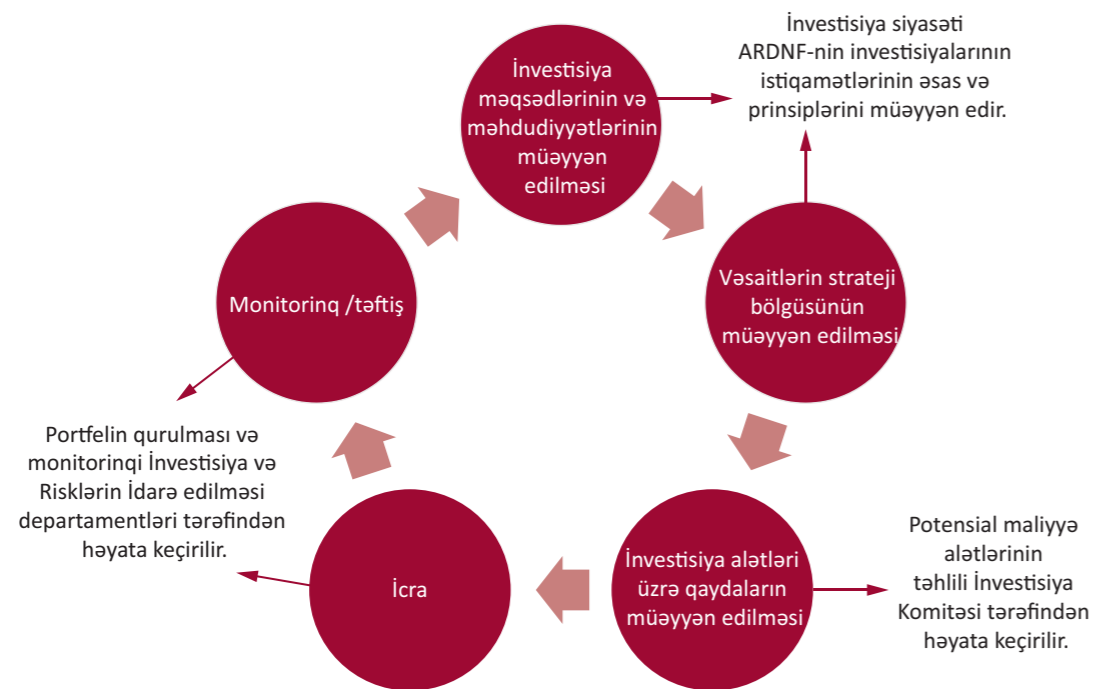
Xarici menecerlər tərəfindən idarə olunan vəsaitlər

2013-cü ilin nəticələrinə əsasən Neft Fondunun investisiya portfelinin 3,11%-i xarici menecerlər tərəfindən idarə edilir. ARDNF-nin vəsaitlərinin idarə olunmasında xarici menecerlərin xidmətlərindən istifadə etməsi onların müvafiq sahələrdəki bilik və bacarıqlarından faydalanmaq, o cümlədən qabaqcıl dünya təcrübəsinin daxili idarəetmədə olan portfelə tətbiqi nöqtəyi nəzərdən ciddi əhəmiyyət kəsb edir.

Neft Fondunun vəsaitlərinin bir hissəsi aşağıda qeyd edilən xarici menecerlər tərəfindən idarə olunur:

- **Dünya Bankı** – Neft Fondunun aktivlərinin təxminən 220 milyon ABŞ dollarına (0,62%) bərabər hissəsini idarə edir.
- **DB Advisors** – Neft Fondunun aktivlərinin təxminən 98 milyon ABŞ dollarına (0,28%) bərabər hissəsini idarə edir.
- **UBS** – Neft Fondunun aktivlərinin 395 milyon ABŞ dollarından (1,11%) artıq vəsaitini idarə edir.
- **State Street Global Advisors (SSgA)** – Neft Fondunun aktivlərinin 393 milyon ABŞ dollarından (1,10%) artıq hissəsini idarə edir.

Qrafik 5.1.1. İnteraksiya prosesi

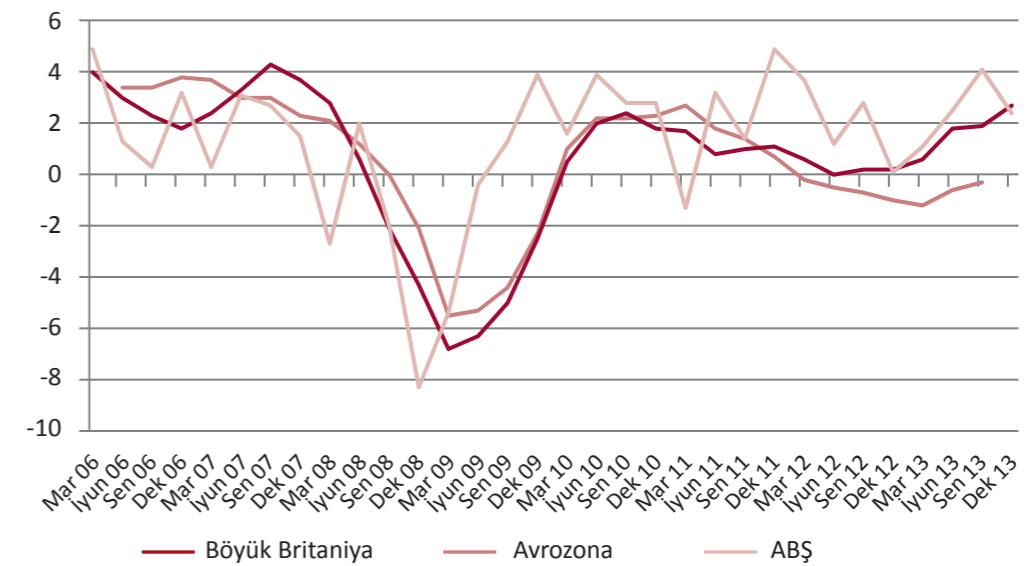

5.2. Neft Fondunun investisiya Portfeli

2013-cü ildə makroiqtisadi vəziyyət

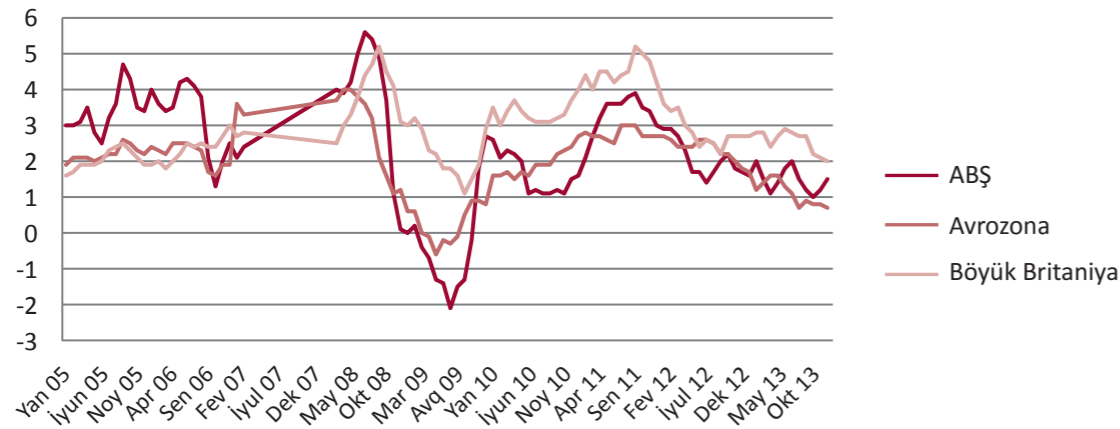
Avrozonada iqtisadi geriləmənin 2013-cü ilin ortasından etibarən sona çatması, deflyasiya riski, ABŞ-ın Federal Rezerv Bankının yumşaq pul siyasətini azaltması ilə bağlı xəbərlər və büdcə müzakirələri makroiqtisadi mühiti formalaşdıran mühüm hadisələrdən olmuşdur. Ümumiyyətlə cari ildə dünya iqtisadiyyatında, Böyük Britaniya başda olmaqla, daha güclü canlanma əlamətləri müşahidə edilmişdir. Bəzi inkişaf etməkdə olan ölkələrdə köklü problemlər üzə çıxsada, Avropada suveren borc böhranından əziyyət çəkən bir sıra ölkələrdə müsbət nəticələr müşahidə olunmuşdur.

Qrafik 5.2.1. ABŞ, Avrozona və Böyük Britaniya üzrə ÜDM-in dinamikası (2006-2013-cü illər, faiz ilə)

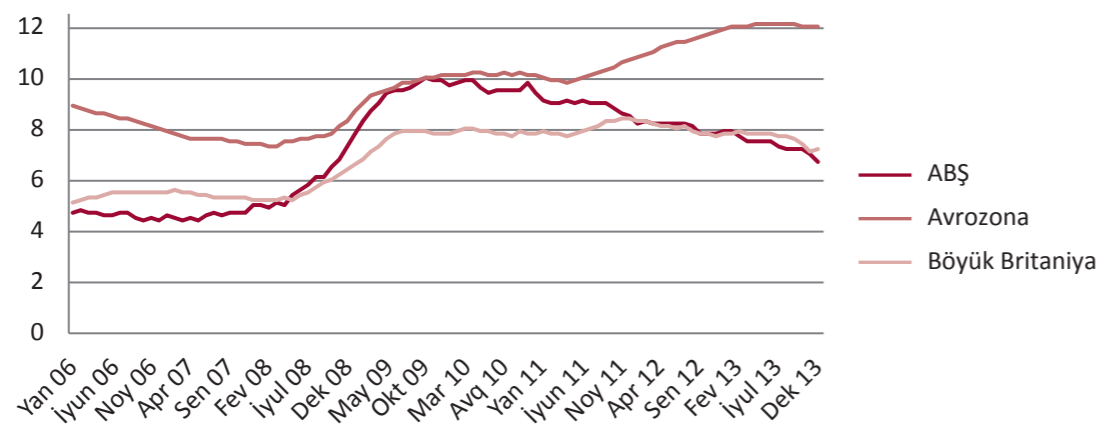
Mənbə: Blumberq

Ötən il ABŞ və Avrozonada inflyasiya göstəriciləri müvafiq olaraq 1,5% və 0,7% səviyyələrində yekunlaşmışdır. Sürətlənən iqtisadi artıma baxmayaraq inflyasiyanın 2%-ə enməsi İngiltərə Mərkəzi Bankının yumşaq pul siyasətini daha rahat tənzimləməsinə şərait yaratmışdır. Aşağı inflyasiya və zəif iqtisadi fəaliyyətə cavab olaraq Avropa Mərkəzi Bankı əsas uçot faiz dərəcələrini tədricən 0,25% səviyyəsinə qədər endirmişdir.

Qrafik 5.2.2. ABŞ, Avrozonada və Böyük Britaniya üzrə inflyasiyanın dinamikası (2005-2013-cü illər, faiz ilə)

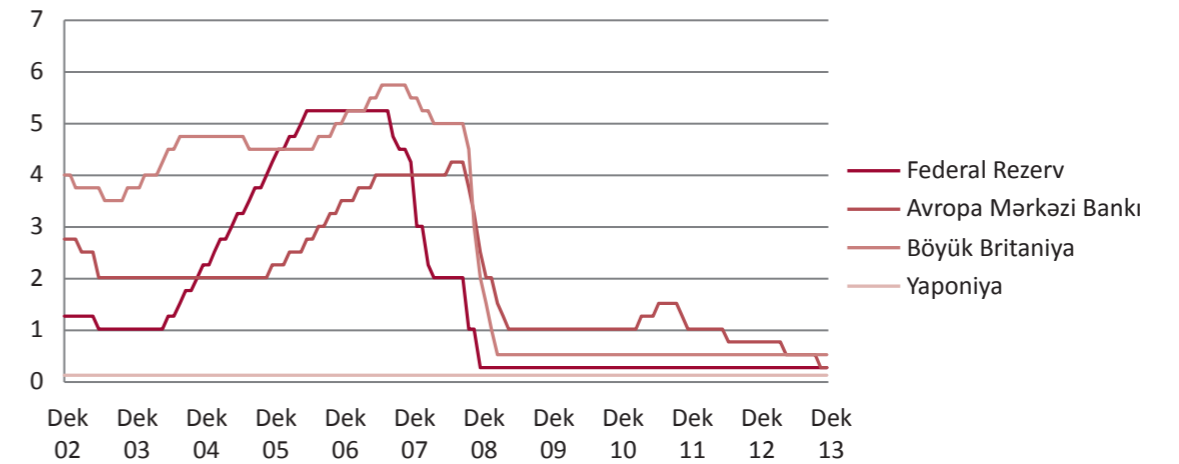
Mənbə: Blumberq

Avrozonada işsizlik ən yüksək səviyyəyə qalxsa da, ABŞ və Böyük Britaniyada bu göstəricidə tədricən azalma müşahidə edilmişdir. Xüsusən, işçi qüvvəsindəki azalmanın təsiri ilə ABŞ-dakı işsizlik səviyyəsi 6,7%-ə enmişdir. Böyük Britaniyada işçi qüvvəsinin sabit qalmasına baxmayaraq işsizlik səviyyəsinin 7,2%-ə enməsi daha müsbət hal kimi qiymətləndirilmişdir.

Qrafik 5.2.3. ABŞ, Avrozonada və Böyük Britaniya üzrə işsizliyin dinamikası (2006-2013-cü illər, faiz ilə)

Mənbə: Blumberq

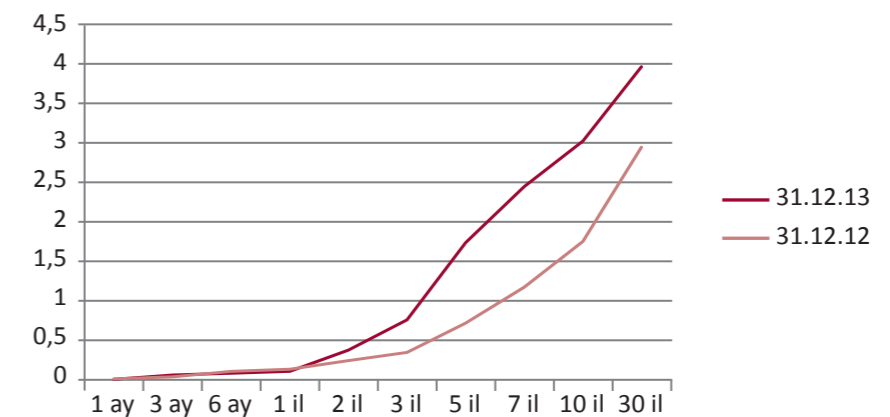
Ümumiyyətlə, Mərkəzi Banklar əsas uçot faiz dərəcələrini çox aşağı səviyyədə saxlayaraq yumşaq maliyyə siyasətini 2013-cü ildə də davam etdirmişdir. Avropa Mərkəzi Bankı da öz növbəsində aşağı inflyasiya ilə mübarizə etmək və iqtisadi artımı dəstəkləmək məqsədilə əsas uçot faiz dərəcəsinə 0,25%-ə endirmişdir.

Qrafik 5.2.4. Aparıcı ölkələrin mərkəzi banklarının uçot dərəcələri (2002-2013-cü illər, faiz ilə)

Mənbə: Blumberq

Sabit gəlirli qiymətli kağızlar üzrə investisiya Portfeli**2013-cü ildə istiqraz bazarları**

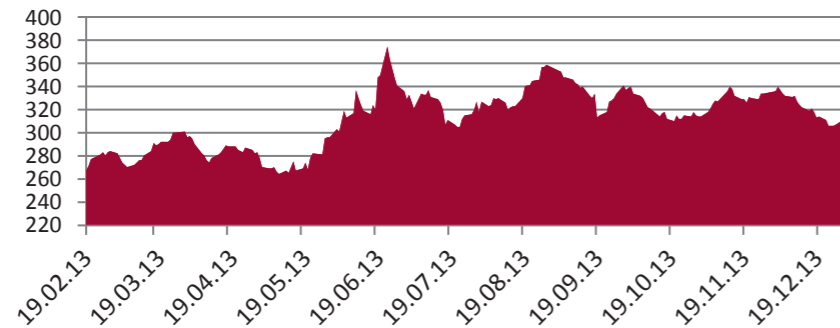
Federal Rezervin qiymətli kağızların alışının azaldılmasına ilkin ehtimallar maliyyə bazarları üçün əsaslı dəyişikliyin başlanğıcı kimi yadda qalmışdır. İstiqraz bazarları may ayında bu xəbərlərə kəskin reaksiya vermişdir ki, burada da ABŞ dövlət istiqrazlarının qiymətlərinin azalması və ümumilikdə bu maliyyə aləti üzrə gəlirlilik dərəcəsinin artımını xüsusi qeyd etmək olar. ABŞ-ın 10 illik yerləşdirmə müddətinə malik dövlət istiqrazları üzrə gəlirlilik dərəcəsi 2013-cü ilin sonuna qədər təxminən 0,13% artmışdır ki, bu da öz növbəsində inkişaf etməkdə olan ölkələrin nəinki ABŞ dollarında, həmçinin yerli valyutalarda ifadə olunmuş istiqrazların gəlirliliklərinin artmasına və qiymətlərinin azalmasına səbəb olmuşdur.

Qrafik 5.2.5. ABŞ dövlət istiqrazları üzrə gəlirlilik əyrisi (01.01.2013 – 31.12.2013, faiz ilə)

Mənbə: Blumberq

Bir çox inkişaf etməkdə olan ölkələrin valyutalarının ABŞ dollarına olan məzənnəsi bu ölkələrdən kapital axınının güclənməsi nəticəsində xeyli ucuzlaşmışdır. Ən böyük təsir cari əməliyyatlar hesabı üzrə ciddi kəsiri olan Braziliya, Cənubi Afrika, İndoneziya, Türkiyə kimi ölkələrin valyutalarında müşahidə edilmişdir. Ölkələrin monetar siyasəti onların hər birində vəziyyətin fərqliliyinə görə müxtəliflik nümayiş etdirmişdir. Belə ki, yüksək inflyasiya və valyuta məzənnələrində ucuzlaşma ilə qarşılaşan ölkələr, xüsusilə Braziliya sərt monetar siyasət yeridərək əsas uçot faiz dərəcələrini yüksəltmişlər. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin ABŞ dollarında ifadə olunan istiqrazlarının gəlirlilik faizi üzrə spredi 2013-cü ilin may ayından sonra kəskin şəkildə artmışdır.

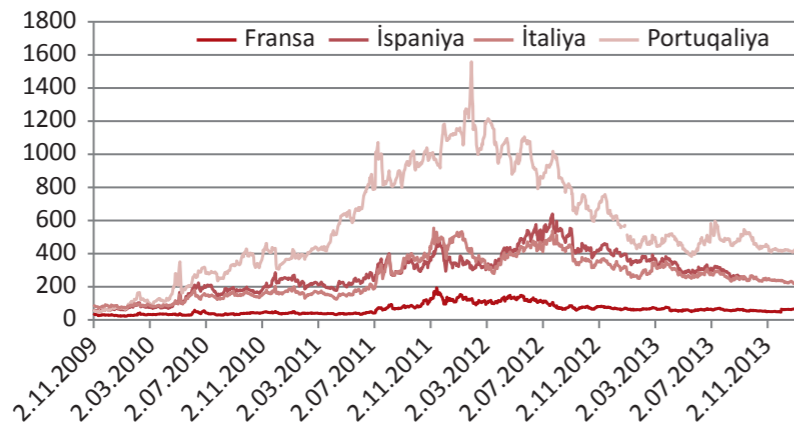
Qrafik 5.2.6. İnkişaf etməkdə olan ölkələr indeksinin gəlirlilik spredi (faiz ilə)

Mənbə: JP Morqan

Federal Rezervin qiymətli kağızların alışı azaltmasının Avrozonaya mümkün neqativ təsirləri Avropa Mərkəzi Bankının iqtisadi artımı dəstəkləyici yumşaq monetar siyasət yeritməsi nəticəsində minimum səviyyədə olmuşdur. Suveren borc böhranı ilə üzləşən bir sıra Avropa ölkələrində, xüsusilə İrlandiya, İspaniya və Portuqaliyada müsbət inkişaf meylləri müşahidə edilmişdir. İqtisadi və siyasi mühitin yaxşılaşması nəticəsində bu ölkələrin borclanma səviyyəsi aşağı düşmüşdür.

Qrafik 5.2.7. Bəzi Avropa ölkələrinin dövlət istiqrazlarının 10 illik gəlirlilik spredləri – Almaniya ilə müqayisədə (faiz ilə)

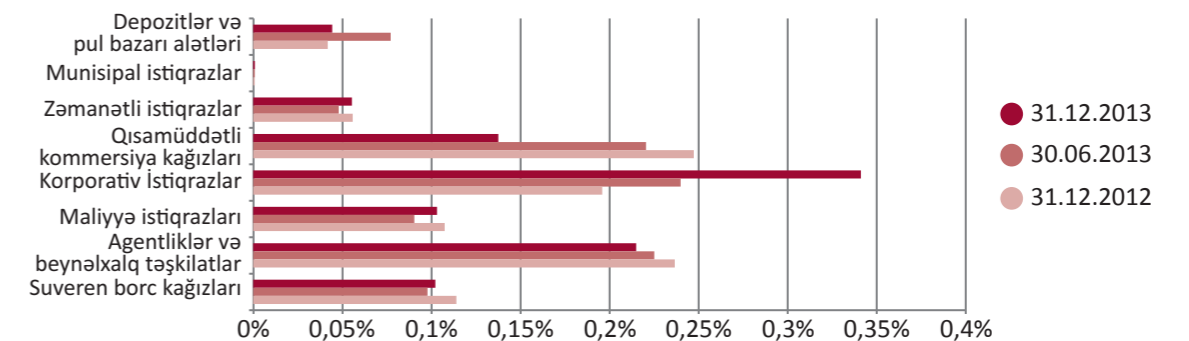

Mənbə: Blumberq

Neft Fondunun sabit gəlirli kağızlara investisiyası

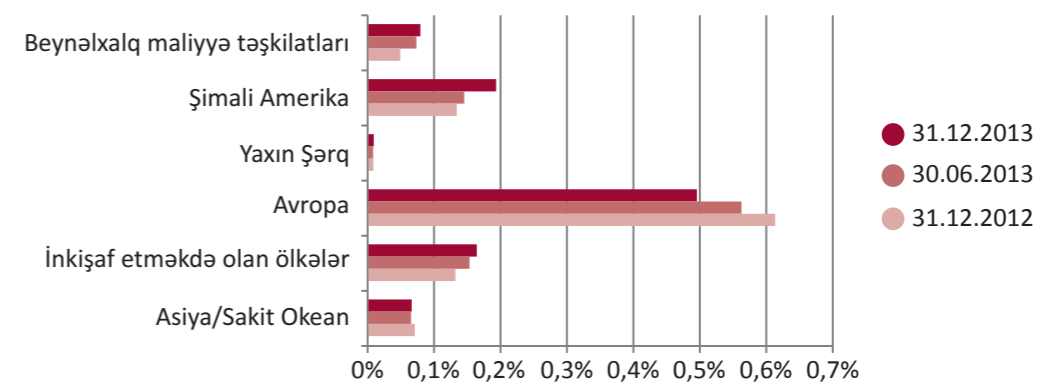
ARDNF-nin Sabit Gəlirli Qiymətli Kağızlar Portfeli. 2013-cü ildə Fondun sabit gəlirli qiymətli kağızlar üzrə investisiya strategiyasında əvvəlki ilə nisbətə ciddi dəyişiklik qeydə alınmamışdır. 2012-ci ildə olduğu kimi, Fond əsasən qısamüddətli sabit gəlirli qiymətli kağızlara (qısamüddətli kommersiya kağızları daxil olmaqla) və dəyişkən kuponlu qiymətli kağızlara investisiyaları davam etdirmişdir. 2013-cü ilin sonunda Fondun investisiya portfelində sabit gəlirli qiymətli kağızların xüsusi çəkisi Neft Fondunun illik əsasda ölkə Prezidenti tərəfindən təsdiqlənən Investisiya Siyasətində qeyd edilən tələblər (minimum 85%) çərçivəsində 90,20%-ə bərabər olmuşdur. Cari il ərzində qeyd olunmuş aşağı faiz dərəcələri nəzərə alınaraq, Fond bu portfel üzrə yol verilə bilən risk səviyyəsində gəlirliliyin mümkün ola bilən ən yüksək həddə çatdırılmasına çalışmışdır.

Qrafik 5.2.8. Sabit gəlirli qiymətli kağızlar portfelinin müxtəlif alətlər üzrə bölgüsü

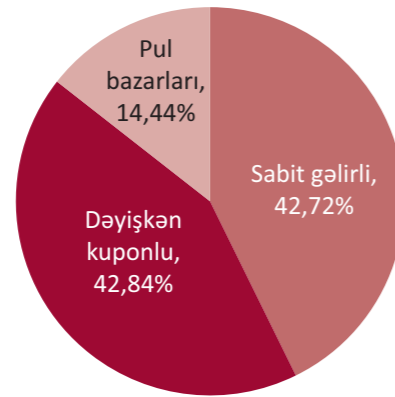
Qısamüddətli kommersiya kağızlarının sabit gəlirli qiymətli kağızlar portfelindəki xüsusi çəkisi 2012-ci ilin sonuna 24,74% təşkil etdiyi halda, 2013-cü ilin sonuna kəskin şəkildə azalaraq portfeldəki çəkisi 13,76%-dək azalmışdır. Bununla bərabər, həmin müddət ərzində korporativ istiqrazların xüsusi çəkisi 19,60%-dən 34,12%-ə qədər artırılmışdır. Bu dəyişiklik pul bazarlarında davam edən aşağı faizli mühit nəticəsində Fondun daha uzunmüddətli investisiyalarla daha yüksək gəlirlilik əldə etmək məqsədindən irəli gəlmişdir.

Qrafik 5.2.9. Sabit gəlirli qiymətli kağızlar portfelinin coğrafi regionlar üzrə bölgüsü

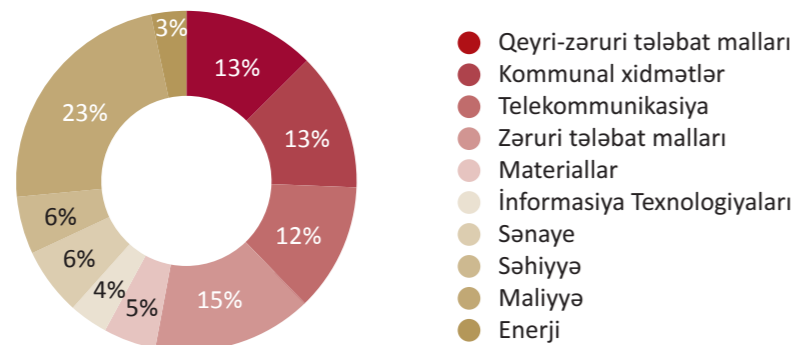
Qeyd edilənlərlə yanaşı, cari il ərzində Fond sabit gəlirli qiymətli kağızlar portfelinin coğrafi regionlar üzrə diversifikasiyası siyasətini davam etdirmişdir. Aşağı gəlirlilik mühiti və digər regionlarla müqayisədə zəif inkişaf perspektivlərini nəzərə alaraq, Avropaya olan investisiyaların payı 60,20%-dən 52,67%-ə qədər azaldılmışdır. Buna baxmayaraq, Avropaya investisiyalar 2013-cü ilin sonu etibarilə hələ də portfelin böyük bir hissəsini təşkil etməkdədir. Şimali Amerikaya olan investisiyalar 13,25%-dən 19,37%-ə qədər artırılmışdır. Eyni zamanda, Federal Rezerv tərəfindən qiymətli kağızların alınmasının azaldılması ehtimallarına baxmayaraq, inkişaf etməkdə olan ölkələrə olan investisiyaların payı 13,61%-dən 15,19%-ə qədər artırılmışdır. Güclü dövlət maliyyə strukturuna malik bu ölkələrdən artan kapital çıxışı fonunda bu ölkələrin xarici valyutada ifadə olunmuş dövlət istiqrazları münasib investisiya imkanları kimi daim diqqət mərkəzində saxlanılmışdır.

Qrafik 5.2.10. Sabit gəlirli qiymətli kağızlar portfelinin müxtəlif istiqraz növləri üzrə bölgüsü

Sabit gəlirli qiymətli kağızlar portfelinin dürsiyası portfelin dəyərinin xüsusilə faiz dərəcələrindəki mümkün artımın neqativ təsirlərindən sığortalanması məqsədilə aşağı səviyyədə saxlanılmışdır. Bu məqsədlə, portfelin 42,84%-i dəyişkən kuponlu istiqrazlarda yerləşdirilmişdir. Əlavə olaraq, Neft Fondunun dövlət büdcəsinə mütəmadi transfertləri nəzərə alınaraq, müvafiq likvidliyi təmin etmək məqsədilə sabit gəlirli qiymətli kağızlar portfelinə qısamüddətli kommersion kağızlarına investisiyalar üstünlük təşkil etmişdir.

Qrafik 5.2.11. Sabit gəlirli qiymətli kağızlar portfelinin müxtəlif sektor növləri üzrə bölgüsü

Fondun sabit gəlirli qiymətli kağızlar portfelinin sektorlar üzrə yüksək diversifikasiyasının təmin edilməsi istiqamətində də müvafiq investisiyalar həyata keçirilmişdir. Ən çox payı alan sahələr sırasında maliyyə, zəruri tələbat malları, qeyri-zəruri tələbat malları və kommunal xidmətlər sektoru ilk yerləri bölüşmüşlər (müvafiq olaraq 23%, 15%, 13% və 13%).

Səhm investisiyaları

2013-cü ildə səhm bazarları

İqtisadi artımdakı pozitiv trend və genişmiqyaslı ekspansionist monetar siyasət nəticəsində 2013-cü ildə beynəlxalq səhm bazarında əhəmiyyətli dəyişikliklər qeydə alınmışdır.

Ümumilikdə beynəlxalq səhm bazarlarında qənaətbəxş nəticələr qeydə alınmışdır ki, ABŞ (+29,6% S&P500 indeksi) və Yaponiya (+57% Nikkei indeksi) kimi ölkələr burada xüsusi paya sahib olmuşlar.

Qrafik 5.2.12. MSCI World İndeksi (2003-2013-cü illər, faiz ilə)

Mənbə: Blumberq

2013-cü il də öncəki il kimi mərkəzi bankların iqtisadiyyatı inkişaf etdirmək məqsədilə həyata keçirdikləri bir sıra tədbirlərlə səciyyələnmişdir. Makroiqtisadi vəziyyətdəki bir sıra dövrü dəyişikliklərə baxmayaraq ABŞ səhm bazarı il ərzində müsbət artım meyli göstərmişdir. Bu ilk növbədə, Federal Rezerv Sistemi tərəfindən aparılmış ekspansionist monetar siyasətlə bağlı olub, xüsusilə istehlak, tikinti və xidmət sektorlarında əhəmiyyətli artıma səbəb olmuşdur. İl ərzində qeydə alınan müsbət korporativ mənfəət göstəriciləri də müsbət artım tempinə səbəb olan digər amillərdəndir. Ümumilikdə, ABŞ bazarında orta və xırda kapitalı müəssisələr iri kapitalı müəssisələrdən daha yaxşı nəticə göstərmişdir.

Avropa iqtisadiyyatında müşahidə olunan artan istehlakçı inamı 2013-cü il ərzində Avrozonanın tənəzzüldən çıxmasına əlverişli şərait yaratmışdır. Regionun başlıca səhm bazarı indeksi (benç-

markı) olan Eurostoxx il ərzində 20,5% gəlirlilik göstərmişdir. Ölkələr üzrə olan indekslər arasında Almanyanın əsas səhm indeksi olan DAX ən yüksək gəlirlilik dərəcəsi əldə etmişdir. İl ərzində investorların riskə meyilliliyinin artması nəticəsində İspaniya, İtaliya və Yunanıstan kimi ölkələrin səhm bazarları da əhəmiyyətli gəlirlilik əldə etmişdir.

Yaponiyanın aparıcı səhm bazarı indeksi olan "Nikkei 225" il ərzində 57% gəlirliliklə yüksək nəticə göstərmişdir. Bu ilk növbədə Yaponiya Bankının həyata keçirdiyi ekspansionist monetar siyasətlə bağlı olmuşdur. Eyni zamanda, yapon investorların tarixən formalaşmış yerli bazara olan yüksək meyli səhmlərin dəyərinin artmasında mühüm rol oynamışdır.

Neft Fondunun səhmlərə investisiyaları

Səhmlərin ümumi portfəldə həcmi əvvəlki il ilə müqayisədə 2013-cü ildə 2%-dən 3,87%-ə qalxmışdır. Mərkəzi banklar tərəfindən yerinə yetirilmiş monetar siyasət və yüksək korporativ mənfəət ilə əlaqədar olaraq səhm bazarlarının il sonunadək yüksək nəticə göstərməsi ilə Fondun ümumi səhm portfelinin gəlirliliyi 33,3% təşkil etmişdir. MSCI World indeksinin bəncmark olaraq seçildiyi passiv idarə edilən səhm portfeli il ərzində 27% gəlirlilik göstərmişdir. 1600-dən çox səhmdən təşkil olunmuş bu portfel dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin səhmlərindən təşkil olunmaqla portfel riskinin diversifikasiyasına imkan verir.

2013-cü ildə Neft Fondu Rusiyanın aparıcı banklarından biri olan VTB Banka 500 milyon ABŞ dolları həcmində investisiya etmişdir. İl sonunadək VTB bankın səhmlərindən olan gəlirlilik rublda 18,05% təşkil etmişdir.

Qrafik 5.2.13. VTB Bankının səhm qiyməti (2009-2013-cü illər, rus rublu ilə)

Mənbə: Blumberq

Özəl səhmlər

2013-cü ildə özəl səhmlər bazarı

Özəl səhm şirkətlərinə kapital qoyuluşu 2013-cü ildə 454 milyard ABŞ dollarına bərabər olmuşdur ki, bu da 2008-ci ildən indiyə qədər qeydə alınmış ən yüksək göstəricidir. Ötən il eyni zamanda özəl səhmlər şəklində yatırım edilmiş şirkətlərin satışı – özəl səhm investisiyalarından çıxış kriteriyası üzrə 303 milyard ABŞ dolları dəyərinə qiymətləndirilən 1348 çıxış əməliyyatı ilə səciyyələnmişdir. Bu sahədə həyata keçirilmiş satınalma sövdələşmələrinin sayı ümumi sövdələşmə həcmi 274 milyard ABŞ dolları olmaqla 2836 satınalma əməliyyatı təşkil etmişdir. Eyni zamanda, qənaətbəxş bazar mühiti kapital qoyuluşları üzrə gəlirliliyi yüksəltmiş və bazar iştirakçılarının yeni özəl səhm yatırımları etmək marağını artırmışdır. Özəl səhm bazarı hal-hazırda formalaşmaqda olan 2080 özəl səhm fondu ilə xarakterizə olunmaqla yüksək rəqabət mühiti və ətraflı təhlildən keçirilmiş investisiya qərarları ilə diqqət cəlb etməkdədir. Orta ölçülü satınalma fondları özəl səhm bazarının 58%-ni təşkil edir.

Neft Fondunun özəl səhm strategiyasının təsviri

Özəl səhmlər yüksək gəlir və riskliliklə xarakterizə olunan investisiya tipinə aid edilir. Buna baxmayaraq, institusional investisiya yatırımları sahəsində müşahidə olunan müasir tendensiyalar ənənəvi portfel paylanmalarının alternativ investisiyalar, o cümlədən özəl səhm fondları istiqamətində genişləndirilməsini zəruri edir. 2012-ci ildən başlayaraq Neft Fondu öz fəaliyyətini yeni investisiya qaydaları əsasında təşkil edir. Investisiya qaydalarına edilmiş yeni dəyişikliklərə əsasən ümumi investisiya portfelinin 5%-ə qədər olan hissəsi özəl səhmlər də daxil olmaqla səhm investisiyaları üçün nəzərdə tutulmuşdur. Fondun özəl səhm investisiyaları Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası Aktivlərin İdarə Edilməsi Şirkəti (BMK AİŞ) tərəfindən təşkil olunan və inkişaf etməkdə olan ölkələrin bazarlarına sərmayə yatırımları həyata keçirən fondlara kapital qoyuluşları ilə başlamışdır.

BMK AİŞ tərəfindən təşkil olunan özəl səhm fondlarına investisiyalar

Hal-hazırda ARDNF, BMK AİŞ tərəfindən təşkil olunan üç əsas fonda kapital yatırımı həyata keçirilmişdir. Sözügedən fondlar haqqında məlumat aşağıda verilmişdir:

BMK Afrika, Latın Amerikasını və Karib Hövzəsi Fondu (ALAK Fondu) 2010-cu ildə təşkil olunmuşdur və ümumi həcmi 1 milyard ABŞ dolları təşkil edir. Fond Afrika, Latın Amerikasını və Karib hövzəsi ölkələrində müxtəlif sənaye sahələrinə səhm investisiyaları formasında yatırımlar həyata keçirir. Investisiya həyata keçirilən əsas ölkələr Argentina, Braziliya, Çili, Kolumbiya, Kot d'İvuar, Dominikan Respublikası, Keniya, Meksika, Trinidad və Tobago, Nigeriya və Uqandadır. Neft Fondunun ALAK Fondunda iştirak payı 100 milyon ABŞ dolları olmaqla 10% təşkil edir.

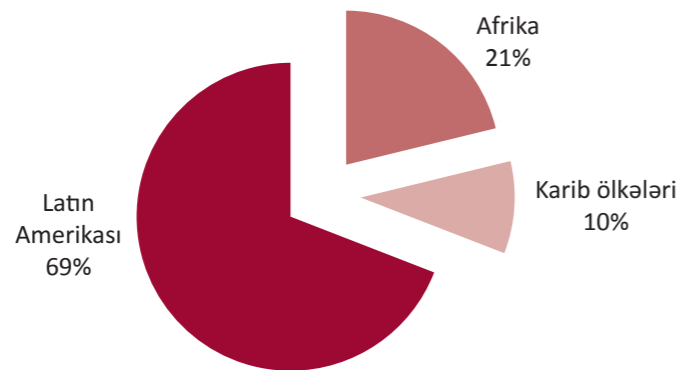
BMK Katalizator Fondu 2012-ci ildə fondlar fondu şəklində təşkil olunmuş və inkişaf etməkdə olan ölkələrin bazarlarında təbii resurslardan səmərəli istifadə yönündə ixtisaslaşmış özəl səhm fondlarına kapital yatırımları həyata keçirir. Hal-hazırda Fondun ümumi həcmi 396,5 milyon ABŞ dolları təşkil edir. Neft Fondunun BMK Katalizator Fondundakı payı 50 milyon ABŞ dolları olmaqla 12,61% həcmində müəyyən olunmuşdur.

BMK Qlobal İnfrastruktur Fondu (QİF) 2013-cü ildə yaradılmışdır. Fond inkişaf etməkdə olan ölkələrdə infrastruktur layihələri sahəsində səhm investisiyaları üzrə ixtisaslaşmışdır. Cari dövrə qədər QİF 1,2 milyard ABŞ dolları kapital cəlb etmişdir. Neft Fondunun QİF-də iştirak payı 16,67% olmaqla 200 milyon ABŞ dollarına bərabərdir.

Qrafik 5.2.14. Özəl səhm fondlarının investisiya strategiyası üzrə bölgüsü (faiz ilə)

Qrafik 5.2.15. Özəl səhm fondlarının regionlar üzrə bölgüsü (faiz ilə)

Daşınmaz əmlak investisiyaları

Avropa

Avropanın kommersiya təyinatlı daşınmaz əmlak bazarlarının bəzi hallarda yüksək nəticələr göstərməsinə baxmayaraq, ümumilikdə əmlak bazarının bərpası aşağı sürət və yüksək dəyişkənlik ilə müşayiət olunmuşdur. 2013-cü ildə Londonda icarəyə götürülmüş ümumi sahə 1 milyon kv.m-ə çatmışdır və 2012-ci il göstəricisi (664 800 kv.m.) ilə müqayisədə 54% artım müşahidə olunmuşdur. Ən bariz artım Londonun Siti hissəsində (City market) müşahidə edilmişdir. Belə ki, Sitidə icarəyə götürülmüş ümumi sahə 657 700 kv.m. olmaqla, 2000-ci ildən etibarən ən yüksək, eləcə də tarixdə qeydə alınan ikinci yüksək həddinə çatmışdır. İcarə olunmayan sahə il ərzində azalmağa doğru meyl göstərmiş və Londonun Vest End ilə Siti hissələrində müvafiq olaraq 3,8% və 6,5% təşkil etmişdir. Bir çox binanın hələ tikintisi yekunlaşmamış icarəyə verilməsi səbəbindən, 2014-cü il ərzində əmlak bazarında təkliflə müqayisədə tələbin daha yüksək olması proqnozlaşdırılır.

İl ərzində Avropa bazarlarının əksəriyyətində A dərəcəli ("Praym") ofis sahələrinin icarə haqlarının səviyyəsi əsasən dəyişməz qalmışdır. Avropa Ofis İndeksi ("The European Office Index") 2013-cü ilin son rübü ərzində 0,7% artmışdır. Ötən il ilə müqayisədə, icarə haqlarının orta səviyyəsi 0,1% aşağı olmuşdur. Bununla belə, iqtisadi fəallığın və məşğulluq səviyyəsinin gözlənilən artımı icarə haqlarının yüksəlməsinə şərait yaradacaqdır.

Asiya və Sakit okean hövzəsi

2013-cü ilin sonuna Asiya və Sakit okean hövzəsi ölkələrində kommersiya təyinatlı daşınmaz əmlaka yerləşdirilən birbaşa investisiyaların həcmi 126,8 milyard ABŞ dollarına çatmış və nəticədə investisiya baxımından ən yüksək göstəricilər qeydə alınmışdır. Daşınmaz əmlakla bağlı əməliyyatların həcmi 2012-ci il göstəricisi ilə müqayisədə 29% artmış və beləliklə 2007-ci ildə müşahidə edilən və bundan əvvəl ən yüksək göstərici olan 120,5 milyard ABŞ dolları həddini keçmişdir.

Regionun aparıcı ölkələri olan Yaponiya, Çin, Avstraliya və Sinqapurun borc və səhm bazarlarındakı müsbət tendensiya daşınmaz əmlak bazarlarının qeyd olunan artımında əhəmiyyətli rol oynamışdır.

Neft Fondunun daşınmaz əmlak portfeli

2013-cü il Neft Fondunun daşınmaz əmlak portfelinin gəlirliliyi baxımından uğurlu il olmuşdur. Daşınmaz əmlak portfeli London şəhərinin Seynt Ceyms 78, Paris şəhərinin Vandom meydanı 8 və Moskva şəhərinin Tverskaya 16 ünvanlarında yerləşən 3 aktivdən təşkil olunmuşdur.

Hər bir aktiv üzrə illik icarə gəlirləri aşağıda göstərilmişdir:

- 78 Seynt Ceyms küçəsi- 9 650 000 ingilis funt sterlinqi;
- Vandom Meydanı 8- 4 500 000 Avro;
- Tverskaya 16- 11 000 000 ABŞ dolları.

2013-cü ilin sonuna portfeldə yer alan hər bir aktivin müstəqil qiymətləndirilməsi aparılmışdır. Bu qiymətləndirmə nəticəsində hər 3 aktivin dəyərində artım qeydə alınmışdır:

- 78 Seynt Ceyms küçəsi - 188 000 000 ingilis funt sterlinqi dəyərində qiymətləndirilmişdir. Alış qiymətinə nisbətən dəyəri 10 650 000 ingilis funt sterlinqi həcmində artmışdır;
- Vandom meydan 8 - 136 100 000 Avro dəyərində qiymətləndirilmişdir. Alış qiymətinə nisbətən dəyəri 1 100 000 Avro həcmində artmışdır;
- Tverskaya 16 - 133 240 000 ABŞ dolları dəyərində qiymətləndirilmişdir. Alış qiymətinə nisbətən dəyəri 240 000 ABŞ dolları həcmində artmışdır.

Qızıl investisiyaları

Ötən il dünya iqtisadiyyatında müşahidə olunan bərpa və Federal Rezerv Sisteminin qiymətli kağız alışlarının azalması ehtimallarının təsiri ilə qızılın qiyməti yüksək dəyişkənlik nümayiş etdirərək ilin sonuna 30% azalmışdır.

Qrafik 5.2.16. Qızılın qiymətinin illər üzrə dinamikası (2009-2013-cü illər, ABŞ dolları/1 unsiya)

Mənbə: Blumberq

İnvestisiya siyasətinə əsasən investisiya portfelinin məcmu dəyərinin 5%-ə qədər qızıla investisiya edilə bilər.

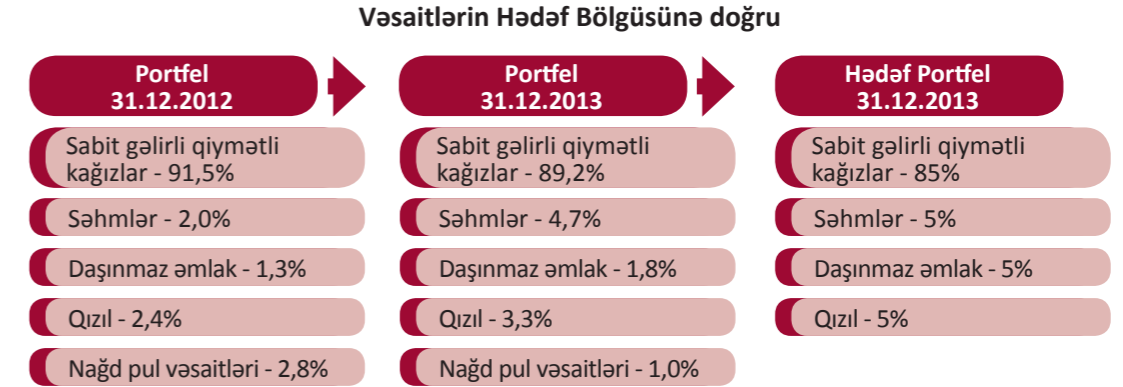
1 fevral 2012-ci il tarixindən etibarən Neft Fondu London Qiymətli Metallar Bazarı iştirakçılarının Assosiasiyasının (LQMBIA) market-meyker üzvü olan banklardan həmin qurum tərəfindən tətbiq edilən tələblərə uyğun olan 25 qızıl külçənin (10 000 troya unsiyası) həftəlik alışına başlamışdır. 1987-ci ildən fəaliyyət göstərən LQMBIA Londonun qızıl və gümüş külçələr bazarındakı beynəlxalq bankları, istehsalçıları, daşıma və saflaşdırma şirkətlərini əhatə edir. Qiymət dəyişkənliyi riskinin minimuma endirilməsi məqsədilə, alınması nəzərdə tutulan qızılın ümumi miqdarının mərhələli şəkildə (həftələr üzrə) bərabər miqdarda bölüşdürülməklə 2 il müddətində Fondun investisiya portfelinə daxil edilməsi planlaşdırılmışdır.

2013-cü ilin sonuna Neft Fondunun investisiya portfelinə daxil edilmiş qızılın miqdarı 30 175 kq (970 146 troya unsiyası) təşkil etmişdir.

Fond tərəfindən alınmış qızılın müvəqqəti saxlanması üçün bu sahədə təcrübəsi və saxlama xərcləri olan JP Morqan Bankının London anbarı seçilmişdir.

11 yanvar 2013-cü il tarixindən etibarən alınmış qızıl Azərbaycana gətirilməyə başlanmışdır və 2013-cü ilin sonuna ölkəyə gətirilmiş qızılın miqdarı 20 013,55 kq təşkil etmişdir. Ölkəyə gətirilmiş qızıl müvəqqəti saxlanılma üçün Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankına yerləşdirilmişdir.

Qrafik 5.2.17. Vəsaitlərin Hədəf Bölgüsü

5.3. Neft Fondunun gəlirliliyi

Gəlirliliyin hesablanması metodologiyası. Dövlət Neft Fondunun aktivlərinin hesablanması 2009-cu il tarixli 5 nömrəli sərəncam ilə təsdiq olunmuş "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun valyuta vəsaitlərinin və investisiya portfelinin tərkib hissələri olan sub-portfellərin gəlirliliyinin hesablanması Metodologiyası"na müvafiq qaydada həyata keçirilir. Sözügedən metodologiyada qeyd edildiyi kimi, ümumi investisiya portfelini üzrə gəlirliliyin hesablanması baza valyutası Azərbaycan manatı, ABŞ dolları və ya Avro seçilməklə, eyni zamanda baza valyutasının məzənnə təsiri nəzərə alınmadan aparılır. Sub-portfellər üzrə gəlirliliyin hesablanması bu portfellər üzrə müvafiq valyutada (lokal valyuta) və ABŞ dolları baza valyutası seçilməklə (valyuta məzənnə təsiri nəzərə alınmaqla) həyata keçirilir.

Neft Fondunun 2013-cü ildə gəlirliliyi. 2013-cü ildə Neft Fondunun investisiya portfelinin ümumi gəlirliliyi 1,8% təşkil etmişdir. 2006-cı ildən etibarən son səkkiz il üzrə orta illik gəlirlilik göstəricisi 2,7% həcmində müəyyən edilmişdir. Müvafiq zaman intervalı üçün hesablanmış rəqəm göstəriciləri Qrafik 5.3.1-də əks olunmuşdur.

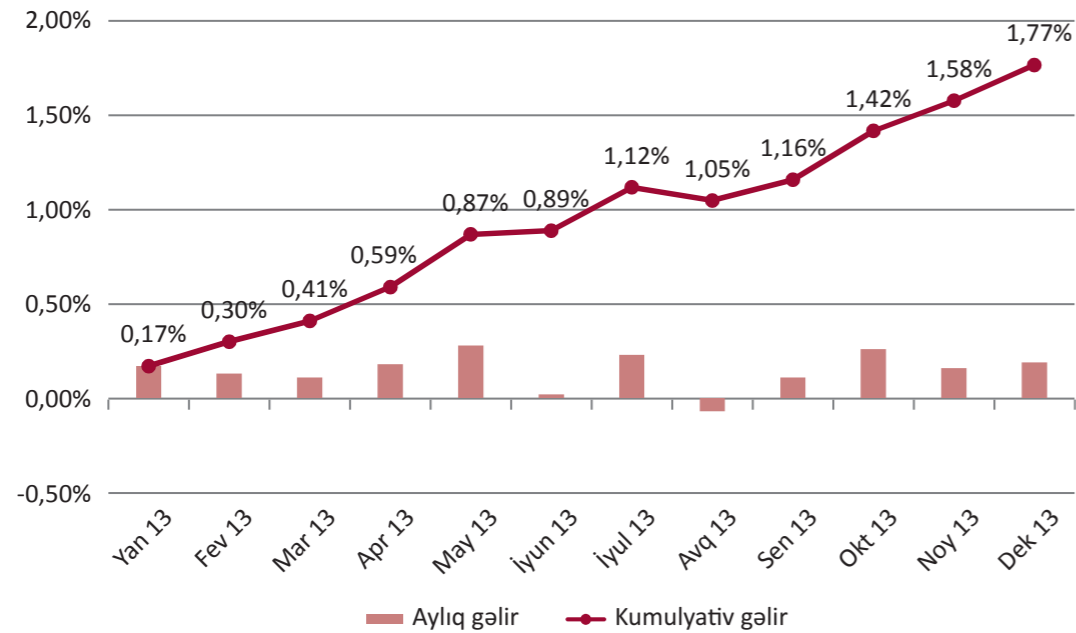
Qrafik 5.3.1. Neft Fondunun investisiya portfelinin gəlirliliyi

* Qızıl ehtiyatları üzrə gəlirlər istisna olmaqla

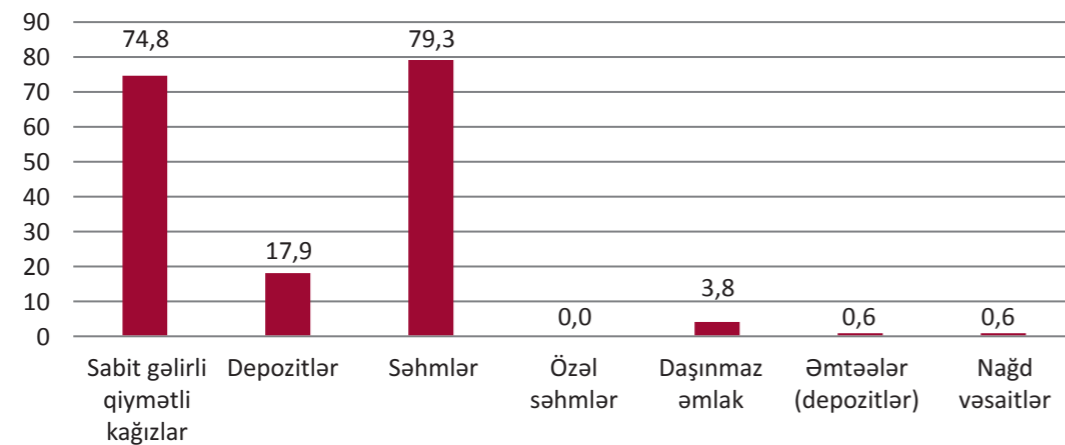
Fond portfelinin aylıq kumulyativ gəlir göstəricisində artan trend müşahidə olunmuşdur.

Qrafik 5.3.2. Aylıq kumulyativ gəlirlilik (faiz ilə)

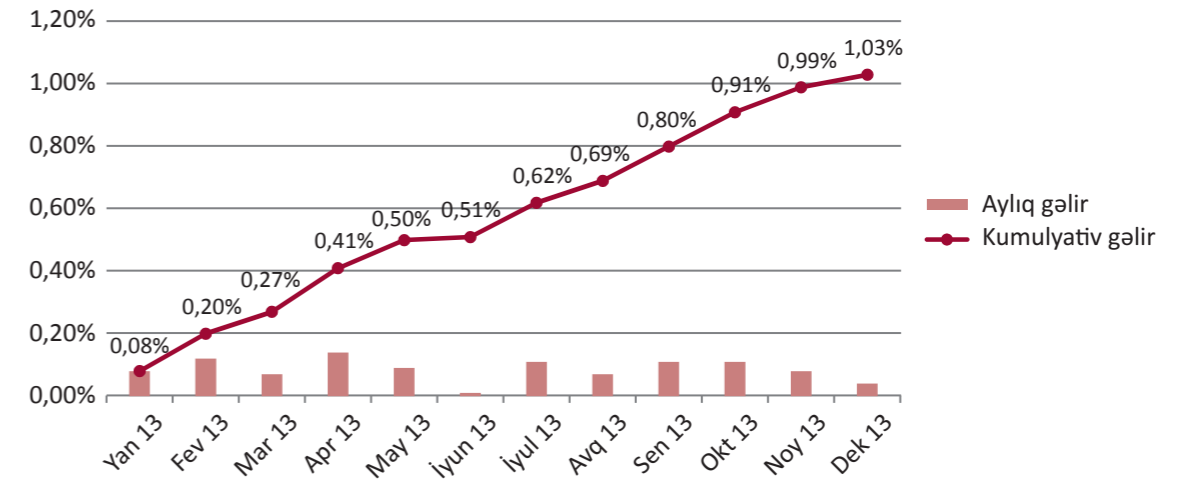
2013-cü il üzrə ümumi gəlirliliyin artımında sabit gəlirli qiymətli kağız və səhm maliyyə alətlərinin çəkisi daha yüksək olmuşdur. Müxtəlif maliyyə alətlərinin ümumi gəlirlilikdə payı Qrafik 5.3.3.-də göstərilmişdir.

Qrafik 5.3.3. Maliyyə alətləri üzrə ümumi gəlirlilik artımında pay bölgüsü (baza dərəcəsi)

Sabit gəlirli qiymətli kağızlar portfeli üzrə kumulyativ aylıq gəlir il ərzində mütəmadi olaraq artmışdır və nəticədə 2013-cü il üçün gəlirlilik 1,03% təşkil etmişdir.

Qrafik 5.3.4. Sabit gəlirli qiymətli kağız portfelinə kumulyativ aylıq gəlirlilik (faiz ilə)

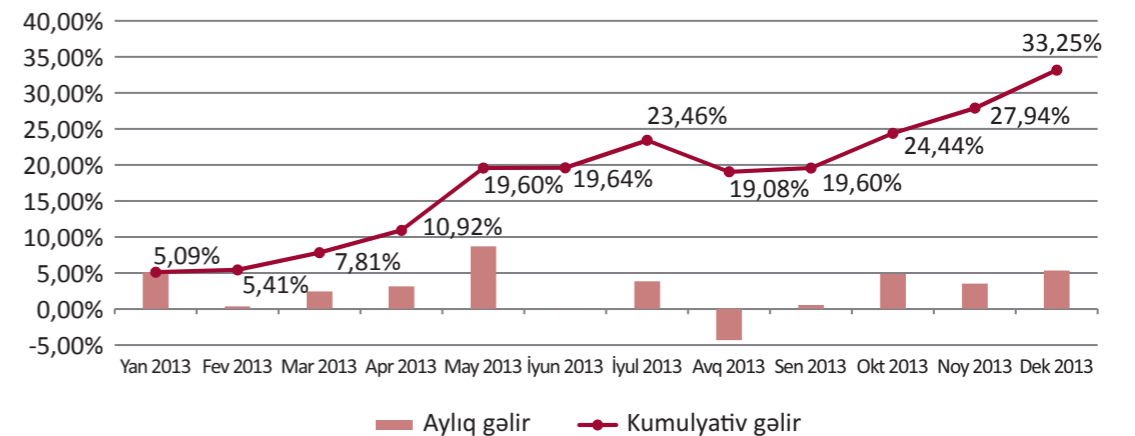

Aparıcı ölkələrin səhm bazarlarında müşahidə olunan yüksək gəlirlilik nəticəsində səhm portfeli tərtib olunduğu müddət ərzində ən yüksək gəlir göstəricisi səviyyəsinə çatmışdır. Səhm portfelinin gəlirləri 2013-cü ildə 33,25% təşkil etmişdir.

Cari portfelin bençmarka nisbətində qeydə alınmış fərqləri özündə əks etdirən izləmə xətası Fondun tarixən müşahidə olunan gəlirliliyinin və risklərinin qiymətləndirilməsində istifadə olunan digər bir ölçü meyarıdır. Xarici menecer qismində fəaliyyət göstərən "UBS Global Asset Management" və "State Street Global Advisors" (SSGA) tərəfindən idarə olunan səhm portfəlləri üçün izləmə xətası həddi illik olaraq 30 baza dərəcəsi (bps) həcmində öncədən müəyyən olunmuşdur. UBS və SSGA portfəlləri üzrə 2013-cü ilin son gününə olan izləmə xətası müvafiq olaraq 11 və 6 baza dərəcələri təşkil etmişdir.

Səhm portfeli üzrə kumulyativ aylıq gəlirlilik Qrafik 5.3.5.-də əks olunmuşdur.

Qrafik 5.3.5. Səhm portfelinə kumulyativ aylıq gəlirlilik (faiz ilə)

5.4. Risklərin idarə edilməsi

Risklərin idarə edilməsi Neft Fondunun fəaliyyətinin mühüm tərkib hissəsidir. Səlis hazırlanmış risk hesabatları fərqli biznes qurumlarından, ölkələrdən, müxtəlif maliyyə mövqelərindən və risk amillərindən irəli gələn bazar risklərinin mahiyyətini anlamağa yardımçı olur və böhran hallarının qarşısının alınmasına və ya effektiv idarə olunmasına xidmət edir. Bu məxsusi məsələnin həllində Dövlət Neft Fondunda müsbət beynəlxalq rəy qazanmış və müasir model, prosedur və indikatorlardan istifadə olunur.

Fondun təfəssilatlı bazar riski mühitini əks etdirmək üçün müxtəlif ölçü və təhlillərdən istifadə edilir.

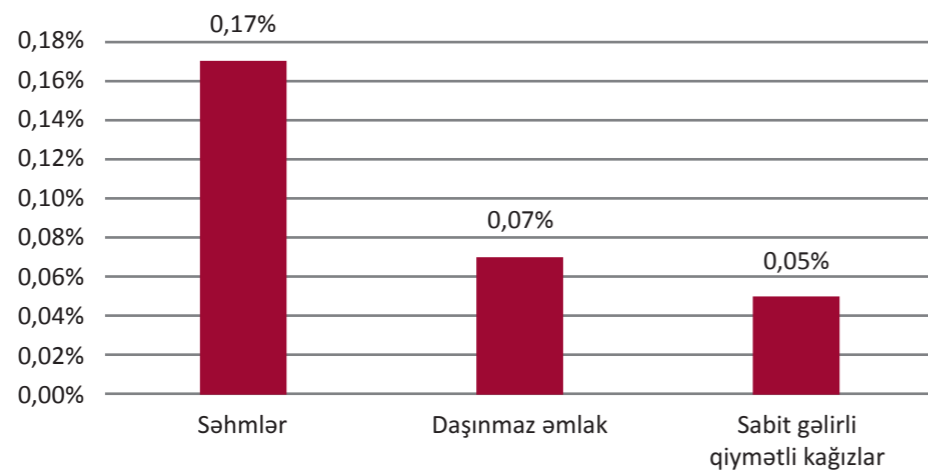
Fondun bazar riski mühiti onun investisiyalarının strukturu ilə yanaşı sabit gəlirli qiymətli kağız və səhm alətlərinin qiymətinin, faiz dərəcələrinin, valyuta məzənnələrinin, əmtəələrin qiymətlərinin və kredit riski mükafatlarının (premium) dəyişməsi ilə müəyyən olunur.

Fondun bazar riski mühitinin qiymətləndirilməsi üçün riskə məruz dəyər (RMD), stress test, izləmə xətası, ssenarilər üzrə təhlil kimi metodlar tətbiq edilir.

Daxili risklərin idarə edilməsi prosesində ümumi riskin göstəricisi kimi geniş tətbiq olunan RMD yararlı kəmiyyətdir. Fond daxilində portfelin RMD-sini hesablamq üçün Monte Karlo və tarixi göstəricilərə əsaslanan simulyasiya metodlarından istifadə edilir. Fondun 31.12.2013-cü il tarixinə hesablanmış 20 günlük, 95% etibarlılıq intervalında RMD-si 172 milyon ABŞ dolları təşkil etmişdir, belə ki, 133 milyon ABŞ dolları səhm portfeli üçün hesablanmış RMD-nin payına, 37 milyon ABŞ dolları isə sabit gəlirli qiymətli kağız portfeli üçün hesablanmış RMD-nin payına düşmüşdür.

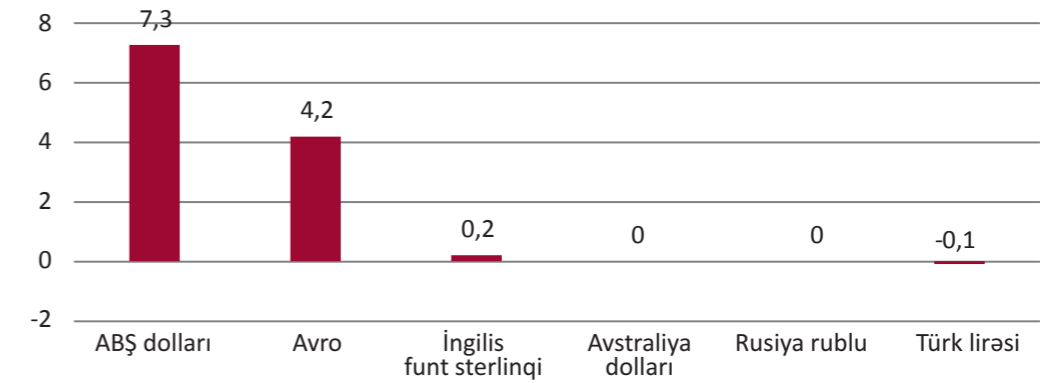
Maliyyə alətləri üzrə riskdəki pay Qrafik 5.4.1. göstərilmişdir.

Qrafik 5.4.1. Maliyyə alətləri üzrə riskdəki pay

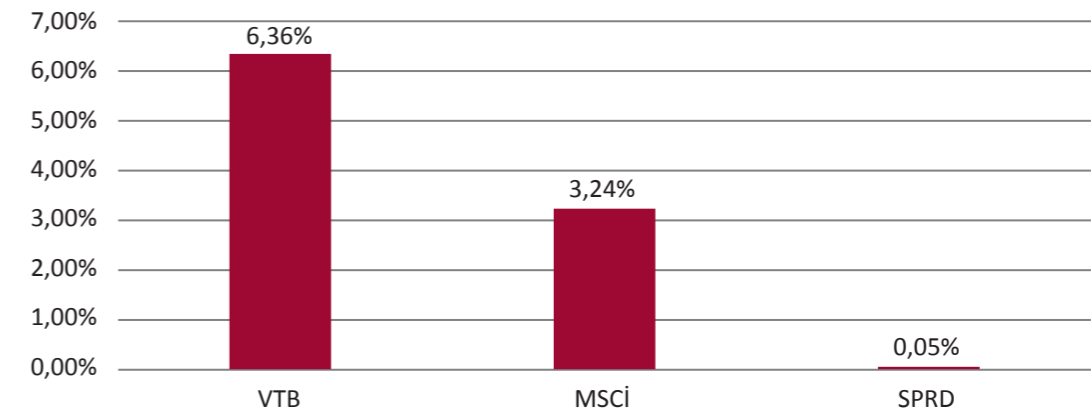
Sabit gəlirli qiymətli kağızlar portfeli üzrə RMD-nin tərkib valyutalara əsasən bölgüsü Qrafik 5.4.2.-də göstərilmişdir.

Qrafik 5.4.2. Sabit gəlirli qiymətli kağızlar portfeli üzrə riskə məruz dəyərə pay bölgüsü (baza dərəcəsi)

VTB Bankın səhmlərinə edilmiş investisiya ümumi səhm portfelinin qiymət dəyişkənliyinə nəzərəçarpan təsir göstərmişdir.

Qrafik 5.4.3. Ümumi səhm üzrə riskə məruz dəyərə pay bölgüsü

Fond daxilində stress test və ssenari üzrə təhlil metodlarından böyük miqyaslı işsizlik, müharibələr, siyasi qeyri-stabillik, təbii fəlakətlər və yaxud spekulyativ xarakterli investisiyalar, gəlirlilik proqnozlarında və investorların riskə münasibətində dəyişikliklər nəticəsində yaranan aşağı ehtimallı böhranların tədqiq olunmasında istifadə olunur. Metodların tətbiqi vasitəsilə risk amillərinin fərziyyələrə əsaslanmış ifrat dəyişməsi nəticəsində potensial iqtisadi zərər hesablanaraq qeyri-normal bazar şəraitində yarana biləcək risklər qiymətləndirilir. Hesablamalarda sadə, tarixi göstəricilərə əsaslanan və proqnoz xarakterli portfel ssenariləri üzrə stres test metodlarından istifadə edilir.

“GÖRMƏDİM” MÜXƏMMƏSİ

V aradıcılığı başdan-başa nikbin notlar üzərində köklənmiş Molla Pənah Vaqifin poetik irsində “Görmədim” müxəmməsi dissonans təşkil edir və onun biografiyası ilə müqayisələr aparsaq, güman edə bilərik ki, bu əsər şairin ömrünün son aylarında, bəlkə də son günlərində qələmə alınmışdır. Bu o vaxtlar idi ki, əvvəlcə Şuşa işğal edilmiş, sonra işğalçı tiran – Ağa Məhəmməd şah Qacar bir xəyanət nəticəsində qətlə yetirilmiş, Şuşa hökmdarı İbrahim xan qaçdığından, şəhərdə hakimiyyət onun qardaşı oğlu Məmməd bəy Cavanşirin əlinə keçmişdi.

Məmməd bəyin Vaqifdən o qədər də xoşu gəlmirdi. Çox ehtimal ki, burada məhəbbət rəqabəti və qısqanclıq amilləri də öz rolunu oynamışdı. Vaqif hakimiyyətin ikinci pilləsində olarkən, çağdaş terminlə desək, toxunulmazlıq hüququna malik idi; düşmənləri ona qarşı kin və qəzəblərini hələlik içlərində boğmaqla kifayətlənirdilər. İndi isə Məmməd bəyin əlinə dəhşətli intiqam üçün fürsət düşmüşdü və o həmin fürsətdən yubanmadan istifadə etməyə tələsirdi.

Məmməd bəyin niyyəti saraydakı dostları tərəfindən 80 yaşlı şairə çatdırılanda o, istehzal bir təbəssümlə geridə qalmış ömür yoluna nəzər saldı və orada nə isə görmək istədi; ancaq nə qədər qərribə də olsa, geridə heç nə yox idi – daha doğrusu, müdrik şair heç nə görmədi və bəşəriyyətə son vəsiyyətini də elə “görmədim” deyə bitirdi.

Əlbəttə, bu, Vaqifin son müxəmməsinin – hərəsi beş misradan ibarət bəndlərdən təşkil edilmiş kiçik lirik janrdə qələmə alınmış şeirinin yaranmasının fərdi motivləri idi. Şeirin özü isə başdan-başa sosial-psixoloji motivlərlə zəngindir və feodal dövrünün qeyri-insani münasibətlərinin kəskin tənqidi üzərində qurulmuşdur. İnsanlar arasındakı münasibətlərdə, daha çox da hakimlərin öz tabeliklərində olanlara qarşı münasibətlərində ədalət, doğruluq,

səmimiyyət, sədaqət, xeyirxahlıq, ehtiyacı olana əl tutmaq və başqa insani sifətlər axtaran humanist şair bunları görmədikdə məyus olur, pessimist övqata düşür.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, bu əsərə müstəqillik dövrünün bədii-ideoloji təfəkkür prizmasından nəzər saldıqda, təhlil rakursunu dəyişərək, ideoloji çərçivədən çıxdıqda şairin tək-cə hakim sinifləri deyil, bütövlükdə insan xislətində olan çatışmazlıq və eyibləri tənqid etdiyini görmək olur. Bu baxımdan müxəmməsin ikinci bəndində ifadə olunmuş tənqidi fikirlər daha çox material verir və cəmiyyətdəki bələlərin total xarakter daşdığını göstərir:

Xah sultan, xah dərvişü gəda bilittifaq,
Özlərin qılmış giriftari-qəmə dərdü fəraq.
Cifeyi-dünyayədir hər ehtiyacü iştiyaq;
Bunca kim etdim təmaşa, sözlərə asdım qulaq,
Kizbü böhtandan səvayi bir hekayət görmədim.

Sultandan tutmuş, guya ki, Allah kəlamını yaymaq üçün sərgərdan gəzən dərvişlərə və dilənçilərə qədər hamı qəm-qüssə içindədir; ancaq bunun səbəbi heç də insanların halına acıdıqları üçün deyil, dünya malına hərislikləri üçündür. Elə buna görə də çox sevdikləri “cifeyi-dünyanı” – maddi nemətləri əldə etmək üçün onlar addımbaşı bir-birinə kələk gəlməkdən, böhtan atmaqdan belə çəkinmirlər.

İnsanlardan küsən, onlardan üz çevirən qoca şair ümidini yenə də Tanrıya bağlayır, onun sayəsində xilas olacağına inanır: Bu mənada, şeirin son bəndinin məhz Vaqifsayağı nikbin notlarla bitdiyini görürük.

Şair, axirət, haqq-hesab gününə ümitsiz getmədiyini, ən azından, mömin bir müsəlman kimi ürəkdən tövbə etdiyini səmimi surətdə etiraf edir. Bununla da o, dünyadan etdiyi şikayətlərini əslində Tanrı lütfü qarşısında geri götürdüyünü də bildirmiş olur: axı insan – zəif məxluqdur..

Görmədim

Mən cahan mülkündə, mütləq, doğru halət görmədim,
Hər nə gördüm, əyri gördüm, özgə babət görmədim.
Aşınalar ixtilatında sədaqət görmədim,
Biətü iqrarü imanü dəyanət¹ görmədim,
Bivəfadən lacərəm² təhsili-hacət görmədim.
Xah sultan, xah dərvişü gəda bilittifaq,
Özlərin qılmış giriftari-qəmə dərdü fəraq³,
Cifeyi-dünyayədir hər ehtiyacü iştiyaq⁴,
Munca kim, etdim təmaşa, sözlərə asdım qulaq,
Kizbü böhtandan səvayi bir hekayət görmədim.
Hər sədavü səs ki, dünyaya dolub əksər-əqəl⁵,
Cümlə məkrü alü fənnü fitnədir, cəngü cədal⁶,
Dirhəmə dinar üçündür hər şeyə yapıssa əl,
Müqtədilərdə⁷ itaət, müqtədalərdə⁸ əməl,
Bəndələrdə simü bəylərdə ədalət görmədim.
Xəlqi-aləm bir əcəb düstur tutmuş hər zaman,
Hansı qəmli könlü kim, sən edər olsan şadiman,
O sənə, əlbəttə ki, bədguluq eylər, bigüman,
Hər kəsə hərkəs ki, etsə yaxşılıq, olur yaman,
Bulmadım bir dost ki, ondan bir ədavət görmədim.
Alimü cahil, müridü mürşidü şagirdü pir,
Nəfsi-əmmarə əlində sərbəşər olmuş əsir⁹,
Həqqi batil eyləmişlər, işlənilir cürmi-kəbir¹⁰,
Şeyxlər şeyyad, abidlər abusən qəmtərir,¹¹
Hiçkəsə də həqqə layiq bir ibadət görmədim.
Hər kişi hər şey ki, sevdi, onu behtər¹² istədi,
Kimi təxti, kimi taci, kimi əfsər¹³ istədi.
Padşahlar dəmbədəm təsxiri-kişvər¹⁴ istədi,
Eşqə həm çox kimsə düşdü vəsli – dilbər istədi,
Heç birində aqibət, bir zövqü rahət görmədim.

“Molla Pənah Vaqif. Əsərləri”, 2004.

1. Dözüm.
2. Heç vaxt.
3. Qəmə, dərdə və ayrılığa düşmüş.
4. Həvəs.
5. Az-çox.
6. Hamısı riyə, hiylə, birlilik, çək-çevirdir.
7. Rəhbərlik edən.
8. Tabe olan.
9. Nəfsləri qarşısında kölə.
10. Böyük günah.
11. Şeyxlər pozğundur, abidlər yalandan qaşqabaq tökmüşlər.
12. Daha yaxşı.
13. Tac.
14. Davamlı olaraq ölkə tutmaq.

6 NEFT FONDUNUN 2013-CÜ İL BÜDCƏSİNİN İCRASI

Neft Fondunun 2013-cü il üçün büdcəsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 30 dekabr 2012-ci il tarixli 803 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir. 2013-cü ildə Samur-Abşeron Suvarma sisteminin yenidən qurulması layihəsinin vaxtında icrasını təmin etmək məqsədilə, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 3 oktyabr tarixli 999 nömrəli Fərmanı ilə Neft Fondunun büdcəsinə dəyişikliklər edilmişdir. Dəyişikliklərə əsasən Neft Fondunun büdcə xərclərinin ümumi həcmi dəyişməz saxlamaqla, Samur-Abşeron Suvarma sisteminin yenidən qurulması layihəsinin maliyyələşdirilməsi ilə bağlı xərc maddəsi 107 438,0 min manatdan 173 938,0 min manata qədər artırıldı, Bakı-Tbilisi-Qars layihəsinin maliyyələşdirilməsi ilə bağlı xərc maddəsi 138 274,5 min manatdan 71 774,5 min manata qədər azaldıldı.

Gəlirlər

2013-cü ildə Neft Fondunun gəlirlərinin ümumi həcmi 13 600,4 milyon manat təşkil etmişdir ki, bu da büdcədə nəzərdə tutulana nisbətən (11 482,0 milyon manat) 118,5% səviyyəsində yerinə yetirilmişdir. 2013-cü ildə valyuta məzənnələrinin dəyişməsindən yaranan fərq üzrə Fondun büdcədənkənar gəlirləri 42,9 milyon manat təşkil etmişdir. O cümlədən, ABŞ dolları, Avro, İngilis funt sterlinqi və digər valyutaların dəyişməsindən yaranan fərq üzrə Fondun büdcədənkənar gəlirləri 286,1 milyon manat təşkil etmişdir, qızılın qiymətinin dəyişməsindən yaranan fərq üzrə Fondun büdcədənkənar xərcləri 243,2 milyon manat təşkil etmişdir. Gəlirlərin strukturu aşağıdakı kimi olmuşdur:

Mənfəət neftinin və qazın satışından əldə edilən gəlirlər. 2013-cü il ərzində Azərbaycan Respublikasının payına düşən karbohidrogenlərin satışından Neft Fonduna 13 108,0 milyon manat və ya 16 707,7 milyon ABŞ dolları daxil olmuş və bu gəlirlər Fondun büdcəsində nəzərdə tutulmuş (11 171,1 milyon manat) gəlir maddəsinə nisbətən 117,3% yerinə yetirilmişdir. Mənfəət neftinin və qazın satışı ilə bağlı Fondun gəlirlərinin büdcədə nəzərdə tutulana nisbətən 17,3% daha çox icra olunması 2013-cü il ərzində Azəri-Çıraq-Günəşli (AÇG) yatağında xam neft hasilatının, eləcə də ixrac qiymətlərinin Fondun büdcəsində nəzərdə tutulana nisbətən daha çox olması ilə izah olunur. Belə ki, 2013-cü il büdcəsində AÇG yatağı üzrə xam neftin hasilatı pessimist yanaşma ilə 30,6 milyon ton və yaxud 223 milyon barel nəzərdə tutulduğu təqdirdə, 2013-cü ildə bu yataq üzrə hasilatın faktiki həcmi 239,3 milyon barel təşkil etmişdir.

Neft Fondunun büdcəsində xam neftin ixrac qiyməti 100 ABŞ dolları götürüldüyü halda, il ərzində satılmış mənfəət neftinin ortaçəkili satış qiyməti 109,1 ABŞ dolları, xalis daxilolma qiyməti isə

101,1 ABŞ dolları təşkil etmişdir ki, xam neftin hasilatı və qiyməti ilə bağlı fərq mənfəət neftinin satışından 1 936,9 milyon manat əlavə gəlirlərin daxil olmasına şərait yaratmışdır.

Karbohidrogen ehtiyatlarının işlənməsi ilə əlaqədar sərmayəçilər tərəfindən müqavilə sahəsindən istifadə üçün ödənilən akrhesabı ödənişlər. 2013-cü ildə karbohidrogen ehtiyatlarının işlənməsi ilə əlaqədar xarici sərmayəçilər tərəfindən müqavilə sahəsindən istifadə üçün Neft Fonduna köçürülmüş akrhesabı ödənişlər 1 831,9 min manat və yaxud 2,3 milyon ABŞ dolları təşkil etmişdir.

Belə ki, Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda Şəfəq-Asiman dəniz blokunun kəşfiyyatı, işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü haqqında Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti ilə BP Eksploreyşn (Azərbaycan) Limited və ARDNŞ-nin orta qazı şirkəti arasındakı sazişin 28.2-ci maddəsinin icrasına uyğun olaraq 2,1 milyon ABŞ dolları, Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda Bahar yatağının və Qum-Dəniz yatağının daxil olduğu blokun kəşfiyyatı, bərpası, işlənməsi və Hasilatın Pay Bölgüsü haqqında Dövlət Neft Şirkəti, Bahar Enerji limited və ARDNŞ-nin orta qazı şirkəti arasındakı sazişin 31.2-ci maddəsinin icrasına uyğun olaraq 0,2 milyon ABŞ dolları həcmində ödəniş həyata keçirilmişdir. Akrhesabı ödənişlər ilə bağlı gəlir maddəsi Fondun büdcəsində nəzərdə tutulana (1 833,1 min manat) nisbətən təqribən 100,0% səviyyəsində icra olunmuşdur.

Neftin və qazın Azərbaycan Respublikasının ərazisi ilə ötürülməsindən əldə edilən gəlirlər. 2013-cü ildə neftin və qazın Azərbaycan Respublikasının ərazisi ilə ötürülməsindən əldə edilən gəlirlər (tranzit haqqı) 8 063,8 min manat və yaxud 10,3 milyon ABŞ dolları təşkil etmişdir. Tranzit haqları ilə bağlı daxilolmalar Fondun büdcəsində nəzərdə tutulmuş məbləğə (9 224,0 min manat) nisbətən 87,4% səviyyəsində yerinə yetirilmişdir. 2013-cü ildə Bakı-Supsa ixrac boru kəməri ilə daha az neftin nəql olunması səbəbindən bu gəlir maddəsi proqnoza nisbətən 12,6% aşağı yerinə yetirilmişdir.

Neft-qaz sazişlərinin imzalanması və ya icrası ilə bağlı sərmayəçilər tərəfindən ödənilən bonuslar. 2013-cü ildə Neft Fonduna ödənilən bonuslar ümumilikdə 1 850,1 min manat və yaxud 2,4 milyon ABŞ dolları təşkil etmişdir, o cümlədən yataqlar üzrə:

- 15,7 min ABŞ dolları - 2012-ci ildə Şahdəniz Sazişinin BTC Satış müqaviləsi üzrə satılan kondensat və ya qazın həcmi nəzərdə tutulan həcmədən artıq olması səbəbindən yaranan öhdəlik üzrə;
- 343,1 min ABŞ dolları - Şahdəniz yatağı üzrə Sazişin 5-ci əlavəsinin 3.1.3 bəndinə əsasən ilkin bonus ödənişi;
- 2,0 milyon ABŞ dolları - "Azərbaycan Respublikasında Balaxanı-Sabunçu-Ramana və Kürdəxanı neft yataqlarının daxil olduğu blokun bərpası, işlənməsi və Hasilatın Pay Bölgüsü Haqqında Saziş" in 30.1 (b) bəndinə uyğun olaraq.

Şahdəniz Hasilatın Pay Bölgüsü Sazişi üzrə Kommersiya hasilatının başlanması 2014-cü ilə keçdiyindən, 2013-cü il büdcəsində bu yataq üzrə ödənilməsi proqnozlaşdırılan bonus ödənişi 2014-cü ildə həyata keçirilmişdir. Bu səbəbdən 2013-cü ildə bonus ödənişləri ilə bağlı Fondun büdcəsinin gəlir maddəsi proqnozda nəzərdə tutulana (11 963,4 min manat) nisbətən 15,5% səviyyəsində yerinə yetirilmişdir.

Dövlət Neft Fondunun vəsaitlərinin idarə olunmasından əldə edilən gəlirlər. 2013-cü ildə Dövlət Neft Fondunun vəsaitlərinin idarə edilməsindən əldə edilən gəlirlər 480,6 milyon manat və ya 606,4 milyon ABŞ dolları təşkil etmiş və bu mənbə üzrə gəlirlər Fondun 2013-cü il üzrə büdcəsində nəzərdə tutulmuş məbləğə nisbətən 67,2% daha çox yerinə yetirilmişdir. 2013-cü ildə Dövlət Neft Fondunun vəsaitlərinin idarə edilməsi ilə bağlı investisiya portfelinin gəlirliliyi 1,8% təşkil etmişdir.

Digər gəlirlər və daxilolmalar. 2013-cü ildə neft-qaz sazişləri çərçivəsində sərmayəçilər tərəfindən (xarici neft şirkətləri) verilən aktivlərin (köhnəmiş və ya istifadə olunmayan metal qırıntıları, borular) satışı təşkil olunmuş və bu aktivlərin satışından Neft Fondunun daxilolmaları 78,4 min manat və ya 0,1 milyon ABŞ dolları təşkil etmişdir. Bu gəlir maddəsi üzrə icra Fondun 2013-cü il üçün büdcəsində nəzərdə tutulana (0,9 milyon manat) nisbətən 15,7% icra olunmuşdur.

Gəlirlərin icra səviyyəsi Cədvəl 6.1.-də əks etdirilir.

Cədvəl 6.1. Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun 2013-cü il üzrə gəlirləri

№	Gəlir mənbələri	Gəlirlərin məbləği (milyon manat)		İcra faizi
		təsdiq olunmuş	faktiki	
1.	Azərbaycan Respublikasının payına düşən karbohidrogenlərin satışından əldə edilən xalis gəlirlər (karbohidrogenlərin nəql edilməsi üzrə məsrəflər bank, gömrük rəsmiləşdirilməsi, müstəqil nəzarət (sörveyer), marketing və sığorta xərcləri çıxılmaq şərti ilə, habelə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin sərmayəçiləri, payçısı və ya tərəfdaşı olduğu layihələrdə onun sərmayəsinə və ya iştirak payına düşən gəlirlər istisna olmaqla)	11 171,1	13 108,0	117
2.	Karbohidrogen ehtiyatlarının işlənməsi ilə əlaqədar sərmayəçilər tərəfindən müqavilə sahəsindən istifadə üçün ödənilən akrhesabı ödənişlər	1,8	1,8	100
3.	Neftin və qazın Azərbaycan Respublikasının ərazisi ilə ötürülməsindən əldə edilən gəlirlər	9,2	8,1	88
4.	Neft-qaz sazişlərinin imzalanması və ya icrası ilə bağlı sərmayəçilər tərəfindən ödənilən bonuslar (mükafatlar)	12,0	1,9	16
5.	Dövlət Neft Fondunun vəsaitlərinin idarə edilməsindən əldə edilən gəlirlər	287,4	480,6	167
6.	Digər gəlirlər və daxilolmalar	0,5	0,08	16
	Cəmi gəlirlər	11 482,0	13 600,4	119

Valyuta məzənnələrinin dəyişməsindən yaranan fərq:	
Büdcədənəkar gəlirlər (ABŞ dolları, Avro, İngilis funt sterlinqi və digər valyutalar üzrə)	286,1
Qızıl üzrə	(243,2)
Büdcədənəkar gəlirlər	42,9

Xərclər

Hesabat ili ərzində Fondun büdcə xərclərinin ümumi məbləği 12 302,7 milyon manat təşkil etməklə, büdcədə nəzərdə tutulana (13 403,1 milyon manat) nisbətən təqribən 94,5% səviyyəsində yerinə yetirilmişdir.

Qaçqınların və məcburi köçkünlərin sosial-məişət vəziyyətinin yaxşılaşdırılması tədbirlərinin maliyyələşdirilməsi. Neft Fondunun 2013-cü il büdcəsinin icrası çərçivəsində il ərzində bu tədbirlərin maliyyələşdirilməsinə ümumilikdə 300 milyon manat vəsait ayrılmışdır. Bu xərc maddəsi Fondun büdcəsində bu məqsəd üçün nəzərdə tutulmuş vəsaitə nisbətən 100% səviyyəsində icra olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il üzrə dövlət büdcəsinə transfert. 2013-cü ildə Neft Fondunun büdcə xərclərinin mühüm hissəsini (92,3%) dövlət büdcəsinə transfert ödənişləri təşkil etmişdir. 2013-cü ildə Dövlət Neft Fondundan dövlət büdcəsinə 11 350,0 milyon manat məbləğində vəsait köçürülmüşdür. Bu maddə üzrə xərclər Fondun 2013-cü il üzrə büdcəsində nəzərdə tutulana nisbətən 100,0% səviyyəsində icra edilmişdir.

Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması layihəsinin maliyyələşdirilməsi. 2013-cü ildə Neft Fondunun 173,9 milyon manat məbləğində vəsaiti Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması layihəsinin maliyyələşdirilməsinə yönəldilmişdir və bu maddə üzrə Fondun xərcləri büdcədə nəzərdə tutulana nisbətən 100% səviyyəsində yerinə yetirilmişdir.

Bakı-Tbilisi-Qars yeni dəmir yolu layihəsinin maliyyələşdirilməsi. 2013-cü ildə Neft Fondu tərəfindən 32,7 milyon ABŞ dolları və ya 25,7 milyon manat Bakı-Tbilisi-Qars yeni dəmir yolu layihəsinin maliyyələşdirilməsinə yönəldilmiş və bu maddə üzrə Neft Fondunun xərcləri Fondun büdcəsində nəzərdə tutulana nisbətən (71 774,5 min manat) 35,8% səviyyəsində icra olunmuşdur.

"2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı"nın maliyyələşdirilməsi. 2013-cü ildə Neft Fondu tərəfindən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2007-ci il 16 aprel tarixli 2090 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş Dövlət proqramının maliyyələşdirilməsinə 33,0 milyon manat vəsait yönəldilmişdir. Bu maddə üzrə Neft Fondunun xərcləri Fondun büdcəsində nəzərdə tutulana nisbətən (34 056,0 min manat) 96,9% səviyyəsində icra olunmuşdur.

Türkiyə Respublikasında "STAR" neft emalı kompleksinin tikintisi layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi. 2013-cü ildə Neft Fondu tərəfindən 372,6 milyon manat və yaxud 475 milyon ABŞ dolları məbləğində vəsait "SOCAR Türkiyə Ege" Neft Emalı Zavodu layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsinə yönəldilmişdir.

Neft Fondunun bu maddə üzrə xərcləri Fondun 2013-cü il büdcəsində nəzərdə tutulana nisbətən (596,6 milyon manat) 62,5% səviyyəsində icra olunmuşdur. Neft Fondunun payına düşən məbləğin qalan 285 milyon ABŞ dolları (224,0 milyon manat) həcmində hissəsinin 2014-cü ildə ödənilməsi nəzərdə tutulur.

Xəzər dənizində yeni müasir üzən qazma qurğusunun tikintisi layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi. 2013-cü ildə Neft Fondu tərəfindən 215,6 milyon ABŞ dolları və yaxud 169,1 milyon manat vəsait bu layihədə iştirak payının (nizamnamə kapitalının) maliyyələşdirilməsinə yönəldilmişdir.

Hesabat ilində Neft Fondunun 2013-cü il büdcəsində nəzərdə tutulan Azərbaycan Respublikasında bütün yaşayış məntəqələrinə çıxış imkanı yaradan yüksək sürətli fiber-optik şəbəkənin qurulması, Neft-Qaz və Neftkimya Kompleksinin tikintisi, habelə TANAP layihələri üzrə işlərin icrasına başlanmadığından, Fond tərəfindən bu layihələrin maliyyələşdirilməsinə 2014-cü ildən etibarən başlanması nəzərdə tutulur.

Dövlət Neft Fondunun idarə edilməsi ilə bağlı xərcləri. 2013-cü ildə Neft Fondunun idarə edilməsi ilə bağlı xərcləri Fondun təsdiq edilmiş smeta xərclərinə nisbətən (86,3 milyon manat) 55% yerinə yetirilərək 47,5 milyon manat təşkil etmişdir. Smeta xərclərinin büdcədə nəzərdə tutulana nisbətən aşağı faizlə yerinə yetirilməsi Fondun yeni inzibati binasının tikintisi, eləcə də xarici menecerlərin idarəetmə haqlarının ödənilməsi üçün ayrılan xərclərdən il ərzində aşağı səviyyədə istifadə olunması ilə izah edilir.

Cədvəl 6.2. Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun 2013-cü il üzrə xərc istiqamətləri

№	Xərc istiqamətləri	Xərclərin məbləği (milyon manat)		İcra faizi
		təsdiq olunmuş	faktiki	
1.	Qaçqınların və məcburi köçkünlərin sosial məişət və məskunlaşma məsələləri ilə bağlı bəzi tədbirlərin maliyyələşdirilməsi	300,0	300,0	100
2.	Azərbaycan Respublikasının 2013-cü il dövlət büdcəsinə transfert	11 350,0	11 350,0	100
3.	Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması layihəsinin maliyyələşdirilməsi	173,9	173,9	100
4.	Bakı-Tbilisi-Qars yeni dəmir yolu layihəsinin maliyyələşdirilməsi	71,8	25,7	36
5.	2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramının maliyyələşdirilməsi	34,1	33,0	97
6.	Azərbaycan Respublikasında bütün yaşayış məntəqələrinə çıxış imkanı yaradan yüksək sürətli fiber-optik şəbəkənin qurulması layihəsinin maliyyələşdirilməsi	103,6	0,0	0

7.	Neft-Qaz və Neftkimya Kompleksinin tikintisi layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi	211,9	0,0	0
8.	Türkiyə Respublikasında "Star" neft emalı kompleksinin tikintisi layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi	596,6	372,6	62
9.	TANAP layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi	86,4	0,0	0
10.	Dövlət Neft Fondunun idarə edilməsi ilə bağlı xərclər	86,3	47,5	55
	Cəmi xərclər	13 014,5	12 302,7	95

№	İnvestisiya layihələri			
1.	Xəzər dənizində yeni müasir üzən qazma qurğusunun tikinti layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi	388,6	169,1	44

“EY KƏBƏM, KƏRBƏLAM...” QOŞMASI

*M*olla Pənah Vaqifin bu qoşması, əsasən dini obraz və realilər üzərində qurulması ilə seçilir. Bu obrazlardan istifadə edərək, şair gözəlin portretini daha parlaq cizgilərlə təsvir və tərənnüm etməyə nail olmuşdur. İslam aləminin müqəddəs şəhərləri, bütün dünya müsəlmanlarının ziyarətgahı olan, bütün dünyadan müsəlmanları özünə cəzb edən Kəbə, Kərbəla, Məkkə və Mədinə hamısı birlikdə Vaqifin lirik qəhrəmanı üçün məşuqəni əvəz edə bilmir. Onun ziyarətgahı məhz qaşları qiblə olan gözəlin yaşadığı məkandır. O, mömin bir müsəlman kimi namazını da bu əyri qaşlara baxaraq qılır, ibadət şərtlərini yerinə yetirir; halbuki bütün dünya müsəlmanları, yer kürəsinin hansı nöqtəsində yaşamasından asılı olmayaraq, namaz qılanda üzlərini Məkkə şəhərində yerləşən Kəbəyə, oradakı müqəddəs Həcərül-əsvədə - Qara daşa doğru çevirirlər.

Qoşmanın ikinci bəndində də dini-əfsanəvi obrazlarla məşuqənin gözəlliyi müqayisə edilir və təbii ki, üstünlük ikinciyə verilir. Burada həm də klassik poeziyada geniş yayılmış “qamət” (uca boy) və “qiyamət” (ölülərin diriləcəyi məhşər günü) obrazları qarşılaşdırılır. Ancaq xalq şeirinə daha yaxın olduğundan, Vaqif “qiyamət” obrazını klassik mənəsindən bir qədər uzaq – “qiyamət qoparmaq” (haray-həşir salmaq, dünyanı dağıtmaq) mənəsində işlətməmişdir. Yəni şair üzünü gözələ tutaraq demək istəyir ki, birçün gün sənə uca boyunu görməsəm, qiyamət qopararam, dünyanı dağıdaram.

Şeirin üçüncü bəndi dini obrazları bir qədər ümumiləşdirilmiş şəkildə təqdim edərək, aşiqin din-imanının əslində məşuqənin saçından başqa heç yerə bağlı olmadığını göstərir. Bəndin son misrasında işlənmiş “əmanət” obrazı da təsadüfi xarakter daşımır; belə ki, islam cəmiyyətində əmanətin qorunmasına çox böyük önəm verilmiş, hətta

Peyğəmbərin adlarından biri də Məhəmməd Əmin, yəni əmanəti gərəyincə qoruya bilən Məhəmməd olmuşdur.

Vaqif mömin bir müsəlman və xalq məişətinə dərinlən bələd olan bir Azərbaycan türkü kimi ürək açıqlığı ilə canını məşuqəsinə əmanət edir və bilir ki, bu əmanətə xəyanət olmayacaqdır. Ancaq yenə də arxayınlıq üçün “yaxşı saxla, səndə əmanətimdir!” deməyi də unutmur.

Əlbəttə, “zülfi” obrazı ilə bağlı şeirdə sufi çalar da aşkar etmək mümkündür; belə ki, irfan poeziyasında zülf, saç deyərəkən çox zaman “həblüllah” (Allahın ipi) nəzərdə tutulurdu. Ancaq Vaqif bir irfan şairi olmadığından, onun şeirlərinin dini terminlərə dünyəvi məzmun vermək baxımından araşdırılması daha doğru olardı.

Qoşma, klassik poeziyada və xalq şeirində geniş yayılmış ayrılıq şikayəti ilə başa çatır. Lirik qəhrəman, gördüyü hər kəsə öz daşürək sevgilisindən şikayət etməkdən başqa bir çarə tapmır.

Ey Kəbəm, Kərbəlam, Məkkəm, Mədinəm

Ey Kəbəm, Kərbəlam, Məkkəm, Mədinəm,
Bir zaman kuyində¹ ziyarətimdir.
Qiblə deyib, qaşlarına baş əymək –
Gecə-gündüz mənim ibadətimdir.
Hər nə desəm, sən incimə sözümdən,
Sərxoşunam, yox xəbərim özümdən,
Şol² qamətin yayınanda gözümdən,
Sanasan ki, həşrə qiyamətimdir³.
Bağlamışam din-imanı zülfünə,
Mənim kimi heyran hanı zülfünə,
Tapşırıb gedirəm canı zülfünə,
Yaxşı saxla, səndə əmanətimdir.
Sənsən mənim ayım, günüm, hilalım,
Dövlətim, iqbalım, cahım, cəlalım,
Gözəl üzün daim fikrə xəyalım,
Sözün dildə şirin hekayətimdir.
Sonalar xəcildir siyah təlindən,
Tutilər⁴ lal olur şirin dilindən,
Şikəstə Vaqifəm, sənə əlindən
Hər kimə ki, yetsəm, şikayətimdir.

“Molla Pənah Vaqif. Əsərləri”, 2004.

1. Astana, qapı ağzı. 2. O. 3. Məhşər və qiyamət günü. 4. Tutuquşular.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu**31 dekabr 2013-cü il tarixinə****İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotunun
Beynəlxalq Standartlarına uyğun
Konsolidasiya Edilmiş Maliyyə Hesabatları****Mündəricat****MÜSTƏQİL AUDİTORUN HESABATI**

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	88
Konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələri haqqında hesabat	89
Konsolidasiya edilmiş xalis aktivlərdə/kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	90
Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	92
Büdcə və faktiki məbləğlərin müqayisəsi haqqında hesabat	94

KONSOLIDASIYA EDİLMİŞ MALİYYƏ HESABATLARI İLƏ BAĞLI QEYDLƏR

1. Fondun əsas fəaliyyəti	96
2. Hesabatların tərtibatının əsasları	98
3. Əsas uçot siyasətləri	99
4. Mühüm mühakimələr və proqnozlar	108
5. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	110
6. Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	112
7. Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyaları	115
8. Qızıl külçələr	116
9. İnvestisiya mülkiyyəti	116
10. Əmlak və avadanlıqlar	118
11. Sair uzunmüddətli və qeyri-maddi aktivlər	119
12. Birgə müəssisələrə investisiyalar	120
13. Daxil olmuş vəsaitlər	121
14. Fond tərəfindən köçürmələr	121
15. Faiz gəliri və sair investisiya gəliri	122
16. Xarici valyuta əməliyyatları üzrə məzənnə fərqi	122
17. Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri üzrə xalis (zərər)/gəlir	123
18. Sair əməliyyat gəliri	123
19. Əməliyyat xərcləri	123
20. Mənfəət vergisi	124
21. Büdcə və faktiki məbləğlərin müqayisəsi haqqında hesabat qeydlər	125
22. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri	128
23. Risklərin idarə edilməsi	129
24. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar	139
25. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər	141
26. Hesabat dövründən sonra baş vermiş hadisələr	142

Müstəqil Auditorun Hesabatı

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun Müşahidə Şurasına

Biz Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun və onun törəmə müəssisələrinin 31 dekabr 2013-cü il tarixinə təqdim edilən konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatından və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələri, xalis aktivlərdə/kapitalda dəyişikliklər, pul vəsaitlərinin hərəkəti və büdcə və faktiki məbləğlərin müqayisəsi haqqında hesabatlarından, eləcə də əsas uçot siyasətlərinin qısa xülasəsindən və digər izahedici məlumatlardan ibarət olan maliyyə hesabatlarının auditini aparmışıq.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üzrə rəhbərliyin məsuliyyəti

Rəhbərlik hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının Beynəlxalq Mühasiblər Federasiyasının İctimai Sektor üzrə Komitəsi tərəfindən dərc edilən İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin zəruri hesab etdiyi daxili nəzarət sisteminə görə məsuliyyət daşıyır.

Auditorun məsuliyyəti

Bizim məsuliyyətimiz apardığımız audit əsasında həmin maliyyə hesabatları üzrə rəy bildirməkdir. Biz auditi Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun olaraq aparmışıq. Həmin standartlar bizdən etik normalara riayət etməyi və auditin planlaşdırılması və aparılmasını maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli səhvlərə yol verilmədiyinə kifayət qədər əmin olacaq tərzdə həyata keçirməyi tələb edir.

Audite konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər və açıqlamalara dair audit sübutunun əldə edilməsi üçün prosedurların həyata keçirilməsi daxildir. Seçilmiş prosedurlar auditorun mülahizəsindən, eləcə də fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının əhəmiyyətli dərəcədə təhrif edilməsi risklərinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Həmin riskləri qiymətləndirərkən auditor müəssisənin daxili nəzarət sisteminin effektivliyinə dair rəy bildirmək üçün deyil, şəraitə görə müvafiq audit prosedurlarının işlənilib hazırlanması

məqsədlə müəssisə tərəfindən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi üçün müvafiq daxili nəzarət sistemini nəzərdən keçirir. Bundan əlavə, audite mövcud uçot siyasətinin uyğunluğunun və rəhbərliyin uçot ehtimallarının əsaslandırılmasının qiymətləndirilməsi, eləcə də konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatının dəyərləndirilməsi daxildir.

Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Rəy

Bizim fikrimizcə, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları 31 dekabr 2013-cü il tarixinə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun və onun törəmə müəssisələrinin maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

PricewaterhouseCoopers Audit Azərbaycan MMC

31 mart 2014-cü il

Bakı, Azərbaycan Respublikası

PraysVaterhausKupers Audit Azərbaycan MMC

Landmark Office Plaza III, 12-ci mərtəbə, 90A Nizami küçəsi

Bakı AZ1010, Azərbaycan

T: +994 (12) 4972515, F: +994 (12) 4977411, www.pwc.com/az

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat**31 dekabr 2013-cü il tarixinə***(Min Azərbaycan manatı ilə)*

	Qeydlər	2013	2012
Aktivlər			
Cari aktivlər			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	5	1,276,341	1,182,309
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	6	24,548,583	24,127,399
Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyaları	7	313,381	57,523
Qızıl külçələr	8	924,331	624,735
Vergilər üzrə debitor borcları, mənfəət vergisi istisna olmaqla		12,982	12,986
Cari il üzrə mənfəət vergisi aktivləri		7,528	7,528
Sair cari aktivlər		2,744	1,028
Cəmi cari aktivlər		27,085,890	26,013,508
Uzunmüddətli aktivlər			
Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyaları	7	428,673	456,969
İnvestisiya mülkiyyəti	9	509,107	338,057
Əmlak və avadanlıqlar, xalis	10	8,456	4,485
Sair uzunmüddətli və qeyri-maddi aktivlər	11	106,364	77,117
Birgə müəssisələrə investisiyalar	12	168,966	-
Cəmi uzunmüddətli aktivlər		1,221,566	876,628
Cəmi aktivlər		28,307,456	26,890,136
Öhdəliklər			
Cari öhdəliklər		7,882	4,757
Xalis aktivlər		28,299,574	26,885,379
Xalis aktivlər/kapital			
Kapital qoyuluşu		27,794,666	26,929,986
Əmlak üzrə yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı		3,800	1,836
Xarici valyutanın çevrilməsi üzrə ehtiyat		6,817	(185)
Yığılmış ehtiyat/(defisit)		494,291	(46,258)
Cəmi xalis aktivlər/kapital		28,299,574	26,885,379

96-143-cü səhifələrdəki qeydlər hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələri haqqında hesabat**31 dekabr 2013-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Min Azərbaycan manatı ilə)*

	Qeydlər	2013	2012
Faiz gəliri və sair investisiya gəliri	15	491,118	466,882
Xarici valyuta əməliyyatları üzrə məzənnə fərqi xalis gəlir	16	277,995	259,697
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri üzrə xalis (zərər)/gəlir	17	(5,341)	77,110
Qızıl külçələrin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis zərər	8	(243,186)	(6,310)
İnvestisiya mülkiyyətinin ədalətli dəyərə yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis gəlir	9	11,465	-
Sair əməliyyat gəliri	18	24,285	857
Cəmi əməliyyat gəliri		556,336	798,236
Əməliyyat xərcləri	19	(14,388)	(7,891)
Birgə müəssisələrin vergidən sonrakı maliyyə nəticələrində pay	12	(170)	-
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəlki artıqlıq		541,778	790,345
Mənfəət vergisi xərci	20	(1,229)	(3,208)
İl üzrə xalis artıqlıq		540,549	787,137

96-143-cü səhifələrdəki qeydlər hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

Konsolidasiya edilmiş xalis aktivlərdə/kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat**31 dekabr 2013-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Min Azərbaycan manatı ilə)*

	Qeydlər	Kapital qoyuluşu	Əmlak üzrə yenidən qiymətləndirilmə ehtiyatı	Xarici valyutanın çevrilməsi üzrə ehtiyat	Yığılmış artıqlıq/ (defisit)	Cəmi xalis aktivlər/kapital
31 dekabr 2011		24,343,928	1,836	-	(833,395)	23,512,369
Fonda daxil olmuş vəsaitlər	13	13,130,042	-	-	-	13,130,042
İl üzrə xalis artıqlıq		-	-	-	787,137	787,137
Xarici əməliyyatların çevrilməsi üzrə məzənnə fərqi		-	-	(185)	-	(185)
Dövlət Büdcəsinə köçürülmüş vəsaitlər		(9,905,000)	-	-	-	(9,905,000)
Dövlət Qaçqınlar Komitəsinə və Məcburi Köçkünlərin Sosial İnkişaf Fonduna vəsait köçürmələri		(299,982)	-	-	-	(299,982)
Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması ilə əlaqədar köçürülmüş vəsaitlər		(199,997)	-	-	-	(199,997)
Bakı-Tiflis-Qars yeni dəmir yol xəttinin çəkilməsi ilə əlaqədar köçürülmüş vəsaitlər		(119,028)	-	-	-	(119,028)
Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət proqramı ilə əlaqədar köçürülmüş vəsaitlər		(19,977)	-	-	-	(19,977)
31 dekabr 2012-ci il		26,929,986	1,836	(185)	(46,258)	26,885,379
Fonda daxil olmuş vəsaitlər	13	13,119,874	-	-	-	13,119,874
Binanın yenidən qiymətləndirilməsi		-	1,964	-	-	1,964
İl üzrə xalis artıqlıq		-	-	-	540,549	540,549
Xarici əməliyyatların çevrilməsi üzrə məzənnə fərqi		-	-	7,002	-	7,002
Dövlət Büdcəsinə köçürülmüş vəsaitlər		(11,350,000)	-	-	-	(11,350,000)

96-143-cü səhifələrdəki qeydlər hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

“Star” neft emalı kompleksinin tikintisi ilə əlaqədar Dövlət Büdcəsinə köçürülmüş vəsaitlər	(372,590)	-	-	-	(372,590)
Dövlət Qaçqınlar Komitəsinə və Məcburi Köçkünlərin Sosial İnkişaf Fonduna vəsait köçürmələri	(299,990)	-	-	-	(299,990)
Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması ilə əlaqədar köçürülmüş vəsaitlər	(173,934)	-	-	-	(173,934)
Bakı-Tiflis-Qars yeni dəmir yol xəttinin çəkilməsi ilə əlaqədar köçürülmüş vəsaitlər	(25,672)	-	-	-	(25,672)
Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət proqramı ilə əlaqədar köçürülmüş vəsaitlər	(33,008)	-	-	-	(33,008)
31 dekabr 2013-cü il	27,794,666	3,800	6,817	494,291	28,299,574

96-143-cü səhifələrdəki qeydlər hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat
31 dekabr 2013-cü il tarixində başa çatan il üzrə
(Min Azərbaycan manatı ilə)

	Qeydlər	2013	2012
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti:			
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəlki artıqlıq		541,778	790,345
Artıqlığı əməliyyat fəaliyyətində istifadə edilmiş xalis pul vəsaitləri ilə uyğunlaşdırmaq üçün edilmiş düzəlişlər:			
Əmlak və avadanlığın amortizasiyası	10	322	125
Qeyri-maddi aktivlərin amortizasiyası	11	73	48
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri üzrə reallaşdırılmamış zərər/ (gəlir)	17	4,711	(122,832)
Məzənnə fərqləri üzrə xalis reallaşdırılmamış gəlir	16	(305,653)	(302,694)
Qızıl külçələrin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis zərər	8	243,186	6,310
İnvestisiya mülkiyyətinin ədalətli dəyərlə yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis gəlir		(11,465)	-
Birgə müəssisələrin vergidən sonrakı maliyyə nəticələrində pay	12	170	-
Hesablanmış faizlərdə dəyişiklik		(99,351)	(40,118)
<i>Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklər:</i>			
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivlərində artım		(28,049)	(1,399,792)
Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyalarında artım		(220,404)	(130,390)
İnvestisiya mülkiyyətində artım		(145,578)	(338,057)
Qızıl külçələrin alınması		(542,782)	(624,735)
Birgə müəssisələrə investisiyalarda artım		(169,136)	-
Vergilər üzrə debitor borclarında azalma/(artım), mənfəət vergisi istisna olmaqla		4	(3,579)
Sair aktivlərdə artım		(1,716)	(1,028)
Cari öhdəliklərdə artım		3,125	4,328
Mənfəət vergisindən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri		(730,765)	(2,162,069)
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(1,229)	(32)
Mənfəət vergisindən sonra əməliyyat fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri		(731,994)	(2,162,101)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti:			
Əmlak və avadanlığın alınması	10	(2,329)	(1,999)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması	11	(74)	(145)
Sair uzunmüddətli aktivlərdə artım		(29,246)	(24,627)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri		(31,649)	(26,771)

96-143-cü səhifələrdəki qeydlər hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti:

Fonda daxil olmuş vəsaitlər	13	13,119,874	13,130,042
Dövlət Büdcəsinə köçürülmüş vəsaitlər		(11,350,000)	(9,905,000)
Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması ilə əlaqədar köçürülmüş vəsaitlər		(173,934)	(199,997)
Dövlət Qaçqınlar Komitəsinə və Məcburi Köçkünlərin Sosial İnkişaf Fonduna köçürülmüş vəsaitlər		(299,990)	(299,982)
Bakı-Tiflis-Qars yeni dəmir yol xəttinin çəkilməsi ilə əlaqədar köçürülmüş vəsaitlər		(25,672)	(119,028)
Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət proqramı ilə əlaqədar köçürülmüş vəsaitlər		(33,008)	(19,977)
"Star" neft emalı kompleksinin tikintisi ilə əlaqədar köçürülmüş vəsaitlər		(372,590)	-
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə daxil olan xalis pul vəsaitləri		864,680	2,586,058
Məzənnə dəyişikliklərinin pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə təsiri		(7,005)	14,028
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərində xalis artım		94,032	411,214
İlin əvvəlinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	5	1,182,309	771,095
İlin sonuna pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	5	1,276,341	1,182,309
Əməliyyat fəaliyyətindən əldə olunmuş faizlər və dividendlər		391,767	426,764

96-143-cü səhifələrdəki qeydlər hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

Büdcə ilə faktiki məbləğlərin müqayisə edilməsi haqqında hesabat¹**31 dekabr 2013-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Min Azərbaycan manatı ilə)*

	İllik büdcə ilə təsdiq olunmuş məbləğlər		Müqayisəli əsasla faktiki məbləğlər
	İlkin ²	Yekun ²	
Daxilolmalar			
Mənfəət neftinin və qazın satışından əldə olunan daxilolmalar	11,171,072	11,171,072	13,108,016
Aktivlərin yerləşdirilməsindən və idarə edilməsindən əldə edilən gəlirlər ¹	287,448	287,448	480,560
İnvestorlar tərəfindən Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinə və ya səlahiyyətli dövlət orqanına ödənilmiş neft və qaz razılaşmalarının imzalanması və ya yerinə yetirilməsi üçün mükafatlar	11,963	11,963	1,850
Neft və qazın Azərbaycan Respublikasının ərazisi ilə ötürülməsindən əldə edilən gəlirlər	9,224	9,224	8,064
Karbohidrogen ehtiyatlarının işlənməsi ilə əlaqədar müqavilə sahəsinin istifadə edilməsi üçün investorlar tərəfindən ödənilən akrhesabı ödənişlər	1,833	1,833	1,832
Sair gəlirlər və daxilolmalar	500	500	78
Cəmi daxilolmalar	11,482,040	11,482,040	13,600,400
Ödənişlər			
Dövlət büdcəsinə köçürülmüş vəsaitlər	(11,350,000)	(11,350,000)	(11,350,000)
Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması	(107,438)	(173,938)	(173,934)
Azərbaycan Respublikası Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinə və Məcburi köçkünlərin Sosial İnkişaf Fonduna köçürmələr	(300,000)	(300,000)	(299,990)
Bakı-Tiflis-Qars yeni dəmir yol xəttinin çəkilməsi	(138,275)	(71,775)	(25,672)
Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili	(34,056)	(34,056)	(33,008)
Azərbaycan Respublikasında bütün yaşayış məntəqələrinə çıxış imkanı yaradan yüksək sürətli fiber-optik şəbəkənin qurulması layihəsinin maliyyələşdirilməsi	(103,556)	(103,556)	-
Neft-Qaz və Neft-kimya Kompleksinin (NQNK) tikintisi layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi	(211,950)	(211,950)	-
Türkiyə Respublikasında "Star" neft emalı kompleksinin tikintisi layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi	(596,600)	(596,600)	(372,590)
TANAP layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi	(86,350)	(86,350)	-

96-143-cü səhifələrdəki qeydlər hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

Xəzər dənizində yeni müasir üzən qazma qurğusunun tikinti layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi

	(388,575)	(388,575)	-
Fondun idarə edilməsi ilə bağlı xərclər ²	(86,300)	(86,300)	(47,470)
Cəmi ödənişlər	(13,403,100)	(13,403,100)	(12,302,664)
Xalis daxilolmalar	(1,921,060)	(1,921,060)	1,297,736

¹ Büdcə və faktiki məbləğlərin müqayisəsi haqqında hesabat yalnız Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunu əhatə edir və törəmə müəssisələrə aid deyildir.² Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun 2013-cü il büdcəsinin təsdiq edilməsi" haqqında 30 dekabr 2012-ci il tarixli 803 sayılı Fərmanına və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun 2013-cü il büdcəsinə dəyişikliklər və əlavələr edilməsi" haqqında 3 oktyabr 2013-cü il tarixli 999 nömrəli Fərmanına uyğun olaraq həyata keçirilmişdir.

Fondun məsul olduğu illik ilkin və yekun büdcə arasında, eləcə də yekun büdcə və faktiki illik məbləğlər arasında mühüm fərqlərin izahı Fondun illik hesabatına daxildir.

96-143-cü səhifələrdəki qeydlər hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

1. Fondun əsas fəaliyyəti

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fondu ("ARDNF") Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 29 dekabr 1999-cu il tarixli 240 sayılı "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fondunun Yaradılması haqqında" Fərmanı ("Fərman") ilə yaradılmışdır. ARDNF, neft və qaz ehtiyatlarının kəşfiyyatı və inkişafına dair müqavilələr çərçivəsində gəlirlərin, digər pul axınlarının, habelə ARDNF-nin öz fəaliyyəti nəticəsində əldə edilən gəlirlərin toplanması, səmərəli idarə edilməsi və Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının və gələcək nəsillərin rifahı naminə istifadə edilməsi məqsədilə yaradılmışdır.

Aşağıda müzakirə olunmuş Fərman və əsasnamələrə uyğun olaraq, ARDNF ayrıca hüquqi şəxs kimi təsis edilmiş büdcədən kənar dövlət təsisatı olaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti qarşısında hesabat verir və məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına ARDNF-nin maliyyə hesabatları və onun aşağıdakı cədvəldə sadalanan birbaşa və dolayı törəmə müəssisələri və birgə müəssisənin vergidən sonrakı maliyyə nəticələri (birlikdə "Fond") daxildir:

Törəmə müəssisə	% (faiz)		Ölkə	Təsis edildiyi tarix	Əldə etmə tarixi	Sənaye
	2013	2012				
SOFAZ Re Ltd.	100	100	Cersi adaları	22-may-12	-	əmlakın idarə edilməsi
SOFAZ Re UK L.P.	100	100	Cersi adaları	6-avq-12	-	əmlakın idarə edilməsi
SOFAZ Re Min Ltd.	100	100	Cersi adaları	13-avq-12	-	əmlakın idarə edilməsi
78, St James`s Street Unit Trust	100	100	Cersi adaları	2-okt-12	-	əmlakın idarə edilməsi
JSC Tverskaya 16	100	100	Rusiya Federasiyası	29-iyun-93	21-dek-12	əmlakın idarə edilməsi
SOFAZ RE Europe Holding Sarl	100	100	Lüksemburq	31-okt-12	-	əmlakın idarə edilməsi
SOFAZ RE Europe Sarl	100	100	Lüksemburq	31-okt-12	-	əmlakın idarə edilməsi
SCI 8 Place Vendome	100	100	Fransa	14-noy-12	-	əmlakın idarə edilməsi

ARDNF-nin törəmə müəssisələri 9-cu qeyddə göstəriləyi kimi Böyük Britaniya, Rusiya və Fransada investisiya mülkiyyətinə malik olan müəssisələrdir.

Fonda daxil olmuş vəsaitlər Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 29 dekabr 2000-ci il tarixli 434 sayılı Fərmanı ilə təsdiq edilmiş və "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun fəaliyyətini tənzimləyən bəzi qanunvericilik aktlarında dəyişikliklərin edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 fevral 2003-cü il tarixli 849 sayılı və 1 mart 2005-ci il tarixli 202 sayılı Fərmanlarına əsasən edilmiş əlavə və dəyişikliklər nəzərə alınmaqla Fondun Əsasnaməsinə

("Əsasnamə"), habelə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin yuxarıda qeyd edilən 849 və 202 sayılı Fərmanları ilə edilmiş əlavə və düzəlişlər nəzərə alınmaqla Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 12 sentyabr 2001-ci il tarixdə təsdiq olunmuş 579 sayılı Fərmanına uyğun olaraq "Fondun illik gəlir və xərclər proqramının (Büdcəsinin) tərtibi və icrası Qaydaları"nın 2.3 bəndində göstərilən aşağıdakı mənbələrə əsasən formalaşır:

- Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ("ARDNŞ") və ya səlahiyyətli dövlət orqanı ilə sərmayəçilər arasında bağlanmış Azərbaycan Respublikasında, o cümlədən Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub olan hissəsində neftin və qazın kəşfiyyatı, işlənməsi və hasilatın pay bölgüsünə dair Sazişlərin, habelə neft-qaz ehtiyatlarının kəşfiyyatı, işlənməsi və nəqlinə dair digər Sazişlərin həyata keçirilməsindən əldə edilən aşağıdakı gəlirlər:
  - Azərbaycan Respublikasının payına düşən karbohidrogenlərin satışından əldə edilən xalis gəlirlər (karbohidrogenlərin nəql edilməsi üzrə məsrəflər, bank, gömrük rəsmiləşdirilməsi, müstəqil nəzarət (topoqraf), marketinq və sığorta xərcləri çıxılmaq şərti ilə, habelə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin sərmayəçisi, payçısı və ya tərəfdaşı olduğu layihələrdə onun sərmayəsinə və ya iştirak payına düşən gəlirləri istisna olmaqla);
  - Şah Dəniz-I Fazası üzrə qiymətin təshih edilməsindən gəlirlər;
  - neft-qaz sazişlərinin imzalanması və ya icrası ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkətinə və ya səlahiyyətli dövlət orqanına sərmayəçilər tərəfindən ödənilən bonuslar (mükafatlar);
  - karbohidrogen ehtiyatlarının işlənməsi ilə əlaqədar sərmayəçilər tərəfindən müqavilə sahəsindən istifadə üçün Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkətinə və ya səlahiyyətli dövlət orqanına ödənilən akrhesabı ödənişlər;
  - neft-qaz layihələrinin həyata keçirilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının payına düşən dividendlər və mənfəətin bölüşdürülməsindən əldə edilən gəlirlər (Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin sərmayəçisi, payçısı və ya tərəfdaşı olduğu layihələrdə onun sərmayəsinə və ya iştirak payına düşən gəlirlər istisna olmaqla);
  - neftin və qazın Azərbaycan Respublikasının ərazisi ilə Bakı-Supsa, Bakı-Tiflis-Ceyhan və Bakı-Tiflis-Ərzurum ixrac boru kəmərləri vasitəsi ilə ötürülməsindən əldə edilən gəlirlər;
  - neft-qaz sazişləri çərçivəsində Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinə və ya səlahiyyətli dövlət orqanına sərmayəçilər tərəfindən verilən aktivlərdən əldə edilən gəlirlər.
- Neft Fondu tərəfindən Fondun vəsaitinin (aktivlərinin) (o cümlədən, maliyyə aktivlərinin və neft-qaz sazişləri çərçivəsində sərmayəçilərin verdiyi aktivlərinin) yerləşdirilməsindən, idarə olunmasından, satışından və ya digər təqdim edilməsindən və yaxud satışdankənar əldə edilən gəlirlər, Fondun aktivlərinin hesabat valyutasında (Azərbaycan manatı) yenidən qiymətləndirilməsindən alınan gəlirlər və sair;
- Qrantlar və digər təmənnasız yardımlar;
- Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq digər gəlirlər və daxilolmalar.

Fondun Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsdiq olunmuş Əsasnaməsinə uyğun olaraq, ARDNŞ və ya səlahiyyətli hökumət orqanı yuxarıda göstərilən vəsaitlərin və gəlirlərin yığılmasını və Fonda köçürülməsini həyata keçirir.

Qaydalara əsasən, Fondun gəlir və aktivlərinin mənbələri siyahısından aşağıdakılar istisna olunmuşdur:

- Xarici şirkətlərlə bağlanmış müqavilələr çərçivəsində dövlət əmlakından istifadə üçün icarə haqqı;
- Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (ARDNŞ) sərmayəçi, iştirakçı və ya saziş bağlayan tərəf olan layihədə ARDNŞ-nin iştirak payı və ya sərmayəsi ilə bağlı karbohidrogen satışından əldə edilən gəlirləri;
- Xarici şirkətlərlə birgə fəaliyyət nəticəsində əldə edilən digər gəlirlər.

2013-cü və 2012-ci illər ərzində Fond vəsaitlərin saxlanılmasına dair Bank of New York Mellon ilə və investisiyaların idarə edilməsi üzrə dörd (2012: beş) maliyyə qurumu ilə (Deutsche Asset Management International GmbH, Beynəlxalq Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (BYİB - Dünya Bankı Qrupu), State Street Global Advisors (SSGA) və Union Bank of Switzerland (UBS) sazişə tərəf olmuşdur. Credit Suisse 28 fevral 2013-cü il tarixindən ARDNŞ üçün xarici menecer xidmətlərinin göstərilməsini dayandırmışdır. Vəsaitlərin saxlanılmasına dair sazişlər əsasında maliyyə qurumları Fondun aldığı qiymətli kağızları saxlayır və investisiyaların idarə edilməsi haqqında sazişlərə uyğun olaraq Fondun vəsaitlərini Fondun qəbul etdiyi ümumi investisiya qaydaları əsasında idarə edir.

Fondun ofisinin qeydiyyatdan keçdiyi ünvan: Bülbül prospekti 20, Bakı şəh., AZ1014 Azərbaycan. Fondun ofisinin faktiki yerləşdiyi ünvan: Neftçilər prospekti 24, Bakı şəh., AZ 1000 Azərbaycan.

31 dekabr 2013-cü il tarixinə və bu tarixdə başa çatan il üzrə Fondun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının buraxılması 31 mart 2014-cü il tarixində Fondun rəhbərliyi tərəfindən təsdiq edilmişdir.

2. Hesabatların tərtibatının əsasları

Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Beynəlxalq Mühəsiblər Federasiyasının İctimai Sektor Komitəsi tərəfindən nəşr olunmuş İctimai Sektor üçün Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına (İSMUBS) uyğun olaraq hazırlanmışdır. İSMUBS Maliyyə Hesabatının Beynəlxalq Standartlarını (MHBS) ictimai sektora uyğunlaşdırmaqla hazırlanmışdır. MHBS Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası (MUBSS) tərəfindən təsdiq olunan standartlardan və Beynəlxalq Maliyyə Hesabatlarının Şərhləri üzrə Komitənin şərhlərindən ibarətdir.

İctimai sektora milli hökumətlər, rayon hakimiyyətləri, yerli hakimiyyət orqanları və əlaqəli dövlət müəssisələri daxildir. İSMUBS-un icazə verdiyi kimi, Fond müvafiq İSMUBS olmayanda MHBS göstərişlərinə əməl edir.

Bu konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Fondun yaxın gələcəkdə öz fəaliyyətini fasiləsizlik prinsipi ilə davam etdirəcəyi ehtimalı ilə hazırlanmışdır.

Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər başqa cür qeyd olunmadığı təqdirdə, min Azərbaycan manatı ilə ("AZN") təqdim olunmuşdur.

Bu konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivlərinin, binaların, qızıl külçələrin və investisiya mülkiyyətinin ədalətli dəyəri ilə qiymətləndirilməsi istisna olmaqla, ilkin dəyər metoduna əsasən hazırlanmışdır.

3. Əsas uçot siyasətləri

Uçot siyasətlərində dəyişikliklər

İl ərzində Fond düzəlişlər edilmiş aşağıdakı İSMUBS-ları qəbul etmişdir. Bu dəyişikliklərin əsas təsiri aşağıda göstərilir:

İSMUBS 28-ə düzəliş "Maliyyə alətləri: Məlumatların Təqdimatı"

İSMUBS 28-ə düzəliş 2010-cu ilin yanvar ayında dərc edilmişdir və 1 yanvar 2013-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrlərinə tətbiq edilir. Əsas dəyişikliklər konvertasiya edilə bilən alətlərin cari/uzunmüddətli təsnifatını əhatə edir və müəyyən edir ki, qarşı tərəfin ixtiyarı ilə kapital alətlərinin emissiyası hesabına ödənilə bilən öhdəliyin müddəti onun təsnifatına təsir göstərmir. Bu düzəlişlər Fondun maliyyə hesabatlarına heç bir təsir göstərməmişdir.

2011-ci ildə İSMUBS-lar üzrə təkmilləşdirmələr

2011-ci ildə İSMUBS-lar üzrə təkmilləşdirmələr 2011-ci ilin oktyabr ayında dərc edilmişdir və 1 yanvar 2013-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrlərinə tətbiq edilir. Təkmilləşdirmələr aşağıdakı sənədləri əhatə edir: İSMUBS 10, İSMUBS 17, İSMUBS 19 və İSMUBS 21. Bu düzəlişlər Fondun maliyyə hesabatlarına heç bir təsir göstərməmişdir.

Dərc edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar

İSMUBS 32 "Xidmətlərin göstərilməsi üzrə Konsessiya Müqavilələri: Konsessiya üzrə tachizatçı"

İSMUBS 32-yə düzəliş 2011-ci ilin oktyabr ayında dərc edilmişdir və 1 yanvar 2014-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrlərinə tətbiq edilir. Bu standart Fondun fəaliyyətinə şamil edilmir.

Konsolidasiya prinsipləri

Törəmə müəssisələr, yəni səsvermə hüquqlarının yarısından çoxu Fonda məxsus olan və ya Fondun digər şəkildə əməliyyatlara nəzarət etmək imkanı olan müəssisələr konsolidasiya edi-

lir. Törəmə müəssisələr nəzarət Fonda keçdiyi tarixdən birləşdirilir və nəzarət başa çatdıqdan sonra birləşmə dayandırılır. Bütün qrupdaxili əməliyyatlar, balanslar və qrup şirkətləri arasında əməliyyatlardan əldə edilən reallaşdırılmamış gəlirlər tamamilə silinir. Aparılmış əməliyyatlar köçürülən aktivin dəyərdən düşməsinə göstərmirsə, reallaşdırılmamış zərərlər də silinir. Lazım olan hallarda Fondun qəbul etdiyi siyasətə uyğunlaşmaq məqsədilə törəmə müəssisələrin uçot siyasətində dəyişiklik aparılıb.

Aktiv alışı kimi təsnifləşdirilən alınmış törəmə müəssisələr üçün alış tarixinə Fond tərəfindən aktivlər (məs: əmlak) üçün təxirə salınmış vergi tanınmır.

Fond törəmə müəssisə üzrə nəzarəti itirdikdə, o, törəmə müəssisənin aktivləri və öhdəliklərini, qeyri-nəzarət paylarının balans dəyərini, kapitalda qeydə alınmış məcmu məzənnə fərqlərini uçotdan silir; əldə edilmiş vəsaitin ədalətli dəyərini, saxlanılan investisiyanın ədalətli dəyərini və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda hər hansı artıqlığı və ya defisiti tanıyır və əvvəl kapitalda tanınmış komponentlərdə əsas şirkətin payını maliyyə nəticələri haqqında hesabatda yenidən təsnif edir.

Birgə müəssisələrdə iştirak payı

Birgə müəssisə iki və ya daha çox tərəfin (səhmdarın) birgə nəzarət tətbiq edilməklə həyata keçirdiyi iqtisadi fəaliyyəti əks etdirən müqavilə razılaşmasıdır. Birgə nəzarət yalnız iqtisadi fəaliyyətlə əlaqədar strateji maliyyə və əməliyyat qərarları sahibkarların birgə razılığı ilə tələb edildikdə mövcud olur. Birgə nəzarət olunan müəssisə Fondun digər səhmdarlar ilə birlikdə nəzarət etdiyi iqtisadi fəaliyyəti həyata keçirmək üçün müəssisə, tərəfdaşlıq və ya digər müəssisənin təsis olunmasını nəzərdə tutan birgə müəssisədir.

Birgə müəssisələrin maliyyə nəticələri, aktivləri və öhdəlikləri pay iştirakı üzrə uçot metoduna əsasən hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına daxil edilir. Pay iştirakı üzrə uçot metoduna əsasən birgə müəssisələrə investisiya alış tarixindən sonra birgə nəzarət olunan müəssisənin xalis aktivlərində Fondun payındakı dəyişikliklər daxil olmaqla və əldə edilmiş ödənişlər və investisiyanın dəyərindəki hər hansı dəyərsizləşmə çıxılmaqla, konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qeydə alınır. Birgə müəssisənin vergidən sonrakı maliyyə nəticələrində Fondun payı konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələri haqqında hesabatda əks etdirilir. Birgə nəzarət olunan müəssisənin artıqlıq və defisitdən başqa tanıdığı hər hansı gəlir və xərclərdə Fondun payı konsolidasiya edilmiş xalis aktivlərdə/kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda əks etdirilir.

Birgə müəssisələrin maliyyə hesabatları Fonda olduğu kimi eyni hesabat dövrü üçün hazırlanır. Lazım olduqda, istifadə edilən uçot siyasətinin Fondun qəbul etdiyi siyasətə uyğun olması üçün həmin maliyyə hesabatlarına düzəlişlər edilir.

Fond birgə müəssisəyə bir daha birgə nəzarət etmədikdə, ona əhəmiyyətli təsir göstərmədikdə və ya həmin müəssisədəki iştirak payı satış üçün nəzərdə tutulduqda, pay iştirakı üzrə uçot metodunu tətbiq etmir.

Maliyyə alətlərinin tanınması və ölçülməsi

Fond maliyyə aktivlərini və maliyyə öhdəliklərini müvafiq maliyyə aləti ilə bağlı müqaviləyə tərəf olduğu zaman maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirir. Maliyyə aktivlərinin alışı və ya xud satışı alqı-satqı tarixi əsasında əks olunur (Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun Müşahidə Şurasının 13 iyun 2007-ci il tarixli 32 sayılı Qərarı). Alqı-satqı tarixi dedikdə Fondun aktivini alış və satış öhdəliyi daşdığı tarix nəzərdə tutulur.

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilkin olaraq ədalətli dəyərlə göstərilir. Maliyyə aktivini və ya öhdəliyi artıqlıq və ya defisitdə ədalətli dəyərlə əks etdirilmədikdə isə, ilkin dəyərə maliyyə aktivinin alınması və ya maliyyə öhdəliyinin buraxılması ilə birbaşa bağlı olan əməliyyat xərcləri əlavə edilir. Bu maddələrin daha sonra yenidən ölçülməsi üçün uçot qaydaları aşağıdakı müvafiq hissələrdə açıqlanır.

Maliyyə aktivlərinin tanınmasının dayandırılması

Maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivləri (və ya müvafiq hallarda maliyyə aktivinin bir hissəsi və ya analoji maliyyə aktivləri qrupunun bir hissəsi) aşağıdakı hallarda balansda əks etdirilmir:

- Aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarının vaxtı başa çatdıqda;
- Fond özünün aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarını üçüncü tərəfə keçirmiş və ya aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüququnu saxlayaraq, onları “tranzit” razılaşması əsasında tam məbləğdə və çox yubanmadan ödəmək öhdəliyini götürdükdə; və
- Fond: (a) aktiv üzrə, demək olar ki, bütün risk və səmərələri ötürdükdə; (b) aktiv üzrə, demək olar ki, bütün risk və səmərələri ötürməmiş və onları özündə saxlamaqla, yalnız aktiv üzrə nəzarəti ötürdükdə.

Maliyyə aktivinin tanınması maliyyə aktivini ötürüldükdə və tanınmanın dayandırılması üçün tələblər yerinə yetirildikdə dayandırılır. Ötürmə Fondun ya: (a) aktivlə bağlı pul vəsaitləri hərəkətinin əldə edilməsi üçün müqavilə hüquqlarını ötürməyi və ya (b) aktivlə bağlı pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə hüquqları özündə saxlamaqla, bu pul vəsaitlərinin hərəkətini üçüncü tərəfə ödənilməsi ilə bağlı müqavilə öhdəliklərini öz üzərinə götürməyi tələb edir. Ötürmədən sonra, Fond ötürülmüş aktiv üzrə mülkiyyət hüququ ilə bağlı özündə saxladığı risklərin və faydaların səviyyəsini yenidən qiymətləndirir. Risklərin və faydaların əsas hissəsi saxlandıqda, aktiv maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qalır. Risklərin və faydaların əsas hissəsi ötürülməyə, aktivin tanınması dayandırılır. Risklərin və faydaların əsas hissəsi nə saxlanmayıb, nə də ötürülməyibsə, Fond aktiv üzrə nəzarətin saxlanıb-saxlanılmadığını qiymətləndirir. Əgər nəzarət saxlanılmayıbsa, aktivin tanınması dayandırılır. Fond aktiv üzrə nəzarəti saxladıqda isə aktivini öz iştirakı dərəcəsində tanımaqda davam edir.

Maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəliyi müvafiq öhdəlik icra edildikdə, ləğv edildikdə və ya vaxtı başa çatdıqda uçotdan çıxarılır.

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri kassada olan pul vəsaitlərindən, ilkin ödəmə müddəti üç ay olan və qısamüddətli depozitlər, eləcə də ödəmə müddəti üç ay və ya daha az olan, müəyyən pul məbləğinə çevrilə bilən və dəyərini dəyişməsi riski cüzi olan yüksək likvidli investisiyalardan ibarətdir. Kassada və banklarda olan pul vəsaitləri və depozitlər ilkin dəyərə faiz əlavə olunmaqla (tətbiq edilsə) əks etdirilir.

Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri

Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri kapital və borc qiymətli kağızlarından ibarətdir. Bunlar satış üçün saxlanılmış aktivlər kimi təsnif olunur. Maliyyə aktivləri aşağıdakı hallarda satış üçün saxlanılmış aktiv kimi təsnif olunur:

- Yaxın gələcəkdə satılmaq və ya yenidən satılmaq məqsədilə alındıqda;
- İlkin tanınma zamanı birgə idarə olunan və qısa bir müddətdə mənfəət əldə etmək qabiliyyətinə malik olması sübuta yetirilən, müəyyən maliyyə alətləri portfelinin bir hissəsi olduqda;
- Törəmə alət olduqda (maliyyə zəmanəti müqaviləsi və ya təyin olunmuş və effektiv hedcinq aləti olan törəmə alətlər istisna olmaqla).

Satış üçün saxlanılmış maliyyə aktivləri olmayan maliyyə aktivləri aşağıdakı hallarda ilkin tanınma zamanı artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri kimi təyin edilə bilər:

- Belə təyinat əks təqdirdə digər əsaslarla aktivlərin ölçülməsi və ya onlar üzrə gəlirlərin və ya zərərlərin tanınmasından yarana bilən ölçmə və ya tanıma uyğunsuzluğunu aradan götürür və ya əhəmiyyətli dərəcədə azaltdıqda; və ya
- Maliyyə aktivləri risklərin idarə olunması və ya investisiyaların qoyulmasına dair Fondun sənədləşdirilmiş strategiyasına uyğun olaraq ədalətli dəyər əsasında idarə edilən və əməliyyat nəticələri ədalətli dəyər əsasında qiymətləndirilən maliyyə aktivləri və ya öhdəlikləri qrupunun (və ya hər ikisindən ibarət olan qrupun) bir hissəsi olduqda və təşkilat daxilində bu cür qruplaşma haqqında məlumat əsas idarə heyəti ilə eyni əsasla təqdim olunduqda.

Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivlərinin ilk olaraq qeydə alınması və sonradan ölçülməsi ədalətli dəyərlə aparılır. Fond artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək məqsədilə açıq bazar qiymətlərindən və qiymətləndirmə modelindən istifadə edir. Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri üzrə ədalətli dəyərə edilən

düzəlişlər dövr üzrə maliyyə nəticələri haqqında hesabatda artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri üzrə xalis gəlir və ya zərərin bir hissəsi kimi əks olunur. Fond maliyyə aktivlərini saxladığı dövr ərzində onları bu kateqoriyaya və ya bu kateqoriyadan başqasına yenidən təsnifləşdirmir.

Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyaları

Müəyyən və ya müəyyən edilə bilən ödənişli və müəyyən müddəti olan qeyri-törəmə maliyyə aktivləri Fondun onları ödəniş tarixinədək saxlamaq niyyəti və imkanı olanda, ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə aktivləri kimi təsnif edilir. Qeyri-müəyyən müddətdə saxlanması nəzərdə tutulan investisiyalar bu sinfə daxil edilmir. Ödəniş tarixinədək saxlanılan investisiyalar sonradan amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülür. Gəlir və zərərlər maliyyə nəticələri haqqında hesabatda investisiyalar dəyərsizləşdikdə, habelə amortizasiya prosesində əks etdirilir.

Qızıl külçələr

Fond tərəfindən qızıl külçələrin satın alınmasında məqsəd, həmin qızılın gələcəkdə satıla bilməsi imkanı ilə ümumi investisiya portfelinin diversifikasiyası olmuşdur. Qızıl külçələr ədalətli dəyərlə ilk olaraq qeydə alınır, sonradan ölçülür və cari aktivlərin bir hissəsi kimi artıqlıq və ya defisitdə ədalətli dəyərlə təsnif edilir.

İnvestisiya mülkiyyəti

İnvestisiya mülkiyyəti kapitalı artırmaq, icarədən gəlir əldə etmək və ya hər iki məqsədlə alınmış əmlakdır. İnvestisiya mülkiyyəti ilkin olaraq əməliyyat məsrəfləri də daxil olmaqla maya dəyəri ilə ölçülür. Tanıma meyarına uyğun gələndə, mövcud investisiya mülkiyyətinin bir hissəsinin əvəzləndirilməsi xərcləri yaranan zaman balans dəyərində daxil edilir, lakin investisiya mülkiyyətinə göstərilən gündəlik xidmətlərin dəyəri balans dəyərində daxil edilmir. İlkin tanımadan sonra, investisiya mülkiyyəti hesabat tarixindəki bazar şəraitlərini əks etdirən ədalətli dəyərlə uçota alınır. İnvestisiya mülkiyyətinin ədalətli dəyərlərində baş verən dəyişikliklərdən irəli gələn gəlir və ya zərərlər yarandığı dövrdə konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələri haqqında hesabatda daxil edilir. Ədalətli dəyərlər hər il müvafiq səlahiyyətləri olan müstəqil qiymətləndirici tərəfindən, Beynəlxalq Qiymətləndirmə Standartları Komitəsinin tövsiyə etdiyi qiymətləndirmə modelini tətbiq etməklə qiymətləndirilir.

İnvestisiya mülkiyyəti xaric edildiyi halda və ya istifadədən daimi olaraq çıxarıldığı və gələcəkdə onun xaric edilməsindən heç bir iqtisadi səmərə gözlənilmədiyi halda, investisiya mülkiyyətinin tanınması dayandırılır. Xaric etmədən əldə edilən xalis mədaxillə aktivin balans dəyəri arasındakı fərq tanınmanın dayandırıldığı dövrdə konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələri haqqında hesabatda tanınır.

İnvestisiya mülkiyyətinə və investisiya mülkiyyətindən köçürmələr yalnız istifadədə hər hansı dəyişiklik olduğu halda edilir. İnvestisiya mülkiyyətindən mülkiyyətçi tərəfindən istifadə olunan daşınmaz əmlaka köçürmə məqsədi ilə sonrakı uçot üçün ilkin dəyər istifadədəki dəyişiklik

tarixində balans dəyəridir. Mülkiyyətçi tərəfindən istifadə olunan daşınmaz əmlak investisiya mülkiyyətinə çevrildiyi halda Fond həmin mülkiyyəti istifadədə dəyişiklik tarixinə qədər “Əmlak və avadanlıqlar” bölməsində göstərilən siyasətə müvafiq olaraq uçota almalıdır.

Əmlak və avadanlıqlar

Fondun əmlak və avadanlığı əsasən inzibati məqsədlər üçün saxlanılan, faydalı istismar müddəti bir hesabat dövründən çox olan və qiyməti 100 manatdan (tam məbləğ) yuxarı olan maddi aktivlərdir.

Əmlak və avadanlıqların amortizasiyası onların balans dəyərindən tutulur və onların faydalı istismar müddətləri üzrə silinir. Amortizasiya aşağıdakı təxmini faydalı istifadə müddəti ərzində düz xətt metoduna əsasən hesablanır:

	İllər
Binalar	50
Nəqliyyat vasitələri	7
Ofis avadanlığı	4
Mebel	5
Digər əsas vəsaitlər	3

Binalar istisna olmaqla, əmlakın və avadanlıqların balans dəyərləri onların bərpa dəyərlərindən artıq dəyərlə uçota alınıb alınmadığını qiymətləndirmək üçün hər hesabat tarixində nəzərdən keçirilir. Bərpa dəyəri aktivin satış xərclərini çıxmaqla ədalətli dəyəri və istifadə dəyəri arasındakı ən yüksək məbləğdir. Balans dəyəri hesablanmış bərpa dəyərindən artıq olduğu halda, aktivlərin dəyəri bərpa dəyərində azaldılır, dəyərsizləşmə müvafiq dövrdə tanınır və əməliyyat xərclərinə daxil edilir. Dəyərsizləşmə zərəri qeydə alındıqdan sonra əmlak və avadanlıqlar üzrə amortizasiya xərclərinə gələcək dövrlərdə qalıq dəyərini (əgər varsa) çıxaraq aktivlərin balans dəyərini qalan faydalı istismar müddətlərinə bərabər şəkildə bölüşdürmək məqsədilə düzəliş edilir.

İnzibati məqsədlər üçün saxlanılan binalar maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda yenidən qiymətləndirmə tarixində ədalətli dəyəri əks etdirən yenidən qiymətləndirilmiş məbləği ilə əks olunur ki, bu da hər hansı sonradan yığılan amortizasiyanı və sonradan yığılan dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla peşəkar müstəqil qiymətləndiricilərin apardığı qiymətləndirmə nəticəsində bazar sübutu əsasında müəyyən edilir. Yenidən qiymətləndirmələr kifayət qədər mütəmadi qaydada aparılır ki, balans dəyəri hesabat tarixində ədalətli dəyəri istifadə etməklə müəyyən edilə bilən balans dəyərindən əhəmiyyətli fərqlənməsin.

Bu cür binaların yenidən qiymətləndirilməsi nəticəsində yaranan yenidən qiymətləndirmə artımı əmlakın yenidən qiymətləndirmə ehtiyatının kreditinə yazılır, lakin əvvəllər xərc kimi tanınmış eyni aktiv üzrə yenidən qiymətləndirmə azalmasının bərpa edildiyi hal istisna təşkil edir, bu halda dəyərin artması əvvəllər hesablanmış azalma həcmində dövr üzrə artıqlığın və ya defisitnin kreditinə yazılır. Belə binaların yenidən qiymətləndirilməsi nəticəsində aktivin balans dəyərində yaranan azalma həmin aktivin əvvəlki yenidən qiymətləndirilməsi nəticəsində yaranmış qalıqdan, əgər varsa, artıq olduğu məbləğdə xərc kimi tanınır.

Əmlakın bazar dəyəri aşağıdakı 3 metodun birindən istifadə etməklə qiymətləndirilir:

- Analoji daşınmaz əmlakın bazar satış qiymətlərinin təhlilini nəzərdə tutan müqayisəli satış metodu;
- Əmlakdan əldə olunmuş gəlirlə onun bazar dəyəri arasındakı birbaşa əlaqəni nəzərdə tutan gəlir metodu;
- Hər hansı amortizasiya xərcləri çıxılmaqla əmlakın dəyərinin onun bərpa dəyərinə bərabər olmasını nəzərə tutan xərc metodu.

Qeyri-maddi aktivlər

Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilk olaraq ilkin dəyəri ilə tanınır. İlkin tanımadan sonra qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiyanı və yığılmış dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla ilkin dəyəri ilə əks etdirilir. Qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri məhdud və ya qeyri-müəyyən müddətlər kimi müəyyən edilmişdir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərə 10 illik istifadə müddəti üzrə amortizasiya hesablanır və həmin qeyri-maddi aktivlər üzrə mümkün dəyərsizləşmə əlamətləri mövcud olanda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirmə aparılır. Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya dövrləri və metodlarına ən azından hər maliyyə ilinin sonunda yenidən baxılır.

Vergi

Mənfəət vergisi xərci cari və təxirə salınmış vergi xərclərindən ibarətdir.

Cari vergi xərcləri il üzrə vergiyə cəlb olunan mənfəətə əsaslanır. Vergiyə cəlb olunan mənfəət maliyyə nəticələri haqqında hesabatda göstərilən vergidən əvvəlki xalis mənfəətdən fərqlənir, çünki vergiyə cəlb olunan mənfəətə digər illərdə vergiyə cəlb olunan və ya tutulan gəlir və xərc maddələri daxil deyil və bundan əlavə ona heç vaxt vergiyə cəlb olunmayan və ya vergi tutulmayan maddələr daxil deyil. Fondun cari vergi xərcləri hesabat dövründə qüvvədə olan vergi dərəcələrini istifadə etməklə hesablanır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlik metodunu istifadə etməklə balans hesabatı tarixində aktiv və öhdəliklərin vergi bazası ilə maliyyə hesabatı məqsədləri üçün onların balans dəyəri arasındakı bütün fərqlər üzrə ödənilir və ya təmin edilir. Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri bütün çıxılmalı müvəqqəti fərqlər üçün tanınır. Təxirə salınmış vergi aktivləri yalnız bu dərəcədə müəyyən edilir ki, çıxılan müvəqqəti fərqlərin istifadə edilə bilməsi üçün vergiyə cəlb edilən mənfəətin mövcud olması ehtimalı olsun. Aktiv və öhdəliklərin ilkin tanınmasından yaranan müvəqqəti fərqlər vergi mənfəəti və ya uçot mənfəətinə təsir etmirsə belə aktiv və öhdəliklər tanınmır.

Təxirə salınmış vergi aktivlərinin balans dəyəri hər bir hesabat tarixində nəzərdən keçirilir və aktivlərin hamısının və ya bir hissəsinin istifadə edilməsi üçün kifayət qədər vergiyə cəlb olunan mənfəətin mövcudluğu ehtimal edilmədiyi halda azaldılır. Təxirə salınmış vergilər aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklər üzrə hesablaşmanın aparıldığı dövrdə tətbiq edilməsi gözlənilən vergi

dərəcələri ilə ölçülür. Təxirə salınmış vergilər artıqlıq və ya defisitdə əks olunur, lakin onların bir-başa olaraq xalis aktivlər/kapital maddələri ilə bağlı olduğu hallar istisna edilir ki, bu halda təxirə salınmış vergilər də xalis aktivlər/kapitalda göstərilir.

Aşağıdakı hallarda aktiv və ya öhdəliyin ilkin tanınmasından yaranan müvəqqəti fərqlər üçün ilkin tanınma istisnası tətbiq olunur və təxirə salınmış vergi tanınmır:

(a) əməliyyat müəssisələrin birləşməsi ilə nəticələnmədikdə; və

(b) əməliyyat mühasibat və ya vergiyə cəlb olunan artıqlığa təsir göstərmədikdə

Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri aşağıdakı hallarda əvəzləşdirilir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda xalis məbləğdə əks olunur:

- Fond cari mənfəət vergisi aktivlərini cari mənfəət vergisi öhdəlikləri ilə qarşılıqlı əvəzləşdirmək hüququna malik olduqda; və
- Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri eyni vergi orqanı tərəfindən eyni vergi subyektindən tutulan mənfəət vergisinə aid olduqda.

Azərbaycan Respublikasında Fondun əməliyyatlarına tətbiq edilən digər vergilər də vardır. Bu vergilər maliyyə nəticələri haqqında hesabatda əməliyyat xərclərinin bir hissəsi kimi daxil edilir.

Şərti aktivlər və öhdəliklər

Şərti öhdəliklər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, onlarla bağlı yarana biləcək hər hansı bir ödəmələrin ehtimalı əhəmiyyətsiz dərəcədə az olması hallarından başqa, maliyyə hesabatlarında açıqlanır. Şərti aktivlər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onlarla bağlı iqtisadi faydaların daxil olması ehtimal ediləndə maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

Xalis aktivlər/Kapital

1-ci Qeyddə müzakirə olunduğu kimi, Fərmanlara və Qaydalara uyğun olaraq, Fond büdcədənkənar dövlət təsisatıdır. Fonda büdcə ilə bağlı olan bütün daxilolmalar və Fondan köçürülmələr Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsdiq olunmuş Fərmanlar əsasında həyata keçirilir. Fondun daxilolmaları/köçürmələri kapital qoyuluşlarını/çıxarışlarını əks etdirir və müvafiq olaraq, alınmış/ödənilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyəri ilə xalis aktivlərdə qeyd olunur.

Dövlət Büdcəsinə köçürmələr, habelə hökumət idarələri, hökumətə məxsus müəssisə və şirkətlərə köçürmələr ödəniş tarixində tanınır. Bütün köçürmələr Fondun təsdiq olunmuş büdcəsi çərçivəsində həyata keçirilir və büdcə ilə nəzərdə tutulmuş müvafiq benefisiarlara (dövlət təşkilatları, hökumətə məxsus müəssisə və şirkətlər) təqdim etdikləri sifariş məktublarının əsasında ödənilmək üçün Azərbaycan Respublikasının Dövlət Xəzinədarlığına köçürülür.

Gəlir və xərclərin tanınması

Faiz gəliri effektiv faiz metodunu istifadə etməklə hesablama metodu əsasında tanınır. Effektiv faiz metodu maliyyə aktivlərinin və ya maliyyə öhdəliklərinin (və ya maliyyə aktivləri və ya maliyyə öhdəlikləri qrupunun) amortizasiya xərclərinin hesablanması və faiz gəlirinin müvafiq dövrlər üzrə bölüşdürülməsi metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi hesablanmış gələcək pul ödənişlərini və ya gəlirlərini maliyyə alətinin gözlənilən faydalı istismar müddəti üzrə və ya müvafiq olduqda, daha qısa müddətdə maliyyə aktivinin xalis balans dəyəri üzrə dəqiq diskontlaşdırılan dərəcədir.

Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri üzrə dividend gəlirləri Fondun ödənişləri əldə etmək hüququ müəyyən edildikdə maliyyə nəticələri haqqında hesabatda tanınır.

Sair əməliyyat gəlirləri, o cümlədən icarə gəlirləri hesablama metodu ilə, yəni gəlir qazanıldığı zaman tanınır.

Dəyərsizləşmə zərəri nəticəsində maliyyə aktivi və ya oxşar maliyyə aktivləri qrupu qiymətdən düşdükdə (və ya qismən qiymətdən düşdükdə), faiz gəliri dəyərsizləşmə zərərinə müəyyən etmək məqsədilə gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini diskontlaşdırmaq üçün istifadə olunan faiz dərəcəsi əsasında tanınır.

Ədalətli dəyərlə əks etdirilən aktivlər üzrə əldə edilən faizlər faiz gəlirinin tərkibində təsnifləşdirilir.

Xərclər hesablama metodu ilə, yəni, çəkildiyi zaman tanınır.

Xarici valyutanın çevrilməsi

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Fondun funksional və təqdimat valyutası olan Azərbaycan manatı ilə ("manat", AZN) təqdim edilir. Xarici valyutalarla aparılan əməliyyatlar ilk öncə əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesabat tarixinə məzənnədən istifadə etməklə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyutalarla olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün fərqlər konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələri haqqında hesabatda məzənnə fərqi kimi tanınır. Xarici valyuta ilə olan və ilkin dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr əməliyyat tarixinə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir. Xarici valyuta ilə olan və ədalətli dəyərlə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir.

Xarici valyuta ilə əməliyyatın müqavilə məzənnəsi ilə ARMB-nin həmin əməliyyat tarixinə rəsmi məzənnəsi arasında fərqlər xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xərcləri çıxmaqla gəlirlərə daxil edilir.

Hesabat tarixində funksional valyutası Fondun təqdimat valyutasından fərqli olan müəssisələrin aktivləri və öhdəlikləri hesabat tarixində qüvvədə olan məzənnə ilə manatla çevrilir və onların maliyyə nəticələri haqqında hesabatları il üzrə hesablanmış orta məzənnə ilə çevrilir. Əməliyyat üzrə yaranan məzənnə fərqi xalis aktivlərin/kapitalın ayrıca komponenti kimi qəbul edilir. Funksi-

onal valyutası Fondun təqdimat valyutasından fərqli olan törəmə və ya asılı müəssisələr satılarda təxirə salınmış məcmu məbləğ konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələri haqqında hesabatda artıqlıq və ya defisitdə tanınır.

Mübadilə məzənnəsi

Fond ilin sonuna maliyyə hesabatlarının tərtib olunması zamanı aşağıdakı xarici valyuta məzənnələrindən istifadə etmişdir:

	2013	2012
AZN/1 ABŞ dolları	0,7845	0,7850
AZN/1 Avro	1,0780	1,0377
AZN/1 Funt sterlinq	1,2927	1,2694
AZN/1 Rusiya rublu	0,0241	0,0258

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsi

Fond maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin tanınmış məbləğlərini qarşılıqlı əvəzləşdirmək üçün qanuni hüquqa malik olduğu və ya hesablaşmanı netto əsasında həyata keçirmək, ya da eyni vaxtda aktiv realizasiya etmək və öhdəliyi yerinə yetirmək niyyəti olduğu halda, qarşılıqlı əvəzləşdirir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda xalis məbləğ kimi təqdim edir. Tanınmasının dayandırılmasına icazə verilməyən maliyyə aktivinin köçürülməsini uçota alarkən Fond köçürülmüş aktiv və ya onunla əlaqəli öhdəliyi əvəzləşdirmir.

4. Mühüm mühakimələr və proqnozlar

Fondun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması rəhbərlik tərəfindən hesabat tarixinə aktiv və öhdəliklərin hesabatlarda göstərilən məbləğlərinə və həmin tarixdə başa çatan il ərzində gəlir və xərclərin hesabatlarda göstərilən məbləğlərinə təsir edən proqnozların verilməsi və mühakimələrin irəli sürülməsini tələb edir. Rəhbərlik öz proqnozlarını və mühakimələrini davamlı olaraq nəzərdən keçirir. Rəhbərlik öz proqnoz və mühakimələrində təcrübəsinə və mövcud şəraitə müvafiq hesab edilən digər amillərə əsaslanır. Müxtəlif fərziyyələrdən və ya şəraitlərdən asılı olaraq faktiki nəticələr həmin proqnozlardan fərqlənə bilər. Aşağıdakı proqnoz və mühakimələr Fondun maliyyə vəziyyətinin və maliyyə nəticələrinin təsvir edilməsi üçün mühüm hesab olunur.

Nağd şəkildə daxilolmaların və köçürmələrin uçotu

1-ci Qeyddə təsvir edildiyi kimi, Azərbaycan Respublikasında neft və qaz sahəsində həyata keçirilən müxtəlif fəaliyyətlər üzrə yaranan gəlirlərdən Fonda vəsaitlər daxil olur. Bu daxilolma-

lar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müəyyən fərmanlarına uyğun olaraq həyata keçirilir. Əhəmiyyətli layihələrə və Dövlət büdcəsinə köçürmələr, həmçinin Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanlarına uyğun olaraq həyata keçirilir. ARDNF hesab edir ki, bu daxilolmalar və köçürmələr müvafiq olaraq kapital qoyuluşlarını və çıxarışlarını əks etdirir. Müvafiq olaraq, ARDNF bu daxilolmaları və köçürmələri konsolidasiya edilmiş xalis aktivlərdə/kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabatda kapitalın hərəkəti kimi tanıyır. İSMUBS-un ciddi şərhli belə daxilolmaların və köçürmələrin qeyri-kommersiya əməliyyatları kimi uçota alınması ilə nəticələnərdi və konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələri haqqında hesabatda tanınmasını tələb edərdi. Buna baxmayaraq, ARDNF rəhbərliyi hesab edir ki, daxilolmaların və köçürmələrin onun tərəfindən uçotu sözügedən əməliyyatları və onların mahiyyətini düzgün əks etdirir, MHBS-ni tətbiq edən oxşar xüsusiyyətlərə malik digər suveren sərvət fondlarının uçot praktikasına uyğundur, habelə Rəhbərliyin Fondun idarə edilməsi ilə bağlı fəaliyyətini onun nəzarətində olmayan kapital qoyuluşları və çıxarışlarının xalis təsirindən ayırır. Bundan əlavə, yuxarıda göstərilən iki uçot metodunun hər hansının seçilməsindən asılı olmayaraq Fondun maliyyə vəziyyəti dəyişmir.

Maliyyə alətlərinin qiymətləndirilməsi

Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış aktivlər kimi təsnif edilmiş maliyyə alətləri ədalətli dəyərlə göstərilir. Bu cür maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri alətin məcburi və ya likvidasiya satışından başqa, könüllü tərəflər arasında aparılan cari əməliyyat nəticəsində mübadilə edildiyi məbləğdir. Əgər alətin bazar dəyəri açıqlanmışdırsa, onun ədalətli dəyəri bazar qiymətinə əsaslanmaqla hesablanır. Bazarda qiymətləndirmə parametrlərini müşahidə etmək mümkün olmadıqda və ya müşahidə edilən bazar qiymətlərinə istinad etmək mümkün olmadıqda, ədalətli dəyər hər bir məhsul üçün uyğun olan digər bazar məlumatını və qəbul edilmiş maliyyə nəzəriyyələrindən əsaslandığımız riyazi metodologiyayı istifadə edən qiymətləndirmə modelini təhlil etməklə əldə olunur. Qiymətləndirmə modelləri qiymətli kağızların müqavilə şərtlərini, habelə bazara əsaslanan qiymətləndirmə parametrlərini (məsələn, faiz dərəcələrini, dəyişkənliyi, mübadilə məzənnələrini və tərəf-müqabilərin kredit reytingini) nəzərə alır.

Bazara əsaslanan qiymətləndirmə parametrlərini müşahidə etmək mümkün olmadıqda, alətin bazarda necə qiymətləndiriləcəyinin məntiqi əksini müəyyən etmək məqsədilə rəhbərlik həmin parametrin ən yaxşı qiymətləndirilməsinə dair mühakimə işlədəcək. Bu mühakimə işlədilərkən, müxtəlif vasitələrdən o cümlədən, müşahidə edilən məlumatın etibarlılığı, tarixi məlumatlar və ekstrapolyasiya mexanizmləri istifadə olunur. Alət bazarda müşahidə olunan məlumatla müqayisə edilməklə sübuta yetirildiyi hallar istisna olmaqla, ilkin tanınma zamanı maliyyə alətinin ədalətli dəyərinin qiymətləndirilməsi üçün ən yaxşı sübut əməliyyat qiyməti olur. Əməliyyat qiyməti ilə qiymətləndirmə mexanizminə əsaslanmaqla müəyyən edilmiş dəyər arasındakı hər hansı fərq ilkin tanınma zamanı maliyyə nəticələri haqqında hesabatda daxil edilmir. Sonrakı gəlirlər və ya zərərlər yalnız bazar iştirakçılarının qiymət təyin edərkən nəzərə ala biləcəkləri amillərdəki dəyişikliklərdən irəli gələrək tanınır.

Fond elan olunmuş bazar qiymətləri olmayan maliyyə alətlərinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı mühasibat proqnozunu aşağıdakı səbəblərdən qeyri-müəyyənliyin əsas mənbəyi hesab edir: (i)

onlar dövrdən-dövrə dəyişməyə çox həssasdır, çünki bu rəhbərliyin faiz dərəcələri, dəyişkənlik, mübadilə məzənnələri, tərəf-müqabilin kredit reytingi, qiymətləndirmə düzəlişləri və əməliyyatın spesifik xüsusiyyəti ilə bağlı fərziyyələr irəli sürməsinə tələb edir və (ii) qiymətləndirmələrdəki dəyişikliyin tanınmasından irəli gələn təsirin Fondun maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında, eləcə də artıqlıq/(defisit) hesabında açıqlanan aktivlərinə əhəmiyyətli olması ehtimal edilir.

Rəhbərlik faiz dərəcələri, dəyişkənlik, mübadilə məzənnələri, partnyorun kredit reytingi, qiymətləndirmə düzəlişləri ilə bağlı müxtəlif fərziyyələrdən istifadə edərsə, elan edilmiş bazar qiyməti olmayan maliyyə alətlərinin qiymətləndirilməsində kiçik və ya böyük dəyişiklik Fondun hesabatda göstərilən xalis artıma əhəmiyyətli təsirlə nəticələnə bilər.

Ödəniş tarixinədək saxlanılan investisiyaların dəyərsizləşməsi

Fond şirkətlərdə, o cümlədən fəal bazarda alqı-satqı aparmayan şirkətlərdə investisiyalar saxlayır. Bazar vəziyyətində gələcək mənfəət dəyişiklikləri və ya pis əməliyyat nəticələri investisiyanın cari balans dəyərində əks etdirilə bilməyən zərərlərə, beləliklə də gələcəkdə dəyərsizləşmə xərcinin tələb edilməsinə gətirib çıxara bilər. Fond müntəzəm qaydada dəyərin dəyərsizləşməsi əlamətlərinin olub-olmamasını müəyyən etmək üçün investisiyaları təhlil edir. Bu təhlillər gələcək hadisələrin nəticələrinin qiymətləndirilməsini və dəyərsizləşmənin baş verməsini göstərən amillərin mövcud olub-olmamasının müəyyən edilməsini tələb edir.

İnvestisiya əmlakının və əmlak və avadanlıqların ədalətli dəyərinin ölçülməsi (bina)

İnvestisiya əmlakının, eləcə də əmlak və avadanlıqların (binanın) ədalətli dəyəri müstəqil peşəkar qiymətləndiricilər tərəfindən müəyyən edilir. Ədalətli dəyər daxili kapitalizasiya metodu (diskont edilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti metodu) və satışların müqayisə edilməsi metodunun qarışığı və ən yüksək və ən yaxşı istifadə metodundan istifadə edərək müəyyən edilir.

Yuxarıda təsvir edilmiş qiymətləndirmələr yeni əməliyyat tarixində və bazar sübutu əldə ediləndə dəyişə bilər.

5. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2013	2012
Pul bazarı fondları	84,012	475,826
Bank hesabları	350,770	262,286
Depozitlər	841,559	444,197
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	1,276,341	1,182,309

Pul bazarı fondları

Pul bazarı fondlarına investisiyalar bu fondların tələb əsasında ödənilən səhmlərindən ibarətdir. Pul bazarı fondları öz aktivlərini qısamüddətli borc və borcla bağlı alətlərə, misal üçün, kommərşiya kağızlarına, depozit şəhadətnamələrinə, faiz dərəcəsi dəyişkən olan istiqrazlara, ABŞ xəzinə istiqrazlarına, Avrobondlara və aktivlərlə təmin edilmiş qiymətli kağızlara yatırır. Fonda ödəniləcək faiz və dividendlər yenidən investisiya edilir.

Fondun kredit reytingləri AAA olan aşağıdakı pul bazarı fondlarında investisiyaları olmuşdur:

	2013	2012
BlackRock ICS-Institution Liquidity Funds plc	84,012	475,826
Cəmi pul bazarı fondları	84,012	475,826

Bank hesabları

Bank hesabları aşağıdakı valyutalarla ifadə edilmişdir:

	2013	2012
ABŞ dolları + MSKİ indeksi*	173,131	101,629
Azərbaycan manatı	169,564	156,525
Rusiya rublu	776	279
Avstraliya dolları	83	2,155
Avro	3,924	22
Funt sterlinq	3,284	1,672
Türkiyə lirəsi	8	4
Cəmi bank hesabları	350,770	262,286

* Morqan Stenli Kapital İnterneşnl (MSKİ) indeksinə inkişaf etmiş bazarlar daxildir və aşağıdakı valyutaları özündə əks etdirir: ABŞ dolları, Avro, Funt sterlinq, Avstraliya dolları, Kanada dolları, İsveçrə frankı, Danimarka kronu, Honq Konq dolları, İsrail şəkeli, Yapon yeni, Norveç kronu, Yeni Zelandiya dolları, İsveç kronu və Sinqapur dolları. Məbləği 1,917 min AZN (2012: 922 min AZN) təşkil edən bu valyutalar UBS və SSGA kimi xarici menecerlər tərəfindən idarə olunan portfəldə saxlanılır.

Fond Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankında və Azərbaycan Beynəlxalq Bankında Azərbaycan manatı ilə hesablar saxlayır. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə Fond Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankında və Azərbaycan Beynəlxalq Bankındakı bank hesablarında müvafiq olaraq, 169,534 min AZN və 30 min AZN məbləğində vəsait saxlamışdır (2012: müvafiq olaraq 156,506 min AZN və 59 min AZN).

Xarici valyuta ilə digər hesablar uzunmüddətli reytingləri BBB/Baa və daha yuxarı (Standard & Poor's/Fitch/Moody's) olan qeyri-rezident banklarda açılmışdır.

Depozitlər

Fondun depozitlərə investisiyaları aşağıdakılardan ibarətdir:

	2013	2012
Türkiye İş Bankası A.S. İstanbul	313,009	91,312
Türkiye Garanti Bankası AS	209,095	-
T.C. Ziraat Bankası A.S.	131,238	137,261
Akbank T.A.S, İstanbul	109,338	136,890
Qazprombank, Moskva	78,817	78,536
VTB Bank ASC	49	66
BNP Paribas, London	13	86
Jefferies Bache, London	-	46
Cəmi depozitlər	841,559	444,197

31 dekabr 2013-cü il tarixinə Fond 841,559 min AZN-i kredit reytingləri BBB/Baa (Standard & Poor's/ Fitch/Moody's) və daha yuxarı olan qeyri-rezident banklarında müddəti 2014-cü ilin yanvar və fevral aylarında başa çatan depozitlərdə yerləşdirmişdir.

6. Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri

Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2013	2012
Xarici dövlətlərin qiymətli kağızları	8,918,059	11,006,880
Korporativ borc qiymətli kağızları	8,335,808	6,865,143
Maliyyə institutlarının qiymətli kağızları	6,148,773	5,719,139
Kapital qiymətli kağızları	1,130,519	520,389
Standard & Poor's Depository Receipt ("SPDR") Trust	12,226	9,460
ABŞ agentliklərinin qiymətli kağızları	3,198	6,388
Cəmi artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	24,548,583	24,127,399

31 dekabr 2013-cü il tarixinə Fond maliyyə təşkilatları ilə ("xarici menecerlərlə") aktivlərin idarə edilməsi haqqında razılaşmalara əsasən 869,884 min AZN (1,108,839 min ABŞ dolları) məbləğində vəsait, o cümlədən pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərini saxlayırdı (2012: 780,983 min AZN (994,882 min ABŞ dolları)). 2013-cü ildə bu təşkilatlar qarşısında idarəetmə haqqı 669 min AZN (2012: 795 min AZN) olmuşdur. 2013-cü il ərzində Fondun xarici menecerləri kimi Deutsche Bank AG, Beynəlxalq Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (BYİB - Dünya Bankı Qrupu), State Street Global

Advisors (SSGA) və UBS çıxış etmişlər. 2012-ci il ərzində Fondun xarici menecerləri kimi Deutsche Bank AG, Credit Suisse Ltd., Beynəlxalq Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (Dünya Bankı Qrupu), State Street Global Advisors (SSGA) və UBS çıxış etmişlər. Bütün qiymətli kağızlar Bank of New York Mellon kastodial bankda saxlanılmışdır. Xarici menecerlərdən biri olan Credit Suisse ilə imzalanmış müqaviləyə 28 fevral 2013-cü il tarixində xitam verilmişdir.

Xarici dövlətlərin qiymətli kağızları

Xarici dövlətlərin qiymətli kağızları Avropa, Asiya, Afrika, Avstraliya və Amerikada müxtəlif müstəqil və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən buraxılmış borc qiymətli kağızlarına investisiyalarla təmsil olunur. Bu qiymətli kağızlar üzrə ildə 0,125% - 9,875% müəyyən dərəcə ilə faiz və ildə +0% dərəcəsinədək geniş civarda olan USD LIBOR, EURIBOR, GBP LIBOR hesablanır (2012: ildə 0,125% - 9,875% və ildə +0% dərəcəsinədək geniş civarda olan USD LIBOR, EURIBOR) və müddəti 2014-cü ilin yanvar ayından 2018-ci ilin noyabr ayınadək dövrdə başa çatır (2012: 2013-cü ilin yanvar ayından 2018-ci ilin iyun ayınadək dövrdə). Diskont qiymətli kağızları da bu qrupa daxildir. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə bu qiymətli kağızlar üzrə yığılmış faiz 43,907 min AZN olmuşdur (2012: 49,651 min AZN). Bu qiymətli kağızlar həm birbaşa Fond, həm də Fondun xarici menecerləri olan Deutsche Bank AG və BYİB tərəfindən idarə olunan portfeldə saxlanılmışdır.

Korporativ borc qiymətli kağızları

Korporativ borc qiymətli kağızları Avropa, Asiya, Afrika, Avstraliya və Amerikadakı korporasiyalar tərəfindən buraxılmış borc qiymətli kağızlarına investisiyalarla təmsil olunur. Bu qiymətli kağızlar üzrə ildə 0,45% - 9,875% müəyyən dərəcə ilə faiz və ildə +0,20% dərəcəsinədək geniş civarda olan USD LIBOR və EURIBOR hesablanır (2012: ildə 1%-9,625% müəyyən dərəcə ilə faiz və ildə +0,20% dərəcəsinədək geniş civarda olan USD LIBOR) və müddəti 2014-cü ilin yanvar ayından 2017-ci ilin iyun ayınadək dövrdə başa çatır (2012: 2013-cü ilin yanvar ayından 2017-ci ilin fevral ayınadək dövrdə). Diskont qiymətli kağızları da bu qrupa daxildir. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə bu qiymətli kağızlar üzrə yığılmış faiz 147,429 min AZN olmuşdur (2012: 52,913 min AZN). Bu qiymətli kağızlar həm birbaşa Fond, həm də Fondun xarici meneceri olan Deutsche Bank AG tərəfindən idarə olunan portfeldə saxlanılmışdır.

Maliyyə institutlarının qiymətli kağızları

Maliyyə institutlarının qiymətli kağızları Avropa, Asiya, Avstraliya və Amerikada müxtəlif təşkilatlar tərəfindən buraxılmış borc qiymətli kağızlarına investisiyalarla təmsil olunur. Bu qiymətli kağızlar üzrə ildə 0,80% - 7,375% müəyyən dərəcə ilə faiz və ildə +0,14% dərəcəsinədək geniş civarda olan USD LIBOR, GBP LIBOR, EURIBOR və Avstraliya Bankının Qısamüddətli İstiqraz Dərəcəsi hesablanır (2012: ildə 0,52% - 6,75% müəyyən dərəcə ilə faiz və ildə +0,13% dərəcəsinədək geniş civarda olan USD LIBOR, GBP LIBOR və EURIBOR) və müddəti 2014-cü ilin yanvar ayından 2017-ci ilin avqust ayınadək dövrdə başa

çatır (2012: 2013-cü ilin yanvar ayından 2016-cı ilin fevral ayınadək dövrdə). Diskont qiymətli kağızları da bu qrupa daxildir. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə bu qiymətli kağızlar üzrə yığılmış faiz 18,906 min AZN olmuşdur (2012: 13,895 min AZN). Bu qiymətli kağızlar həm birbaşa Fond, həm də Fondun xarici menecerləri olan Deutsche Bank AG və BYİB tərəfindən idarə olunan portfeldə saxlanılmışdır.

Kapital qiymətli kağızları

31 dekabrda kapital qiymətli kağızlarının balans dəyəri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2013	2012
Maliyyə	584,129	98,434
İstehlakçı	135,119	106,456
Telekommunikasiya və informasiya texnologiyaları	98,881	76,725
Sənaye	71,630	53,292
Səhiyyə	68,549	51,307
Özəl kapital	61,361	33,798
Enerji	57,672	49,894
Materiallar	34,654	33,846
Kommunal xidmətlər	18,524	16,637
Cəmi kapital qiymətli kağızları	1,130,519	520,389

SPDR Trust

ARDNF Fondun daxilində idarə edilən portfelində SPDR Trust fondu vasitəsi ilə ABŞ-da yaradılmış S&P 500 birja indeksinə birbaşa investisiya edir. S&P 500 indeksi ABŞ-ın Apple Inc, Exxon Mobil Corp, Google Inc, Microsoft Corp, General Electric, Johnson & Johnson, Wells Fargo & Co, Chevron Corp, Procter & Gamble, JPMorgan Chase & Co kimi iri 500 şirkətin səhmlərini təmsil edən portfeldən ibarətdir. Əsas investisiya olunan sektorlar Neft və Qaz, Bank, Əczaçılıq, İstehlak, İnformasiya Texnologiyaları və sairədir.

ABŞ agentliklərinin qiymətli kağızları

2013-cü ildə ABŞ agentliklərinin borc qiymətli kağızları Freddie Mac və Federal Home Loan Banks tərəfindən buraxılmış borc qiymətli kağızlarına investisiyalarla təmsil olunur (2012: Fannie Mac və Federal Home Loan Banks). Bu qiymətli kağızlar üzrə ildə 2,75% müəyyən dərəcə ilə faiz və USD LIBOR hesablanır (2012: ildə 0,215% - 2,75%) və müddəti 2014-cü ilin may ayından 2015-ci ilin dekabr ayınadək dövrdə başa çatır (2012: 2014-cü ilin dekabr ayından 2015-ci ilin noyabr ayınadək dövrdə). 31 dekabr 2013-cü il tarixinə bu qiymətli kağızlar üzrə yığılmış faiz 13 min AZN olmuşdur (2012: 15 min AZN). Bu qiymətli kağızlar Fondun xarici meneceri olan BYİB tərəfindən idarə olunan portfeldə saxlanılmışdır.

7. Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyaları

Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyaları aşağıdakılardan ibarətdir:

	2013	2012
Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyalarının cari hissəsi	313,381	57,523
Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyalarının uzunmüddətli hissəsi	428,673	456,969
	742,054	514,492

Bunlar aşağıdakıların korporativ istiqrazlarından ibarətdir:

	2013	2012
Mercury Investments and Holdings Ltd.	413,565	157,828
Azerbaijan (ACG) Ltd (AzACG Ltd)	328,489	356,664
	742,054	514,492

18 iyul və 18 noyabr 2013-cü il tarixlərində Fond Mercury Investments and Holdings Ltd. şirkətinin (Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin 100%-lik törəmə müəssisəsi) istiqrazlarını müvafiq olaraq 250,000 min ABŞ dolları və 70,000 min ABŞ dolları məbləğində nominal dəyərə almışdır. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə bu istiqrazların balans dəyəri 252,977 min AZN (2012: sıfır) olmuşdur. İstiqrazların ödəmə tarixi müvafiq olaraq 1 avqust 2014-cü və 15 dekabr 2014-cü ildir və kupon dərəcəsi müvafiq olaraq ildə 2% təşkil edir.

26 sentyabr 2012-ci il tarixində Fond Mercury Investments and Holdings Ltd. şirkətinin istiqrazlarını 200,000 min ABŞ dolları məbləğində nominal dəyərə almışdır. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə bu istiqrazların balans dəyəri 160,588 min AZN (2012: 157,828 min AZN) olmuşdur. İstiqrazların ödəmə tarixi 31 dekabr 2027-ci ildir və kupon dərəcəsi 6 aylıq USD LIBOR + 1,335% təşkil edir. Alish Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 27 oktyabr 2011-ci il tarixli 519 sayılı "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun valyuta vəsaitinin idarə edilməsi Qaydaları" haqqında Fərmanına uyğun olaraq həyata keçirilmişdir. Bu istiqrazın buraxılmasının əsas məqsədi Azərbaycan Respublikasında Gəmiqayırma zavodunun təkmilləşdirilməsi və yenidən qurulması olmuşdur.

5 iyul 2011-ci il tarixində Fond AzAÇG şirkətinin (Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin 100% mülkiyyətində olan törəmə müəssisə) istiqrazlarını 485,000 min ABŞ dolları məbləğində nominal dəyərə almışdır. İstiqrazların alınması Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 dekabr 2010-cu il tarixli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "2011-ci ildə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun vəsaitinin istifadə edilməsinin əsas istiqamətləri (proqramı)" çərçivəsində alınmışdır. Proqrama uyğun olaraq ARDNF Xəzər Dənizi hövzəsində fəaliyyət göstərən neft və qaz şirkətlərinin qiymətli kağızlarına investisiya yatırma bilər. Bu qiymətli kağızların emitenti və ya onun əsas şirkəti uzunmüddətli investisiya dərəcəli kredit reytinginə malik olmalıdır. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə bu istiqrazların balans dəyəri 328,489 min AZN (2012: 356,664 min AZN) olmuşdur. İstiqrazların ödəmə müddəti 31 dekabr 2024-cü ildə başa çatır və kupon dərəcəsi 6-aylıq USD LIBOR + 1% təşkil edir. Bu istiqrazlar üzrə əsas borcun illik ödənişi 27,177 min AZN (34,643 min ABŞ dolları) təşkil edir.

Qiymətli kağızların saxlanması xidmətlərini Azərbaycan Respublikasının Milli Depozit Mərkəzi təmin edir. İstiqrazlar saxlanıldığı müddət ərzində faiz gəlirini əldə etmək məqsədilə Fondun rəhbərliyi istiqrazları planlaşdırılmış ödəniş tarixinədək saxlamaq niyyətindədir və imkanına malikdir.

8. Qızıl külçələr

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19 iyun 2001-ci il tarixli 511 sayılı Fərmanı ilə təsdiq edilmiş, 21 dekabr 2001-ci il tarixli 607 sayılı Fərmanı, 1 mart 2005-ci il tarixli 202 sayılı Fərmanı, 10 fevral 2010-cu il tarixli 216 sayılı Fərmanı, 27 oktyabr 2011-ci il tarixli 519 sayılı Fərmanı ilə əlavə və dəyişikliklər edilmiş "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun valyuta vəsaitinin saxlanması, yerləşdirilməsi və idarə edilməsi Qaydaları"na uyğun olaraq London Qiymətli Metallar Bazarı Assosiasiyasının tələblərinə uyğun qızıl külçələr Fondun investisiya portfelinə daxil edilə bilər. Fond 2013-cü il ərzində 490,000 xalis troy unsiyası qızıl (2012: 480,146 xalis troy unsiyası) almışdır.

31 dekabr 2013-cü il tarixinə xarici banklara yerləşdirilmiş qızıl külçələr 309,652 min AZN (2012: 422,870 min AZN) məbləğində 325,000 xalis troy unsiyası qızıldan (2012: 325,000 xalis troy unsiyası) ibarət olmuşdur.

Qızıl külçələrin hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2013	2012
1 yanvar tarixinə balans dəyəri	624,735	-
İl ərzində cəmi alış	542,782	631,045
Qızıl külçələrin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis zərər	(243,186)	(6,310)
31 dekabr tarixinə yekun dəyər	924,331	624,735

9. Investisiya mülkiyyəti

İnvestisiya mülkiyyətinin hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2013	2012
1 yanvar tarixinə ilkin qalıq	338,057	-
"Qalereya Aktyor" kompleksinin alınması	-	102,677
"78, St James's Street" ofis kompleksinin alınması	-	235,380
"8 Place Vendome" kompleksinin alınması	145,578	-
Ədalətli dəyər üzrə zərər çıxılmaqla gəlir	11,465	-
Təqdimat valyutasına çevrilmənin təsiri	14,007	-
31 dekabr tarixinə yekun qalıq	509,107	338,057

İnvestisiya mülkiyyəti Moskvanın biznes mərkəzi "Tverskaya 16" ünvanında yerləşən "Qalereya Aktyor" müxtəlif təyinatlı ofis-ticarət kompleksi, Londonun Seynt Ceyms 78 ünvanında yerləşən ofis kompleksi və Parisin "Vandom meydanı 8" ünvanında yerləşən ofis, ticarət və yaşayış kompleksindən ibarətdir. Hər üç mülk kommersiya şərtləri ilə lizinqə verilmişdir.

	2013	2012
İnvestisiya mülkiyyətindən əldə edilən icarə gəliri	23,909	857
Birbaşa əməliyyat xərcləri	(4,632)	(250)
Ədalətli dəyərlə uçota alınan investisiya mülkiyyətindən irəli gələn xalis mənfəət	19,277	607

Vandom Meydanı SCİ 8-in təsis edilməsi

19 mart 2013-cü il tarixində Fond "xüsusi məqsədli müəssisə" vasitəsilə "AXA Real Estate" şirkətindən Parisin Vandom Meydanı 8 ünvanında yerləşən, dəyəri 135,000 min Avro olan "Vandom Meydanı SCİ 8" müxtəlif təyinatlı ofis və ticarət kompleksini satın almışdır. "Vandom Meydanı SCİ 8" Fondun Fransada mülki ortaqlıq kimi təsis edilmiş, nizamnamə kapitalı 1,000 Avro təşkil edən və hüquqi ünvanı "6 place de Madeleine" olan dolayı törəmə müəssisəsidir. Fond "Vandom Meydanı SCİ 8" daşınmaz əmlak kompleksini iki Lüksemburq şirkəti (Luxcos) vasitəsilə idarə edir: SOFAZ RE Europe Holding S.a.r.l. - 100% Fondun mülkiyyətində olan, nizamnamə kapitalı 12,500 Avro təşkil edən və hüquqi ünvanı Lüksemburqda yerləşən özəl məhdud şirkətdir. SOFAZ RE Europe Holding S.a.r.l. Vandom Meydanı SCİ 8-də 0.1%-lik iştirak payına malikdir. SOFAZ RE Europe Sarl - 100% SOFAZ RE Europe Holding S.a.r.l.-in mülkiyyətində olan, nizamnamə kapitalı 12,500 Avro təşkil edən və hüquqi ünvanı Lüksemburqda yerləşən özəl məhdud şirkətdir. SOFAZ RE Europe Sarl Vandom Meydanı SCİ 8-də 99,9%-lik iştirak payına malikdir. Satınalma tarixindən etibarən "Vandom Meydanı SCİ 8" 3,533 min AZN məbləğində icarədən əldə edilmiş gəliri və 2,885 min AZN məbləğində vəsaiti Fondun vergidən əvvəlki xalis mənfəətinə yatırmışdır.

"Tverskaya 16" SC-nin alınması

21 dekabr 2012-ci il tarixində Fond "Tverskaya 16" SC-də səsvermə səhmlərinin 100%-ni əldə etmişdir. Onun əsas fəaliyyəti Rusiyada, Moskvanın mərkəzi inzibati rayonunda yerləşən "Qalereya Aktyor" adlı biznes və ticarət mərkəzinin idarə edilməsidir. 2013-cü il ərzində "Tverskaya 16" SC 8,524 min AZN (2012: 234 min AZN) məbləğində icarədən əldə edilmiş gəliri və 6,228 min AZN (2012: 157 min AZN) məbləğində vəsaiti Fondun vergidən əvvəlki xalis mənfəətinə yatırmışdır. Bu əməliyyat aktivin alışını kimi uçota alınmışdır.

Seynt Ceyms 78 ünvanında yerləşən Unit Trestinin təsis edilməsi ("Unit Tresti")

Unit Tresti 22 noyabr 2012-ci ildə Trest Sənədinin müddəsinə uyğun olaraq təsis edilmişdir. SOFAZ Re Limited, SOFAZ RE UK L.P. müəssisəsinin əsas partnyoru olaraq, Unit Trestində 99%-lik iştirak payına malikdir. SOFAZ Re Min Limited Unit Trestində 1%-lik iştirak payına malikdir.

SOFAZ Re Limited, SOFAZ Re UK L.P. və SOFAZ RE Min Limited müəssisələrinin yekun mülkiyyətçisi Azərbaycan Dövlət Neft Fondudur. Unit Tresti Böyük Britaniyada yerləşən daşınmaz əmlaka investisiyalar edir və Seynt Ceyms 78 ünvanında yerləşən ofis kompleksinə sahibdir. Unit Trestin təsis edildiyi, rezident olduğu və daim yerləşdiyi yer Cersi, Kanal adalarıdır. 2013-cü il ərzində Unit Tresti 11,852 min AZN (2012: 623 min AZN) məbləğində icarədən əldə edilmiş gəliri və 10,164 min AZN (2012: 450 min AZN) məbləğində vəsaiti Fondun vergidən əvvəlki xalis mənfəətinə yatırmışdır.

İnvestisiya mülkiyyətinin satıla bilməsi ilə bağlı Fondun üzərinə heç bir məhdudiyyət qoyulmur və Fondun investisiya mülkiyyətinin alınması, tikintisi və ya inkişafı, eləcə də təmir edilməsi, texniki xidmət göstərilməsi və ya yaxşılaşdırılması ilə bağlı heç bir öhdəliyi yoxdur.

31 dekabr 2013-cü il tarixinə investisiya mülkiyyəti səlahiyyət verilmiş müstəqil qiymətləndiricilər olan peşəkar qiymətləndirmə şirkətləri tərəfindən həyata keçirilmiş qiymətləndirmələr əsasında müəyyən edilmiş ədalətli dəyərlə uçota alınır. Qiymətləndirici bu növ investisiya əmlakının qiymətləndirilməsi sahəsində mütəxəssisdir. Ədalətli dəyər aktivlərin qiymətləndirmə tarixində yaxşı məlumatlandırılmış və bu cür əməliyyatı həyata keçirməkdə maraqlı olan alıcı və satıcı arasında kommersiya cəhətdən müstəqil əməliyyatlarda mübadilə edilə bilən məbləği nəzərdə tutur. Əmlakın ədalətli dəyəri əsasən müqayisə edilə bilən əmlakın qiyməti, bazar məlumatı, diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkəti metodu (gəlir yanaşması) və cari bazar səviyyələri üzrə məsləhətlər vermiş səlahiyyətli müstəqil qiymətləndiricilərin ekspert rəyindən istifadə etməklə müəyyən olunmuşdur.

10. Əmlak və avadanlıqlar

	Binalar	Nəqliyyat vasitələri	Ofis avadanlığı	Mebel	Digər əsas vəsaitlər	Cəmi
İlkin dəyər və ya yenidən qiymətləndirilmiş məbləğ						
31 dekabr 2011	2,276	347	403	153	5	3,184
Əlavələr	-	1,232	138	18	611	1,999
31 dekabr 2012	2,276	1,579	541	171	616	5,183
Əlavələr	-	62	7	-	-	69
Kapitalaşdırılmış xərclər	2,260	-	-	-	-	2,260
Yenidən qiymətləndirmə	1,964	-	-	-	-	1,964
31 dekabr 2013	6,500	1,641	548	171	616	9,476
Yığılmış amortizasiya						
31 dekabr 2011	-	(125)	(318)	(125)	(5)	(573)
Amortizasiya xərci	-	(72)	(40)	(12)	(1)	(125)
31 dekabr 2012	-	(197)	(358)	(137)	(6)	(698)
Amortizasiya xərci	-	(86)	(170)	(9)	(57)	(322)
31 dekabr 2013	-	(283)	(528)	(146)	(63)	(1,020)

Xalis balans dəyəri

31 dekabr 2011	2,276	222	85	28	-	2,611
31 dekabr 2012	2,276	1,382	183	34	610	4,485
31 dekabr 2013	6,500	1,358	20	25	553	8,456

Nazirlər Kabinetinin 27 may 2002-ci il tarixli 99 sayılı Qərarına əsasən Fonda dövlət tərəfindən inzibati bina verilmişdir. 31 dekabr 2013-cü və 2012-ci il tarixlərinə Fonda verilən bina müstəqil qiymətləndiricinin rəyinə uyğun olaraq bazar dəyəri ilə yenidən qiymətləndirilmişdir. Bina ədalətli dəyərinin hesablanması üçün aşağıdakı metodlardan istifadə olunmuşdur: diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkəti metodu (gəlir yanaşması), ümumi xərclərin hesablanması metodu (xərcə əsaslanan yanaşma), satışların müqayisə edilməsi metodu (müqayisəli yanaşma). Hesablamaların informasiyanın etibarlılığı və tamlığı, qiymətləndirilən əmlakın xüsusiyyətləri və s. kimi meyarlara cavab verməsi dərəcəsindən asılı olaraq yekun dəyərin hesablanması üçün müxtəlif yanaşmaları istifadə etməklə əldə olunan nəticələrə müəyyən ölçülər tətbiq olunmuşdur. Nəticədə, 31 dekabr 2013-cü il tarixinə binaların balans dəyəri 6,500 min AZN olmuşdur (2012: 2,276 min AZN).

Binalarının ədalətli dəyərini müəyyən etmək məqsədilə Fond müstəqil qiymətləndirici cəlb etmişdir. Ədalətli dəyər bazara əsaslanan sübutlara istinadən müəyyən edilir. Binalar ilkin dəyərindən istifadə etməklə əks etdirilsəydi, balans dəyərləri belə olardı:

	2013	2012
İlkin dəyər	2,819	559
Yığılmış amortizasiya	(119)	(119)
Xalis balans dəyəri	2,700	440

11. Sair uzunmüddətli və qeyri-maddi aktivlər

Sair uzunmüddətli və qeyri-maddi aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2013	2012
Təxirə salınmış xərclər	105,556	76,281
Qeyri-maddi aktivlər	808	807
Satış üçün saxlanılan istifadə edilmiş avadanlıq	-	29
Cəmi uzunmüddətli aktivlər	106,364	77,117

31 dekabr 2013-cü il tarixinə təxirə salınmış xərclərə Fondun inzibati binasının tikintisi ilə bağlı həmin tarixə qədər çəkilmiş xidmət haqqı və xərclər daxildir.

Sair qeyri-maddi aktivlərin hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Lisenzialar	Kompüter proqramı	Cəmi
İlkin dəyər			
31 dekabr 2011	307	603	910
Əlavələr	135	10	145
31 dekabr 2012	442	613	1,055
Əlavələr	20	54	74
31 dekabr 2013	462	667	1,129
Yığılmış amortizasiya			
31 dekabr 2011	(39)	(161)	(200)
Amortizasiya xərci	(37)	(11)	(48)
31 dekabr 2012	(76)	(172)	(248)
Amortizasiya xərci	(35)	(38)	(73)
31 dekabr 2013	(111)	(210)	(321)
Xalis balans dəyəri			
31 dekabr 2011	268	442	710
31 dekabr 2012	366	441	807
31 dekabr 2013	351	457	808

12. Birgə müəssisələrə investisiyalar

Fondun birgə müəssisələrə investisiyalarının balans dəyərinin hərəkəti aşağıdakı cədvəldə göstərilir.

	2013	2012
1 yanvar tarixinə balans dəyəri	-	-
Birgə müəssisələrə investisiyalara əlavələr	169,136	-
Birgə müəssisələrin vergidən sonrakı maliyyə nəticələrində pay	(170)	-
31 dekabr tarixinə balans dəyəri	168,966	-

21 iyun 2013-cü il tarixində Caspian Drilling Company (90% iştirak payı) və Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (10% iştirak payı) birgə "SOCAR Rig Assets" MMC-ni təsis etmişdir. "SOCAR Rig Assets" MMC-nin nizamnamə kapitalı 1,000 AZN həcmində müəyyən edilmişdir (hər bir səhmin nominal dəyəri 10 AZN olmaqla, 100 səhm). Müəssisənin əsas fəaliyyəti Xəzər dənizində əməliyyatların aparılması üçün altıncı nəsil yarım dalma qazma qurğusunun tikintisini səhmdarların müvafiq paylarına proporsional olaraq maliyyələşdirməkdən ibarətdir. 5 iyul 2013-

cü il tarixində Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu "Caspian Drilling" şirkətinin bütün səhmlərini nominal dəyərlə əldə etmişdir. Fond tərəfindən satın alınmazdan əvvəl "SOCAR Rig Assets" MMC hər hansı fəaliyyət həyata keçirməmişdir. Satınalmadan sonra "SOCAR Rig Assets" MMC-nin adı dəyişilərək "Azerbaijan Rigs" MMC adlandırılmışdır. Satınalma tarixindən etibarən Fond müəssisənin ödənilmiş kapitalına birbaşa olaraq 169,135 min AZN məbləğində əlavə maliyyə qoyuluşu etmişdir. Satın alınan müəssisənin fəaliyyəti ilə əlaqədar bütün strateji maliyyə və əməliyyat qərarları hər iki səhmdarın birgə razılığı ilə qəbul olunur. Birgə müəssisənin maliyyə nəticələri hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında pay iştirakı üzrə uçot metoduna əsasən tanınır.

31 dekabr 2013-cü il tarixinə Fondun birgə müəssisəsində iştirak payı və həmin müəssisənin maliyyə göstəriciləri haqqında ümumi məlumat, o cümlədən ümumi aktivlər, öhdəliklər, gəlir, artıqlıq və ya defisit haqqında məlumat aşağıda əks etdirilir:

Adı	Cari aktivlər	Uzun-müddətli aktivlər	Cari öhdəliklər	Uzun-müddətli öhdəliklər	Gəlir	Xərc	Artıqlıq/ (defisit)	İştirak payı (%)	Təsis edildiyi ölkə
Azərbaycan Rigs MMC	19,997	168,276	(51)	-	-	(189)	(189)	90%	Azərbaycan
Cəmi	19,997	168,276	(51)	-	-	(189)	(189)		

13. Daxil olmuş vəsaitlər

Fonda daxil olmuş vəsaitlərdə hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2013	2012
Mənfəət neftinin və qazın satışından əldə olunan vəsaitlər	13,108,016	13,117,355
Boru kəməri tranzit tarifləri	8,064	7,891
Akrhesabı ödənişlər	1,832	3,008
Bonuslar	1,850	1,573
Digər	112	215
Cəmi daxil olmuş vəsaitlər	13,119,874	13,130,042

14. Fond tərəfindən köçürmələr

2013-cü il ərzində Dövlət Büdcəsinə, habelə, dövlət təşkilatlarına, dövlətə məxsus müəssisələrə və şirkətlərə köçürmələr aşağıdakılar əsasında həyata keçirilmişdir:

Azərbaycan Respublikasının “2013-cü il üçün Dövlət Büdcəsi” haqqında 30 noyabr 2012-ci il tarixli Qanununa;

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun 2013-cü il büdcəsi” haqqında 30 dekabr 2012-ci il tarixli 803 sayılı Fərmanına, “2013-cü ildə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun vəsaitinin istifadə edilməsinin əsas istiqamətləri” haqqında Proqrama; və

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun 2013-cü il büdcəsinə dəyişikliklər və əlavələr edilməsi” haqqında 3 oktyabr 2013-cü il tarixli 999 nömrəli Fərmanına uyğun olaraq həyata keçirilmişdir.

15. Faiz gəliri və sair investisiya gəliri

	2013	2012
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri üzrə faiz gəliri	415,208	421,416
<i>Amortizasiya hesablanmış dəyərlə əks etdirilmiş aktivlər üzrə faiz gəliri:</i>		
Müddətli depozitlər üzrə faiz	50,656	28,844
Ödəmə tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyalarında gəlir	9,635	7,197
Pul bazarı fondlarından gəlir	1,557	5,232
Tələbli depozitlər üzrə faiz	66	154
<i>Sair investisiya gəliri</i>		
Dividend gəliri*	13,996	4,039
Cəmi faiz gəliri	491,118	466,882

16. Xarici valyuta əməliyyatları üzrə məzənnə fərqi

Xarici valyuta əməliyyatları üzrə xalis məzənnə fərqi aşağıdakılardan ibarətdir:

	2013	2012
Xarici valyuta əməliyyatları üzrə məzənnə fərqiindən reallaşdırılmamış xalis gəlir	305,653	302,694
Xarici valyuta əməliyyatları üzrə məzənnə fərqiindən reallaşdırılmış xalis zərər	(27,658)	(42,997)
Cəmi xalis məzənnə fərqi gəliri	277,995	259,697

17. Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri üzrə xalis (zərər)/gəlir

Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri üzrə xalis (zərər)/gəlir aşağıdakılardan ibarətdir:

	2013	2012
Ədalətli dəyər düzəlişi üzrə reallaşdırılmamış (zərər)/gəlir	(4,711)	122,832
Ticarət əməliyyatları üzrə reallaşdırılmış zərər	(630)	(45,722)
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri üzrə (zərər)/gəlir	(5,341)	77,110

18. Sair əməliyyat gəliri

	2013	2012
İcarə gəliri	23,909	857
Sair	376	-
Cəmi sair əməliyyat gəliri	24,285	857

19. Əməliyyat xərcləri

Əməliyyat xərcləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2013	2012
Əmək haqqı, məvaciblər və işçilərə müavinətlər	(3,715)	(2,222)
İcarə xərcləri	(2,706)	(983)
Bank komisyon haqları	(2,332)	(2,003)
Peşəkar xidmətlər	(1,938)	(1,214)
Rabitə xərcləri	(503)	(347)
Amortizasiya xərcləri (Qeyd 10 və Qeyd 11)	(395)	(173)
İşçilərlə bağlı sair xərclər	(386)	(490)
Sair əməliyyat xərcləri	(2,413)	(459)
Cəmi əməliyyat xərcləri	(14,388)	(7,891)

20. Mənfəət vergisi

Fond vergi hesabatlarını İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarından fərqlənə bilən Rusiya Federasiyasının və Lüksemburqun vergi qanunvericiliyinin tələbləri əsasında hazırlayır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 509-IVQD sayılı 21 dekabr 2012-ci il tarixli Fərmanına və Milli Məclisin Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə dəyişikliklərin edilməsi haqqında 29 dekabr 2012-ci il tarixli qanununa uyğun olaraq, 1 yanvar 2013-cü ildən etibarən ARDNF korporativ mənfəət vergisinin ödənilməsindən azad edilmişdir. ARDNF-nin Cersi adalarında qeydiyyatdan keçmiş bütün şirkətləri "Beynəlxalq Xidmət Şirkətləri" olduğuna görə korporativ mənfəət vergisindən azaddırlar. Nəticə etibarilə ARDNF-nin Azərbaycan və Böyük Britaniyadakı fəaliyyəti ilə bağlı müvəqqəti fərqlər mövcud deyil.

Rusiya Federasiyasında fəaliyyət göstərən şirkətlər üçün standart korporativ mənfəət vergisi dərəcələri 2013-cü və 2012-ci illər üzrə 20% təşkil etmişdir. Lüksemburq və Fransa törəmə müəssisələri 33,3% (2012: 29,22%) dərəcəsində mənfəət vergisinə cəlb edirlər. Təxirə salınmış vergilər maliyyə hesabatlarındakı aktiv və öhdəliklərin balans dəyəri ilə onların vergi bazası arasındakı müvəqqəti fərqlərin xalis vergi effektini əks etdirir. Müvəqqəti fərqlər əsasən gəlir və xərclərin müxtəlif üsullarla tanınmasından, eləcə də müəyyən aktivlərin qeydə alınmış dəyərindən yaranır.

Effektiv mənfəət vergisi dərəcəsi yerli qanunvericiliyə uyğun mənfəət vergisi dərəcəsindən fərqlənir. Aşağıdakı cədvəldə yerli qanunvericilik əsasında mənfəət vergisi xərci faktiki xərclərlə üzləşdirilir:

	2013	2012
Mənfəət vergisindən əvvəl artıqlıq	541,778	790,345
Yerli qanunvericiliyə uyğun mənfəət vergisi dərəcəsi	20%	20%
Yerli qanunvericiliyə uyğun dərəcə ilə nəzəri mənfəət vergisi xərci	(108,356)	(158,069)
Əvvəllər tanınmamış, gələcək dövrə köçürülmüş istifadə edilmiş vergi zərərləri	-	112,414
Tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivində dəyişiklik	-	83,785
Daimi fərqlərin vergi effekti	4,202	(41,338)
Azərbaycan və Böyük Britaniyada qazanılmış və vergidən azad olunan gəlirin vergi effekti	102,925	-
Mənfəət vergisi xərci	(1,229)	(3,208)

31 dekabr tarixinə təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri və onların müvafiq illərdə hərəkətləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	Müvəqqəti fərqlərin yaranması və aradan götürülməsi		Müvəqqəti fərqlərin yaranması və aradan götürülməsi		
	2011	Maliyyə nəticələri haqqında hesabatda	2012	Maliyyə nəticələri haqqında hesabatda	2013
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	84,018	(84,018)	-	-	-
Gələcək dövrə köçürülmüş vergi zərərləri	112,414	(112,414)	-	-	-
Hesablamalar	15	(15)	-	-	-
Əmlak və avadanlıqlar	(217)	217	-	-	-
Qeyri-maddi aktivlər	(24)	24	-	-	-
Digər aktivlər	(7)	7	-	-	-
Təxirə salınmış xalis vergi (öhdəliyi)/aktiv	196,199	(196,199)	-	-	-
Tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivləri	(196,199)	196,199	-	-	-
Təxirə salınmış vergi aktivləri / (öhdəliyi)	-	-	-	-	-

BMS 12-də nəzərdə tutulan ilkin tanınma zamanı azadolma prinsipinə əsasən investisiya əmlakının balans dəyəri ilə onun Rusiya Federasiyasındakı vergi bazası arasında yaranan 20,941 min AZN (2012: 20,457 min AZN) məbləğində müvəqqəti fərqlər üçün təxirə salınmış vergi hesablanmamışdır.

21. Büdcə və faktiki məbləğlərin müqayisəsi haqqında hesabat qeydlər

Fondun büdcəsində maddələrinin qruplaşdırılması Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsinin təsnifatı və beynəlxalq standartlara uyğun olaraq həyata keçirilir.

Fondun büdcəsi gəlir maddələri və xərc maddələri bölmələrindən ibarətdir.

Fondun büdcəsinin gəlir maddələrini aşağıdakılar təşkil edir:

- Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti və ya səlahiyyətli dövlət orqanı ilə sərmayəçilər arasında bağlanmış Azərbaycan Respublikasında, o cümlədən Xəzər dənizinin (gölünün) Azərbaycan Respublikasına mənsub olan bölməsində neftin və qazın kəşfiyyatı, işlənməsi və hasilatın pay bölgüsünə dair Sazişlərin, habelə neft-qaz ehtiyatlarının kəşfiyyatı, işlənməsi və nəqlinə dair digər Sazişlərin həyata keçirilməsindən əldə edilən aşağıdakı gəlirlər.

- Fond tərəfindən Fondun vəsaitinin (aktivlərinin) (o cümlədən, maliyyə aktivlərinin və neft-qaz sazişləri çərçivəsində sərmayəçilərin verdiyi aktivlərinin) yerləşdirilməsindən, idarə olunmasından, satışından və ya digər təqdim edilməsindən və yaxud satışındankənar əldə edilən gəlirlər, aktivlərinin balans valyutasında (Azərbaycan manatı) yenidən qiymətləndirilməsindən alınan gəlirlər və sair;
- Qrantlar və digər təmənnasız yardımlar;
- Qanunvericiliyə uyğun olaraq digər gəlirlər və daxilolmalar.

Fondun büdcəsinin xərc maddələrini aşağıdakılar təşkil edir:

- Fondun vəsaitinin istifadə edilməsinin əsas istiqamətlərinə (proqramına) uyğun olaraq layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün nəzərdə tutulan xərclər;
- Fondun idarə edilməsi, o cümlədən aparatın saxlanması, xarici məsləhətçilərin cəlb edilməsi və digər xərclər.

Büdcə metodu və maliyyə hesabatları metodu ilə müəyyən edilmiş faktiki məbləğlərin üzvləşdirilməsi:

İSMUBS 24-ün tələblərinə görə, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları və büdcə “müqayisəli əsasla” hazırlanmadığı təqdirdə, “büdcə ilə müqayisədə göstərilən faktiki məbləğlər” konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı faktiki məbləğlərlə üzvləşdirilməlidir (uçot metodu üzrə fərqlər, vaxt fərqləri və müəssisələr üzrə fərqlər ayrıca göstərilir). Bundan əlavə, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının və büdcənin hazırlanması üçün qəbul olunan formatlarda və təsnifat sxemlərində fərqlər ola bilər.

Metod fərqləri təsdiqlənmiş büdcənin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün tətbiq edilən uçot metodundan fərqli metodla hazırlandığı zaman baş verir.

Vaxt fərqləri büdcə dövrünün konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əks olunan hesabat dövründən fərqləndiyi halda yaranır. Fond büdcə və faktiki məbləğlərin müqayisəsi zamanı vaxt fərqlərinə məruz qalmamışdır.

Müəssisələr üzrə fərqlər büdcənin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını hazırlayan müəssisəyə daxil olan törəmə müəssisələr haqqında məlumatları əks etdirmədiyi halda baş verir.

Təqdimat üzrə fərqlər pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat və büdcə və faktiki məbləğlərin müqayisəsi haqqında hesabatın hazırlanması üçün qəbul olunan formatda və təsnifat sxemlərindəki fərqlərə görə yaranır.

31 dekabr 2003-cü il tarixində başa çatan il üzrə “müqayisəli əsasla faktiki məbləğlər” və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda göstərilən faktiki məbləğlər arasındakı üzvləşdirmə aşağıda təqdim edilir:

	Əməliyyat fəaliyyəti	İnvestisiya fəaliyyəti	Maliyyə-ləşdirmə fəaliyyəti	Məzənnə dəyişikliklərinin pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə təsiri	Cəmi
Büdcə və faktiki məbləğlərin müqayisəsi haqqında hesabatda göstərilən müqayisəli əsasla faktiki məbləğlər	464,670	(31,580)	864,646	-	1,297,736
Təqdimat üzrə fərqlər (əməliyyat aktiv və öhdəliklərində dəyişikliklər)	(1,109,080)	-	34	-	(1,109,046)
Müəssisələr üzrə fərqlər	10,517	(69)	-	(7,005)	3,443
Uçot metodundakı fərqlər (hesablama metodu ilə kassa metodu arasındakı fərq)	(98,101)	-	-	-	(98,101)
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda göstərilən faktiki məbləğ	(731,994)	(31,649)	864,680	(7,005)	94,032

Fondun büdcəsi yalnız ARDNF-nin büdcəsi ilə məhdudlaşır. Bu büdcə Fondun törəmə müəssisələrinin büdcələrini əhatə etmir və aşağıdakı üzvləşdirmə cədvəlində əks etdirilmiş “müəssisələr üzrə fərqlər” yaranır:

Büdcə ilə faktiki məbləğlərin müqayisə edilməsi haqqında hesabatdakı təsnifləşdirmə	Törəmə müəssisələr istisna olmaqla, müqayisəli əsasla faktiki məbləğlər	Müəssisələr üzrə fərqlər	Törəmə müəssisələr daxil olmaqla, müqayisəli əsasla faktiki məbləğlər
Daxilolmalar			
Mənfəət neftinin və qazın satışından əldə olunan daxilolmalar	13,108,016	-	13,108,016
Aktivlərin yerləşdirilməsindən və idarə edilməsindən əldə edilən gəlirlər	480,560	25,234	505,794
İnvestorlar tərəfindən Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinə və ya səlahiyyətli dövlət orqanına ödənilmiş neft və qaz razılaşmalarının imzalanması və ya yerinə yetirilməsi üçün mükafatlar	1,850	-	1,850
Neft və qazın Azərbaycan Respublikasının ərazisi ilə ötürülməsindən əldə edilən gəlirlər	8,064	-	8,064

Karbohidrogen ehtiyatlarının işlənməsi ilə əlaqədar müqavilə sahəsinin istifadə edilməsi üçün investitorlar tərəfindən ödənilən akrhesabı ödənişlər	1,832	-	1,832
Sair gəlirlər və daxilolmalar	78	-	78
Cəmi daxilolmalar	13,600,400	25,234	13,625,634
Ödənişlər			
Dövlət büdcəsinə köçürülmüş vəsaitlər	(11,350,000)	-	(11,350,000)
Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması	(173,934)	-	(173,934)
Azərbaycan Respublikası Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinə və Məcburi köçkünlərin Sosial İnkişaf Fonduna köçürmələr	(299,990)	-	(299,990)
Bakı-Tiflis-Qars yeni dəmir yol xəttinin çəkilməsi	(25,672)	-	(25,672)
Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili	(33,008)	-	(33,008)
Türkiyə Respublikasında "Star" neft emalı kompleksinin tikintisi layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi	(372,590)	-	(372,590)
Fondun idarə edilməsi ilə bağlı xərclər	(47,470)	(5,482)	(52,952)
Cəmi ödənişlər	(12,302,664)	(5,482)	(12,308,146)
Xalis daxilolmalar	1,297,736	19,752	1,317,488

22. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini qiymətləndirmə mexanizmləri ilə müəyyən etmək və açıqlamaq üçün Fond aşağıdakı iyerarxiyadan istifadə edir:

- Səviyyə 1: oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarda müəyyən edilmiş (düzəliş edilməmiş) qiymətlər;
- Səviyyə 2: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, bazarda birbaşa və ya dolayısı ilə müşahidə edilən məlumatlardan istifadə olunan digər üsullar və
- Səviyyə 3: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, lakin bazarda müşahidə edilən məlumatlara əsaslanmayan üsullar.

Aşağıdakı cədvəldə Fondun qiymətləndirməyə yanaşması və ədalətli dəyərlə uçota alınmış maliyyə alətlərinin ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri üzrə təhlili verilir:

31 dekabr 2013	Səviyyə 1	Səviyyə 2	Səviyyə 3	Cəmi
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	20,880,762	3,606,460	61,361	24,548,583

31 dekabr 2012	Səviyyə 1	Səviyyə 2	Səviyyə 3	Cəmi
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	20,015,182	4,078,419	33,798	24,127,399

Səviyyə 3 maliyyə aktivləri Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasının (BMK) özəl kapital fondlarına (ALAK, Qlobal İnfrastruktur Fondu və Katalizator Fondu) yatırılmış 3 investisiyadan ibarətdir. BMK-nın ALAK Fondu (Afrika, Latın Amerikasına və Karib Fondu) Afrika, Latın Amerikasına və Karib hövzəsi regionunda fəaliyyət göstərən şirkətlərə investisiya qoyuluşları həyata keçirmək məqsədilə yaradılmışdır. 2012-ci ildə ARDNF BMK-nın Katalizator Fonduna sərmayə yatırır. Katalizator Fondu fondlar fondu strukturuna malik özəl kapital strukturudur. Bu Fond inkişaf etməkdə olan bazarlara yönəlmiş fondlara sərmayə yatırır. 2013-cü ildə ARDNF BMK-nın Qlobal İnfrastruktur Fonduna sərmayə yatırır. BMK-nın Qlobal İnfrastruktur Fondu inkişaf etməkdə olan bazarlarda infrastruktur layihələrinə investisiya qoyuluşları üzrə ixtisaslaşmışdır.

23. Risklərin idarə edilməsi

Risklərin idarə edilməsi Fondun əməliyyatlarının mühüm elementidir. Fondun əməliyyatlarına xas olan risklər kredit riskinə, likvidlik, bazar və əməliyyat risklərinə aiddir. Həmin risklərlə bağlı Fondun risklərin idarə edilməsi siyasəti aşağıda icmal edilir.

Kredit riski

Fond kredit riskinə məruzdur ki, bu, maliyyə öhdəliyi olan bir tərəfin öhdəliyini yerinə yetirməməsi və nəticədə digər tərəfin maliyyə zərərinə məruz qalması riskidir. Fondun pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri və investisiyaları kredit riskinə məruz qala bilər. Fond kredit risklərini Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19 iyun 2001-ci il tarixli 511 sayılı Fərmanı ilə təsdiq edilmiş, 21 dekabr 2001-ci il tarixli 607 sayılı Fərmanı, 1 mart 2005-ci il tarixli 202 sayılı Fərmanı, 10 fevral 2010-cu il tarixli 216 sayılı Fərmanı, 27 oktyabr 2011-ci il tarixli 519 sayılı Fərmanı ilə əlavə və dəyişikliklər edilmiş "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun valyuta vəsaitinin saxlanması, yerləşdirilməsi və idarə edilməsi Qaydaları"na (bundan sonra birlikdə "Qaydalar"), həmçinin Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 30 dekabr 2012-ci il tarixli 803 sayılı Sərəncamı ilə təsdiq olunmuş "2013-cü ildə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun vəsaitinin istifadə edilməsinin əsas istiqamətləri proqramı"na müvafiq olaraq idarə edir.

Kredit riski investisiya aktivlərinin düzgün seçilməsi, investisiya aktivlərinin kredit keyfiyyəti və hər investisiya aktivini üzrə investisiya məbləğinin limitlərinin müəyyən edilməsi ilə idarə olunur və nəzarət altında saxlanılır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 30 dekabr 2012-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq olunmuş "2013-cü ildə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun vəsaitinin istifadə edilməsinin əsas istiqamətləri proqramı"na uyğun olaraq bir maliyyə qurumunun və ya bir investisiya aktivinin Fondun investisiya portfelindəki maksimal xüsusi çəkisi investisiya portfelinin məcmu dəyərinin 15%-i həddində müəyyən edilmişdir.

Qaydalara uyğun olaraq, Fondun valyuta aktivləri Ba3 (Moody's) və ya BB- (Standard & Poor's, Fitch) aşağı olmayan investisiya reytinginə malik olan borc öhdəliklərinə və Fondun valyuta aktivlərinin 5%-dək hissəsi Ba3 (Moody's) və ya BB- (Standard & Poor's, Fitch) aşağı olmayan kredit reytinginə malik olan borc öhdəliklərinə investisiya edilə bilər.

Aşağıdakı cədvəldə Fondun saxladığı qiymətli kağızların kredit reytingi haqqında məlumat təqdim olunmuşdur. Cədvəldə beynəlxalq Standard & Poor's, Fitch və Moody's agentliklərinin reytingləri üzrə təsnifat verilmişdir. Aktiv müxtəlif kredit reytinginə malik olduqda təyin edilən daha yüksək reyting istifadə olunur.

2013	AAA	AA	A	BBB	Qeyri- investisiya reytingi	Reytingsiz qiymətli kağızlar	Cəmi 2013
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	85,201	1,104	165,832	1,024,174	30	-	1,276,341
Artıqlıq və ya defisitdə əks olu- nan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	6,525,683	3,531,232	7,560,755	5,698,302	90,520	1,142,091	24,548,583
Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyaları	-	-	-	742,054	-	-	742,054

2012	AAA	AA	A	BBB	Qeyri- investisiya reytingi	Reytingsiz qiymətli kağızlar	Cəmi 2012
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	478,257	-	103,373	600,679	-	-	1,182,309
Artıqlıq və ya defisitdə əks olu- nan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	7,936,878	2,481,712	7,675,411	5,211,403	292,230	529,765	24,127,399
Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyaları	-	-	-	514,492	-	-	514,492

Bank hesabları

Qaydalara uyğun olaraq, Fondun valyuta hesabları üzrə hesablaşma hesabları uzunmüddətli kredit reytingi AA- (Standard & Poor's, Fitch) və ya Aa3 (Moody's) kredit reytingi dərəcəsiindən aşağı olmayan banklarda saxlanıla bilər.

Azərbaycan Respublikasında Fond bank hesablarını yalnız Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankında və Azərbaycan Respublikası Beynəlxalq Bankında açmaqla bilər.

Depozitar xidmətlər

Qaydalara uyğun olaraq, Fonda qiymətli kağızlar üzrə depozitar xidmətləri uzunmüddətli kredit reytingi A- (Standard & Poor's, Fitch), A (Fitch) və ya A3 (Moody's) kredit reytingindən aşağı olmayan kommersiya bankları və ya digər maliyyə qurumları göstərə bilər.

Maliyyə bazarlarında tərəf müqabiləri

Qaydalara uyğun olaraq, Fondun beynəlxalq maliyyə bazarlarında tərəf müqabiləri investisiya dərəcəli uzunmüddətli kredit reytingindən (Standard & Poor's, Fitch və ya Moody's) aşağı olmayan reytingə malik olan kommersiya bankları və digər maliyyə qurumları ola bilər.

Xarici menecerlər

Qaydalara uyğun olaraq, Fondun valyuta vəsaitinin idarə edilməsinə xarici menecer cəlb edildikdə xarici menecerin özünün və ya onun əsas təsisçisinin kredit reytingi investisiya dərəcəli kredit reytingindən (Baa3 (Moody's) və ya BBB- (Standard & Poor's, Fitch)) aşağı olmamalı, və ya onun aktivlərinin idarə edilməsində beş ildən az olmayan müsbət təcrübəsi, və yaxud dəyəri 1 milyard ABŞ dolları məbləğindən az olmayan aktivlərin idarə edilməsi sahəsində sərəşəsi olmalıdır.

Xarici valyuta riski

Xarici valyuta riski xarici valyuta məzənnəsinin dəyişməsi nəticəsində maliyyə aktivinin dəyərinin dəyişməsi riskidir. Fondun pul vəsaitlərinin hərəkəti və aktivlərinin dəyəri əsas xarici valyutaların məzənnəsinin dəyişməsi riskinə məruz qalır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 30 dekabr 2012-ci il tarixli 803 sayılı Fərmanı ilə təsdiq olunmuş "2013-cü ildə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun vəsaitinin istifadə edilməsinin əsas istiqamətləri proqramı"na 2013-cü il üçün Fondun investisiya siyasəti (investisiya tendensiyaları) və 2013-cü il üçün Fondun investisiya portfelinin valyuta tərkibi (səbəti) üçün tələblər müəyyən edilmişdir. Bu tələblərə uyğun olaraq, Neft Fondunun investisiya portfelinin məcmu dəyərinin 50%-i ABŞ dollarında ifadə olunan aktivlərə, 40%-i Avropa ifadə olunan aktivlərə, 5%-i İngilis funt sterlinqində ifadə olunan aktivlərə, qalan 5%-i isə 19 iyun 2001-ci il tarixli 511 sayılı Prezident Fərmanının 2.2.1 maddəsində müəyyən edilmiş valyutalara investisiya

edilə bilər. Yuxarıdakı tələblərdən kənarlaşma yarandıqda Fond hər rüb başa çatandan sonra 10 iş günü ərzində portfelin valyuta tərkibini yenidən balanslaşdırmalıdır. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə Fondun investisiya portfelinin 49,45%-i ABŞ dolları (2012: 50,97%), 41,60%-i Avro (2012: 41,81%) və 4,47%-i İngilis funt sterlinqi (2012: 4,26%) ilə ifadə edilmişdir.

Hesabat tarixinə Fondun məruz qaldığı valyuta riski üzrə ümumi təhlil aşağıdakı cədvəldə əks olunur:

2013	AZN	ABŞ dolları + MSKİ indeksi*	Avro	İngilis funt sterlinqi	Türk lirəsi	Avstraliya dolları	Rusiya rublu	Cəmi
Maliyyə aktivləri								
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	169,564	196,674	499,402	3,528	327,497	83	79,593	1,276,341
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	-	12,193,893	10,550,837	1,187,992	-	144,496	471,365	24,548,583
Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyaları	-	742,054	-	-	-	-	-	742,054
Cəmi maliyyə aktivləri	169,564	13,132,621	11,050,239	1,191,520	327,497	144,579	550,958	26,566,978
Maliyyə öhdəlikləri								
Sair maliyyə öhdəlikləri	75	231	2,723	3,466	-	-	1,387	7,882
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	75	231	2,723	3,466	-	-	1,387	7,882
Açıq mövqe	169,489	13,132,390	11,047,516	1,188,054	327,497	144,579	549,571	26,559,096
	0,64%	49,45%	41,60%	4,47%	1,23%	0,54%	2,07%	

2012	AZN	ABŞ dolları + MSKİ indeksi*	Avro	İngilis funt sterlinqi	Türk lirəsi	Avstraliya dolları	Rusiya rublu	Cəmi
Maliyyə aktivləri								
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	156,525	394,350	170,289	14,710	365,466	2,154	78,815	1,182,309

Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	-	12,252,650	10,624,071	1,087,634	-	163,044	-	24,127,399
Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyaları	-	514,492	-	-	-	-	-	514,492
Cəmi maliyyə aktivləri	156,525	13,161,492	10,794,360	1,102,344	365,466	165,198	78,815	25,824,200
Maliyyə öhdəlikləri								
Sair maliyyə öhdəlikləri	67	2,318	78	1,098	-	-	1,196	4,757
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	67	2,318	78	1,098	-	-	1,196	4,757
Açıq mövqe	156,458	13,159,174	10,794,282	1,101,246	365,466	165,198	77,619	25,819,443
	0,61%	50,97%	41,81%	4,26%	1,41%	0,64%	0,30%	

* MSKİ indeksinə inkişaf etmiş bazarlar daxildir və aşağıdakı valyutaları özündə əks etdirir: ABŞ dolları, Avro, Funt sterlinq, Avstraliya dolları, Kanada dolları, İsveçrə frankı, Danimarka kronu, Honq Konq dolları, İsrail şəkeli, Yapon yeni, Norveç kronu, Yeni Zelandiya dolları, İsveç kronu və Sinqapur dolları. Bu valyutalar UBS və SSGA kimi xarici menecerlər tərəfindən idarə olunan portfeldə saxlanılır və aşağıda əks etdirilir.

	2013	2012
ABŞ dolları	338,733	256,738
Avro	78,079	59,750
Funt sterlinq	56,290	46,716
Avstraliya dolları	18,933	18,502
Kanada dolları	24,930	23,884
İsveçrə frankı	22,612	18,033
Danimarka kronu	3,081	2,423
Honq Konq dolları	7,241	6,492
İsrail şəkeli	1,246	1,151
Yapon yeni	53,680	41,668
Norveç kronu	2,085	1,918
Yeni Zelandiya dolları	288	257
İsveç kronu	8,030	6,525
Sinqapur dolları	3,755	3,767
Cəmi	618,983	487,824

Valyuta riskinə həssaslıq

Aşağıdakı cədvəldə Fondun 31 dekabr 2013-cü və 2012-ci il tarixlərinə monetar aktivləri və proqnoz edilən pul vəsaitlərinin hərəkətləri üzrə əhəmiyyətli riskləri göstərilir. Təhlil, maliyyə nəticələri haqqında hesabatda bütün digər dəyişən göstəricilər sabit qalmaqla, valyuta məzənnəsinin manata qarşı məntiqi baxımdan mümkün dərəcədə hərəkət etməsinin təsirini hesablayır. Xalis aktivlərə/kapitala təsir maliyyə nəticələri haqqında hesabatda təsirdən fərqlənir:

	İl üzrə artıqlığa / (defisitə) təsir		İl üzrə artıqlığa / (defisitə) təsir	
	31 dekabr 2013		31 dekabr 2012	
AZN/ABŞ dolları	+20%	2,625,456	AZN/ABŞ dolları	+20% 2,631,835
	-20%	(2,625,456)		-20% (2,631,835)
AZN/Avro	+20%	2,209,252	AZN/Avro	+20% 2,158,856
	-20%	(2,209,252)		-20% (2,158,856)
AZN/İngilis funt sterlinqi	+20%	237,648	AZN/İngilis funt sterlinqi	+20% 220,249
	-20%	(237,648)		-20% (220,249)
AZN/Türk lirəsi	+20%	65,499	AZN/Türk lirəsi	+20% 73,093
	-20%	(65,499)		-20% (73,093)
AZN/Avstraliya dolları	+20%	28,916	AZN/Avstraliya dolları	+20% 33,040
	-20%	(28,916)		-20% (33,040)
AZN/Rusiya rublu	+20%	110,192	AZN/Rusiya rublu	+20% 15,524
	-20%	(110,192)		-20% (15,524)

Əmtəələrin qiyməti ilə bağlı risk

Qızılın qiymətindəki dəyişikliklər Fonda təsir göstərir. Aşağıdakı cədvəldə qızılın qiymətinin dəyişməsinin təsiri göstərilir:

	31 dekabr 2013		31 dekabr 2012	
AZN/XAU	20%	-20%	20%	-20%
İl üzrə artıqlıq/(defisitə) təsir	184,866	(184,866)	124,947	(124,947)

Coğrafi konsentrasiya

2013	Azərbaycan	Avropa	Amerika	Asiya	Afrika	Avstraliya və Okeaniya	Beynəlxalq təşkilatlar	Cəmi
Maliyyə aktivləri								
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	169,564	940,966	165,811	-	-	-	-	1,276,341
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	-	14,304,532	5,898,159	2,258,552	2,824	811,502	1,273,014	24,548,583
Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyaları	742,054	-	-	-	-	-	-	742,054
Cəmi maliyyə aktivləri	911,618	15,245,498	6,063,970	2,258,552	2,824	811,502	1,273,014	26,566,978
Maliyyə öhdəlikləri								
Sair maliyyə öhdəlikləri	98	7,784	-	-	-	-	-	7,882
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	98	7,784	-	-	-	-	-	7,882
Xalis mövqe	911,520	15,237,714	6,063,970	2,258,552	2,824	811,502	1,273,014	26,559,096

2012	Azərbaycan	Avropa	Amerika	Asiya	Afrika	Avstraliya və Okeaniya	Beynəlxalq təşkilatlar	Cəmi
Maliyyə aktivləri								
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	156,566	924,688	101,055	-	-	-	-	1,182,309
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	-	15,351,487	4,261,212	2,352,392	127,767	784,307	1,250,234	24,127,399

Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyaları	514,492	-	-	-	-	-	-	514,492
Cəmi maliyyə aktivləri	671,058	16,276,175	4,362,267	2,352,392	127,767	784,307	1,250,234	25,824,200
Maliyyə öhdəlikləri								
Sair maliyyə öhdəlikləri	2,463	2,294	-	-	-	-	-	4,757
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	2,463	2,294	-	-	-	-	-	4,757
Xalis mövqe	668,595	16,273,881	4,362,267	2,352,392	127,767	784,307	1,250,234	25,819,443

Faiz dərəcəsi riskinə həssaslıq

31 dekabr 2013-cü il tarixinə depozitlər və borc qiymətli kağızları faiz gəliri gətirən idi və bu səbəbdən də onlar faiz dərəcəsi riskinə məruz qalmışdır. Fond bu riski maliyyə bazarlarındakı vəziyyətdən asılı olaraq, investisiya portfelindəki aktivlərin müddətini tədricən artırmaq və ya azaltmaqla idarə edir. Risklərin gündəlik idarə edilməsi və monitorinqi yuxarıda qeyd edilən limitlərə uyğun olaraq Risklərin İdarə Edilməsi Departamenti tərəfindən həyata keçirilir.

Aşağıdakı cədvəldə faiz dərəcəsi 1% dəyişərkən Fondun maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərindəki dəyişikliyin xalis təsiri göstərilir. Faiz dərəcəsi riskinin həssaslığının təhlili "dəyişkən risk göstəricisində məntiqi baxımdan mümkün dəyişiklik" əsasında həyata keçirilmişdir. Belə dəyişmənin dərəcəsi rəhbərlik tərəfindən təyin edilir və rəhbərliyə təqdim edilən risk hesabatlarında əks etdirilir.

Vergidən əvvəlki artıqlığa/(defisitə) təsir:

	31 dekabr 2013		31 dekabr 2012	
	Faiz dərəcəsi +1%	Faiz dərəcəsi -1%	Faiz dərəcəsi +1%	Faiz dərəcəsi -1%
Aktivlər:				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	-	-	13	(13)
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	(132,532)	132,532	(94,069)	94,069
Vergidən əvvəlki artıqlığa/(defisitə) xalis təsir	(132,532)	132,532	(94,056)	94,056

Likvidlik riski

Fondun siyasəti hər bir şəraitdə Fondun öhdəliklərini yerinə yetirmək üçün likvidliyin lazım olan səviyyədə saxlanılmasından ibarətdir.

Aşağıdakı cədvəldə maliyyə vəziyyəti haqqındakı hesabatdakı maddələr üzrə Fondun aktivlərinin likvidlik riski üzrə təhlili əks olunur:

2013	1 aya qədər	1 aydan 3 aya qədər	3 aydan 1 ilə qədər	1 ildən 5 ilədək	5 ildən çox	Müddət-siz	Cəmi
Maliyyə aktivləri							
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	1,189,735	86,606	-	-	-	-	1,276,341
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	1,184,691	2,407,007	9,268,211	10,546,499	-	1,142,175	24,548,583
Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyaları	29,539	-	283,842	108,709	319,964	-	742,054
Cəmi maliyyə aktivləri	2,403,965	2,493,613	9,552,053	10,655,208	319,964	1,142,175	26,566,978
Maliyyə öhdəlikləri							
Sair maliyyə öhdəlikləri	(7,882)	-	-	-	-	-	(7,882)
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	(7,882)	-	-	-	-	-	(7,882)
Likvidlik intervalı	2,396,083	2,493,613	9,552,053	10,655,208	319,964	1,142,175	26,559,096

2012	1 aya qədər	1 aydan 3 aya qədər	3 aydan 1 ilə qədər	1 ildən 5 ilədək	5 ildən çox	Müddət-siz	Cəmi
Maliyyə aktivləri							
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	1,182,309	-	-	-	-	-	1,182,309
Artıqlıq və ya defisitdə əks olunan ədalətli dəyər ilə hesablanmış maliyyə aktivləri	2,127,141	3,904,496	6,178,959	11,334,804	52,234	529,765	24,127,399
Ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə investisiyaları	30,329	-	27,195	155,641	301,327	-	514,492

Cəmi maliyyə aktivləri	3,339,779	3,904,496	6,206,154	11,490,445	353,561	529,765	25,824,200
Maliyyə öhdəlikləri							
Sair maliyyə öhdəlikləri	(2,463)	(2,294)	-	-	-	-	(4,757)
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	(2,463)	(2,294)	-	-	-	-	(4,757)
Likvidlik intervalı	3,337,316	3,902,202	6,206,154	11,490,445	353,561	529,765	25,819,443

Qiymət riski

Qiymət riski hər hansı qiymətli kağıza və ya onun emitentinə və ya ümumiyyətlə bazara təsir göstərən faktorlara görə maliyyə alətinin bazar qiymətinin dəyişməsi riskidir. Fondun aktivləri ümumi və xüsusi bazar faktorlarının təsiri nəticəsində qiymət riskinə məruz qalır.

Risqlərin gündəlik idarə edilməsi Risklərin İdarə Edilməsi Departamenti tərəfindən həyata keçirilir.

	31 dekabr 2013		31 dekabr 2012	
	Qiymətli kağızların qiymətində 1% artım	Qiymətli kağızların qiymətində 1% azalma	Qiymətli kağızların qiymətində 1% artım	Qiymətli kağızların qiymətində 1% azalma
Vergidən əvvəlki artıqlığa/(defisitə) təsir	243,376	(243,376)	240,802	(240,802)
Xalis aktivlərə/kapitala təsir	243,376	(243,376)	192,642	(192,642)

Əməliyyat riski

Əməliyyat riski sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlığı və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuza xələl vura, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə gətirib çıxara bilər. Fond bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin Fond bu riskləri nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlarla bağlı tədbirlərin görülməsi yolu ilə idarə edə bilər. Nəzarət sisteminə vəzifələrin səmərəli bölünməsi, daxil olma, təsdiq etmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, o cümlədən daxili auditin istifadə edilməsi daxildir.

24. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar

İSMUBS 20 "Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması" standartında müəyyən edildiyi kimi əlaqəli tərəflər və ya əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar dedikdə birbaşa və ya dolay şəkildə bir və ya daha çox vasitəçilər vasitəsilə nəzarət edən, və ya nəzarət edilən, və ya Fondun ümumi nəzarəti altında olan; Fonda mühüm təsir göstərmək üçün Fondun payı olan və Fonda birgə nəzarət edən tərəflər nəzərdə tutulur.

Bütün dövlət müəssisələri və onların törəmə müəssisələri Fondla ümumi nəzarəti altında olan müəssisələr hesab olunur. Həmin müəssisələrlə əməliyyatlar aşağıda əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar kimi təqdim edilir:

Əlaqəli tərəflər	İllər	Əlaqəli tərəflərdən daxilolmalar	Əlaqəli tərəflərə köçürülmələr	Əlaqəli tərəflərdən alınmış istiqrazların balans dəyəri	Əlaqəli tərəflərdən alınmış istiqrazlar üzrə faiz gəliri	Vergilər üzrə qaçaqdan ödənişlər	Əlaqəli tərəflərlə bank hesabları	Balansdan kənar hesablar
Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti	2013	12,757,672	-	-	-	-	-	-
Azərbaycan Qaz Təchizatı Şirkəti	2012	12,772,844	-	-	-	-	-	-
Əməliyyat Şirkətləri	2013	301,136	-	-	-	-	-	-
	2012	287,161	-	-	-	-	-	-
	2013	60,182	-	-	-	-	-	-
	2012	57,350	-	-	-	-	-	-
Dövlət Büdcəsi	2013	-	11,350,000	-	-	-	-	-
	2012	-	9,905,000	-	-	-	-	-
Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi	2013	-	-	-	-	-	-	284,824
	2012	-	-	-	-	-	-	277,225
Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi	2013	-	-	-	20,510	-	-	-
	2012	-	-	-	20,514	-	-	-
"Azərbaycan Respublikası Meliorasiya və Su təsərrüfatı" ASC	2013	-	173,934	-	-	-	-	-
	2012	-	199,997	-	-	-	-	-

Nəqliyyat	2013	-	25,672	-	-	-	-	-
Nazirliyi	2012	-	119,028	-	-	-	-	-
Azərbaycan Respublikası	2013	-	299,990	-	-	-	-	-
Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi və Məcburi Köçkünlərin Sosial İnkişaf Fondu	2012	-	299,982	-	-	-	-	-
Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı	2012	-	-	-	-	-	156,506	-
"Star" neft emalı kompleksi (ARDNŞ)	2012	-	-	-	-	-	-	-
Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi	2012	-	19,977	-	-	-	-	-
Azərbaycan Beynəlxalq Bankı	2012	-	-	-	-	-	59	-
Azerbaijan (ACG) Ltd (AzACG Ltd)	2012	-	-	328,489	4,838	-	-	-
Mercury Investments and Holdings Ltd	2012	-	-	356,664	6,369	-	-	-
	2013	-	-	413,565	4,797	-	-	-
	2012	-	-	157,828	828	-	-	-

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat 5, 7, 8, 13, 14, 15 və 25-ci Qeydlərdə açıqlanır.

Əsas idarəedici heyət

Baş rəhbərlik qrupu Fondun İcraçı direktorundan və idarə rəhbərlərindən ibarətdir. Baş rəhbərlik qrupu üzvlərinin məcmu haqqı və bu kateqoriya daxilində tam məşğulluq ekvivalenti əsasında müəyyən edilən və ödəniş alan rəhbərlərin sayı aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	2013	2012
Məcmu ödənişlər	109	111
Şəxslərin sayı	3	3

25. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər

Balansdankənar əməliyyatlar

11 avqust 2006-cı il tarixdə Fond ilə Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi arasında sərbəst (qalıq) büdcə vəsaitlərinin etibarlı idarəetməyə verilməsi haqqında Aktivlərin İdarə Edilməsi Müqaviləsi imzalanmışdır. Bu müqaviləyə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin sərbəst büdcə vəsaitləri Fonda köçürülməli və Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi ilə müqavilədə göstərilmiş aktivlərin idarə edilməsi qaydaları əsasında Fondun idarə edilməsinə verilməlidir. Fond bu aktivləri əvəzsiz olaraq Maliyyə Nazirliyinin adından və Maliyyə Nazirliyinin xeyrinə, onun xərcləri və riskləri hesabına idarə edir. 31 dekabr 2013-cü il tarixinə bu müqavilə əsasında qəbul edilmiş vəsait hesablanmış faizlər də daxil olmaqla 284,824 min AZN (ABŞ dolları ilə 292,408 min, Avro ilə 51,196 min və İngilis funt sterlinqi ilə 186 min) (2012: 277,225 min AZN (ABŞ dolları ilə 285,207 min, Avro ilə 51,174 min və İngilis funt sterlinqi ilə 185 min)) təşkil etmişdir.

Hüquqi prosedurlar

2004-cü ildə Azərbaycan Respublikası Rabitə Nazirliyi, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti və Fond da daxil olmaqla Azərbaycan Respublikasının hökumətinə qarşı cəmi təxminən altı milyon ABŞ dolları məbləğində məhkəmə iddiası qaldırılmışdır. Bu məhkəmə iddiası bir xarici bank ("İddiaçı") tərəfindən Niderlandın Rotterdam Dairə Məhkəməsində qaldırılmışdır. 24 dekabr 2008-ci il tarixli aralıq qərarla məhkəmə iddiaçı banka iddianın əsasını təşkil edən faktlarla bağlı sübutlar təqdim etməyi tapşırılmışdır. Daha sonra 17 fevral 2010-cu il tarixli qərarla ("Qərar") Məhkəmə İddiaçı Bankın iddialarını rədd etmişdir. Hazırda həmin işə apelyasiya instansiyasında baxılır. Fondun rəhbərliyi hesab edir ki, iddianın həll olunmasında yaranan bilən ödənişlərin ehtimalı yoxdur, bu səbəbdən də bununla bağlı hər hansı ehtiyat yaradılmamışdır.

Kapital məsrəfləri ilə bağlı öhdəliklər

31 dekabr 2013-cü il tarixinə Fondun yeni inzibati binası ilə əlaqədar 18,953 min AZN (2012: 29,320 min AZN) məbləğində kapital məsrəfləri ilə bağlı müqavilə öhdəlikləri olmuşdur.

Fond hesab edir ki, gələcəkdə yaranacaq xalis artıqlıq bu və ya oxşar öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün kifayət edəcəkdir.

Əməliyyat mühiti

Fond Azərbaycan Respublikasında təsis olunmuşdur və əsas fəaliyyətini bu ölkədə aparır, onun törəmə müəssisələri isə Rusiya, Cersi adaları, Böyük Britaniya, Fransa və Lüksemburqda fəaliyyət göstərir. Bu ölkələrin biznes mühitinə təsir edən qaydalar və qanunlar dəyişikliklərə məruz qaldıqda qanuni, idarəetmə və siyasi mühitlərdə baş verə biləcək mənfi dəyişikliklər Fondun aktivlərini və əməliyyatlarını riskə məruz qoya bilər.

26. Hesabat dövründən sonra baş vermiş hadisələr

Debitor borcları və köçürmələr

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun 2014-cü il üçün Büdcəsinin təsdiq edilməsi haqqında" 19 dekabr 2013-cü il tarixli 57 sayılı Fərmanına uyğun olaraq, Fondun 2014-cü il büdcəsinin gəlirləri 11,626,943 min AZN, xərcləri isə 11,349,935 min AZN məbləğində təsdiq edilmişdir. Fondun 2014-cü il büdcəsində aşağıdakı əsas növ xərclər nəzərdə tutulub:

- Azərbaycan Respublikasının Dövlət Büdcəsinə köçürmə – 9,337,000 min AZN;
- Qaçqınların və məcburi köçkünlərin sosial-məişət məsələləri ilə bağlı bəzi tədbirlərin maliyyələşdirilməsi – 300,000 min AZN;
- Bakı-Tiflis-Qars yeni dəmir yol xəttinin çəkilməsi – 132,311 min AZN;
- Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması – 80,221 min AZN;
- 2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramının maliyyələşdirilməsi – 33,680 min AZN;
- Azərbaycan Respublikasının bütün yaşayış məntəqələrinə çıxış imkanı yaradan yüksək sürətli fiber-optik şəbəkənin qurulması layihəsinin maliyyələşdirilməsi – 100,000 min AZN;
- Neft-qaz və Neftkimya Kompleksinin (NQNK) tikintisi layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi – 285,000 min AZN;
- Türkiyə Respublikasında "STAR" neft emalı kompleksinin tikintisi layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi - 223,583 min AZN;
- TANAP layihəsində Azərbaycan Respublikasının iştirak payının maliyyələşdirilməsi – 800,000 min AZN;
- Fondun idarə edilməsi ilə bağlı xərclər – 58,140 min AZN.

"Pine Avenue Tower A" kompleksinin alınması

31 mart 2014-cü il tarixində Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu "Mirae Asset Management"-dən Daşınmaz Əmlak Fondu Strukturunda Benefisiar Sertifikatların ("BS") 100%-lik payını əldə etməklə, Cənubi Koreyanın Seul şəhərində dəyəri 477,504 milyon Cənubi Koreya vonu (351,443 min AZN) olan "Pine Avenue Tower A" kompleksinin alışı yekunlaşdırmışdır. Bu əmlakın alınması "Mirae AM" tərəfindən dörd səhmdarın adından həyata keçirilən rəqabət şəraitinə uyğun auksion vasitəsilə baş tutmuşdur. Bu əqddə ARDNF-nin kommersiya məsləhətçisi qismində "Cushman & Wakefield" şirkəti, hüquq məsləhətçi qismində "Shin & Kim" şirkəti, texniki məsləhətçi qismində "Kyobo" şirkəti, vergi məsləhətçisi kimi isə "KPMG" şirkəti çıxış etmişdir.

ƏLAVƏ

SUVEREN FONDLAR (SF) “SANTYAQO PRİNSİPLƏRİ” ÜMUMİ QƏBUL OLUNMUŞ PRİNSİP VƏ NORMALAR (ÜQPN) ÜZRƏ QİYMƏTLƏNDİRMƏ

Aprəl, 2014

Prinsiplər/Alt-prinsiplər

Cavablar

A. Hüquqi Əsaslar, Məqsədlər və Makroiqtisadi Siyasətlə Əlaqələndirmə

Prinsip 1.

SF-in hüquqi əsasları möhkəm olmalı, onun effektiv fəaliyyətini və məqsədlərinə nail olmasını dəstəkləməlidir.

ARDNF-nin hüquqi əsasları Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu haqqında Əsasnamə”də (bundan sonra “ARDNF-nin Əsasnaməsi”) aydın şəkildə təyin olunmuşdur.

Alt-prinsip 1.1.

SF-in hüquqi əsasları SF-in və onun əməliyyatlarının hüquqi cəhətdən möhkəmliyini təmin etməlidir.

ARDNF büdcədən kənar dövlət təsisatı, hüquqi şəxsdir və onun fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və qanunları, Prezidentin fərmanı və sərəncamları və “ARDNF-nin Əsasnaməsi” rəhbər tutulur.

Alt-prinsip 1.2.

SF-in hüquqi bazasının və strukturunun, eləcə də SF ilə digər dövlət orqanları arasında hüquqi əlaqələrin əsas xüsusiyyətləri ictimaiyyətə açıqlanmalıdır.

ARDNF-nin hüquqi əsasları, strukturu və digər dövlət qurumları ilə əlaqələrinə dair bütün hüquqi sənədlər ictimaiyyətə açıqlanır və Fondun rəsmi internet sahifəsindən əldə oluna bilər.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
<http://www.oilfund.az/az/content/25>

Prinsip 2.

SF-in fəaliyyətinin məqsədi aydın şəkildə müəyyən olunmalı və ictimaiyyətə açıqlanmalıdır.

ARDNF-nin yaradılmasının əsas məqsədi neft və qaz sazişlərinin icrasından əldə olunan gəlirlərin toplanmasını və səmərəli idarə olunmasını təmin etməkdir.

ARDNF-nin əsas vəzifələri ölkədə makroiqtisadi sabilliyin (valyuta daxilolmalarının mənfi təsirlərinin neytrallaşdırılması) qorunması və vəsaitlərin indiki və gələcək nəsillər üçün toplanıb artırılmasıdır.

Yuxarıda qeyd edilən ARDNF-nin yaradılmasının əsas məqsədi, həmçinin ARDNF-nin əsas vəzifələri Fondun rəsmi internet sahifəsinə yerləşdirilmişdir.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
<http://www.oilfund.az/az/content/25/9>
<http://www.oilfund.az/az/content/3>

Prinsip 3.

SF-in fəaliyyətinin ölkədə birbaşa makroiqtisadi təsirləri olarsa, bu fəaliyyətin ümumi makroiqtisadi siyasətin tərkib hissəsi olmasını təmin etmək məqsədi ilə o, yerli maliyyə və pul-kredit orqanları ilə yaxından əlaqələndirilməlidir.

ARDNF-nin qanunvericiliyinə əsasən Fondun vəsaitləri Azərbaycan Respublikası daxilində investisiya edilə bilməz. Fondun xərcləri Milli Məclis tərəfindən təsdiq olunan icmal büdcənin tərkib hissəsidir.

Büdcə Sistemi Haqqında qanuna əsasən icmal büdcə müvafiq dövlət qurumları ilə (Maliyyə Nazirliyi, İqtisadiyyat və Sənaye Nazirliyi və s.) məsləhətləşmələr və ARDNF-nin iştirakı ilə hazırlanır.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
<http://www.oilfund.az/az/content/25/154>
<http://www.oilfund.az/az/content/25/156>
http://www.oilfund.az/uploads/Budget_system-1_AZ.pdf

Prinsip 4.

SF-in maliyyələşmə və vəsaitlərinin xərclənməsinə dair ümumi yanaşmaya uyğun olaraq dəqiq və ictimaiyyət üçün açıq olan siyasət, qaydalar, prosedurlar və ya mexanizmləri olmalıdır.

Alt-prinsip 4.1.

SF-in maliyyələşmə mənbələri ictimaiyyətə açıqlanmalıdır.

Alt-prinsip 4.2.

SF-in vəsaitlərinin xərclənməsinə aid ümumi yanaşma ictimaiyyət üçün açıq olmalıdır.

Fondun maliyyələşmə və vəsaitlərinin xərclənməsinə dair prosedurlar qaydalar “ARDNF-nin Əsasnaməsi” və “Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun (büdcə) gəlir və xərclər proqramının tərtibi və icrası qaydaları”nda (bundan sonra “ARDNF-nin büdcəsinə dair qaydalar”) aydın şəkildə müəyyən olunmuşdur. Bu qaydalar Neft Fondunun rəsmi internet sahifəsində yerləşdirilmişdir.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:

<http://www.oilfund.az/az/content/25/154>

<http://www.oilfund.az/az/content/25/156>

<http://www.oilfund.az/uploads/>

Budget_system-1_AZ.pdf

Prinsip 5.

SF-ə aid müvafiq statistik məlumatlar Fondun ali idarəedici orqanına və ya lazım olan hallarda makroiqtisadi məlumatlar sistemində daxil edilməsi məqsədi ilə digər lazımı orqanlara vaxtılı-vaxtında təqdim olunmalıdır.

ARDNF-ə aid statistik məlumatlar aylıq əsasda Prezident Administrasiyasına və Maliyyə Nazirliyinə, həmçinin rüblük və illik əsasda Dövlət Statistika Komitəsinə göndərilir. Fond həmçinin özünün gəlir və xərcləri ilə bağlı məlumatları Hesablama Palatasına və digər müvafiq məlumatları Vergilər Nazirliyinə, Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna və digər əlaqəli dövlət orqanlarına təqdim edir. Əlavə olaraq, Fond öz fəaliyyəti ilə bağlı müvafiq məlumatları müntəzəm olaraq Dünya Bankına və Beynəlxalq Valyuta Fonduna təqdim edir.

ARDNF-nin fəaliyyəti ilə bağlı bütün məlumatlar (audit olunmuş illik hesabatlar, rüblük hesabatlar və s.) Fondun rəsmi internet sahifəsi vasitəsilə ictimaiyyətə çatdırılır.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:

<http://www.oilfund.az/az/content/25/154>

<http://www.oilfund.az/az/content/25/156>

<http://www.oilfund.az/uploads/>

Budget_system-1_AZ.pdf

B. İnstitusional əsaslar və idarəetmə strukturu

Prinsip 6.

SF güclü idarəetmə strukturuna malik olmalı və bu idarəetmə strukturu Fondun məqsədlərini həyata keçirmək üçün hesabatlılıq və əməliyyat müstəqilliyini dəstəkləyən rol və öhdəliklərin aydın və effektiv bölgüsünü təmin etməlidir.

ARDNF-nin üç-pilləli idarəetmə strukturu var və ölkə Prezidenti ali idarəetmə səlahiyyətlərinə malikdir.

ARDNF-nin fəaliyyətinə nəzarəti Baş nazirin sədrlik etdiyi Müşahidə Şurası həyata keçirir. Müşahidə Şurasının digər üzvləri Milli Məclis sədrinin müavini, Maliyyə naziri, İqtisadiyyat və Sənaye naziri, Mərkəzi Bankın Sədri, İqtisadi siyasət məsələləri üzrə Dövlət müşaviri və Milli Elmlər Akademiyasının prezidentidir.

ARDNF-in əməliyyat idarəetməsi İcraçı direktora həvalə olunmuşdur. Azərbaycan Respublikası Prezidenti, Müşahidə Şurası və İcraçı direktorun hüquq və vəzifələri “ARDNF-nin Əsasnaməsi”ndə aydın şəkildə göstərilmişdir.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:

<http://www.oilfund.az/az/content/25/154>

Prinsip 7.

Ali idarəedici orqan SF-in məqsədlərini müəyyən etməli, aydın şəkildə müəyyən olunmuş prosedurlara əsasən Fondun idarəetmə orqan(lar)ının üzvlərini təyin etməli və SF-in əməliyyatları üzərində nəzarəti həyata keçirməlidir.

ARDNF-nin təsis olunmasının məqsədləri Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən təsdiq edilmiş “ARDNF-nin Əsasnaməsi”ndə aydın şəkildə müəyyən edilmişdir.

5 və 6-cı Prinsiplərə verilən rəylərə də bax.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:

<http://www.oilfund.az/az/content/25/154>

Prinsip 8.

İdarəetmə orqan(lar)ı SF-in maraqları çərçivəsində fəaliyyət göstərməli və öz funksiyalarını həyata keçirmək üçün aydın şəkildə müəyyən olunmuş mandata, müvafiq səlahiyyət və səriştəyə malik olmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin sədrlik etdiyi Müşahidə Şurasının heyət üzvlərini Azərbaycan Respublikası Maliyyə naziri, Mərkəzi Bankın Sədri, İqtisadiyyat və Sənaye naziri, Milli Məclis sədrinin müavini, İqtisadi siyasət üzrə Dövlət müşaviri və Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti təşkil edirlər. Müşahidə Şurasının öz funksiyalarını yerinə yetirməsi üçün aşkar təyinatı, müvafiq vəzifə və səlahiyyətləri vardır. Müşahidə Şurasının bütün vəzifə və öhdəlikləri müvafiq normativ qanunvericiliklə tam şəkildə müəyyən olunmuşdur.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
<http://www.oilfund.az/az/content/25/154>

Prinsip 9.

SF-in əməliyyat idarəetməsi onun strategiyalarını müstəqil əsasda və aydın şəkildə müəyyən olunmuş öhdəliklərə uyğun olaraq həyata keçirməlidir.

"ARDNF-nin Əsasnaməsi", "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun valyuta vəsaitinin saxlanması, yerləşdirilməsi və idarə edilməsi haqqında Qaydalar" (bundan sonra "İnvestisiya qaydaları") və "ARDNF-nin büdcəsinə dair qaydalar" İcraçı direktorun rol və öhdəliklərini aydın şəkildə müəyyən edir.

Bu rol və öhdəliklərə müvafiq olaraq, İcraçı direktor Fondun əməliyyat idarəetməsində müstəqilliyə malikdir.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
<http://www.oilfund.az/az/content/25/154>
http://www.oilfund.az/uploads/Inv_QAY.pdf
<http://www.oilfund.az/az/content/25/156>

Prinsip 10.

SF-in əməliyyatlarına dair hesabatlılıq sistemi müvafiq qanunvericilik, nizamnamə, digər təsisat sənədləri və ya idarəetmə razılaşmasında aydın şəkildə müəyyən olunmalıdır.

ARDNF-də hesabatlılıq sistemi "ARDNF-nin Əsasnaməsi", "İnvestisiya qaydaları", "ARDNF-nin büdcəsinə dair qaydalar" və "Büdcə Sistemi Haqqında qanun"da aydın şəkildə müəyyən olunmuşdur. Fondun fəaliyyətini əks etdirən rüblük hesabatlar və audit olunmuş illik hesabatlar müntəzəm olaraq hazırlanaraq ictimaiyyətə açıqlanır. ARDNF-nin fəaliyyətinə dair bütün məlumatlar Fondun daimi yenilənən rəsmi internet sahifəsində mövcuddur. Fond həmçinin vaxtaşırı olaraq mətbuat konfransları təşkil edir.

5-ci Prinsipə verilən rəylərə də bax.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
<http://www.oilfund.az/az/content/25/154>
http://www.oilfund.az/pub/tiny_upload/Inv_guid.pdf
http://www.oilfund.az/pub/tiny_upload/Inv_policy.pdf
http://www.oilfund.az/uploads/Budget_system-1_AZ.pdf

Prinsip 11.

SF-in əməliyyatları və fəaliyyəti üzrə illik hesabatı və onu müşayiət edən maliyyə hesabatları nizamlı şəkildə tanınmış beynəlxalq və ya Milli mühasibat standartlarına uyğun olaraq hazırlanmalıdır.

ARDNF fəaliyyətə başladığı ildən illik hesabatlar və onu müşayiət edən maliyyə hesabatlarını hazırlamışdır.

Fondun bütün maliyyə hesabatları Beynəlxalq Mühasiblər Federasiyasının İctimai Sektor Komitəsi tərəfindən nəşr olunmuş İctimai Sektor üçün Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına (İSMUBS) uyğun olaraq hazırlanmışdır. İSMUBS Maliyyə Hesabatının Beynəlxalq Standartlarını (MHBS) ictimai sektora uyğunlaşdırmaqla hazırlanmışdır.

Fondun bütün illik hesabatları və onu müşayiət edən maliyyə hesabatları ARDNF-nin rəsmi internet sahifəsində yerləşdirilir.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
<http://www.oilfund.az/az/content/25/154>
<http://www.oilfund.az/az/account>

Prinsip 12.

SF-in əməliyyatları və maliyyə hesabatları beynəlxalq və ya milli audit standartlarına uyğun olaraq ardıcıl surətdə illik audit olunmalıdır.

ARDNF fəaliyyətə başladığı ildən nüfuzlu müstəqil audit şirkətləri tərəfindən audit olunur. Auditorun seçilməsi prosesi Azərbaycan Respublikasının “Dövlət Satınalmaları” haqqında mövcud qanunvericiliyinə müvafiq qaydada təşkil edilmiş açıq tender vasitəsilə müəyyən olunur. 2013-2015-ci illər dövrü üçün ARDNF-nin maliyyə hesabatlarının auditi “Price Waterhouse Coopers” şirkətinə həvalə olunmuşdur.

ARDNF-nin fəaliyyətinə dair bütün illik hesabatlar və onu müşayiət edən maliyyə hesabatları Fondun rəsmi internet sahifəsində yerləşdirilir.

ARDNF-də eyni zamanda müntəzəm olaraq daxili audit hesabatlarını hazırlayan daxili auditor fəaliyyət göstərir.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
<http://www.oilfund.az/az/content/25/154>
<http://tender.gov.az/new/docs/q1.doc>

Prinsip 13.

Peşəkar və etik standartlar aydın şəkildə müəyyən olunmalı, SF-in idarəetmə orqanının, rəhbərliyinin və işçi heyətinin üzvlərinə bildirilməlidir.

Davranış və etik standartlar “İnvestisiya qaydaları”nda aydın şəkildə müəyyən olunmuşdur.

Fondun vəzifəli şəxsləri və əməkdaşlarının peşə davranışı Beynəlxalq Maliyyə Bazarları Assosiasiyasının (ACI, Paris) Davranış Məcəlləsi ilə təsbit edilmiş etik normalara və davranış qaydalarına, həmçinin “ARDNF-nin əməkdaşlarının etik davranış Qaydaları”na uyğun gəlməlidir.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
http://www.oilfund.az/pub/tiny_upload/Inv_guide.pdf
http://www.oilfund.az/az_AZ/about_found/etik-davranis-qaydolari.asp

Prinsip 14.

SF-in əməliyyatlarının idarə olunması məqsədi ilə üçüncü tərəflərlə qurulmuş bütün münasibətlər maliyyə və iqtisadi əsaslara söykənməli, eyni zamanda aydın qayda və prosedurlara əsaslanmalıdır.

Fondun üçüncü tərəflərlə əlaqəli fəaliyyəti maliyyə və iqtisadi əsaslara söykənir. Fondun “İnvestisiya qaydaları” və “İnvestisiya siyasəti” üçüncü tərəflərlə münasibətlərini tənzimləyir.

Xarici menecerlərlə əlaqəli bütün məsələlər Fondun fəaliyyətinə dair müvafiq sənədlərdə təfərrüatlı və aydın şəkildə müəyyən olunmuşdur. Xarici menecerlərin təyin olunması “Dövlət Satınalmaları” haqqında Azərbaycan Respublikasının mövcud qanunvericiliyinə uyğun olaraq həyata keçirilir. Xarici menecerlər menecerin kredit reytingi, idarə etdiyi aktivlərin həcmi, aktivlərin idarə edilməsi sahəsində təcrübə, təklif olunan gəlirlilik və risk dərəcəsi, təklif olunan ödəniş norması və s. kimi meyarlar əsasında seçilir. Xarici menecerlərin investisiya fəaliyyətinin onların müvafiq mandatına

uyğunluğu gündəlik əsasda, portfellerinin gəlirliliyi isə aylıq əsasda yoxlanılır.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
http://www.oilfund.az/pub/tiny_upload/Inv_guide.pdf
http://www.oilfund.az/pub/tiny_upload/Inv_policy.pdf

Prinsip 15.

SF fəaliyyət və əməliyyatlarını həyata keçirdiyi ölkələrin bütün normativ qaydalarına və şəffaflıq tələblərinə riayət etməlidir.

Fond əməliyyat və fəaliyyətlərini həyata keçirdiyi ölkələrin bütün müvafiq normativ qaydalarına və şəffaflıq tələblərinə riayət edir.

Prinsip 16.

SF-in idarəetmə strukturu, məqsədləri, eləcə də SF-in ali idarəedici orqandan əməliyyat müstəqilliyi ictimaiyyətə açıqlanmalıdır.

Fondun idarəetmə strukturu, məqsədləri və əməliyyat müstəqilliyi müvafiq qanunvericilikdə aydın şəkildə müəyyən olunmuşdur.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
<http://www.oilfund.az/az/content/25/154>

Prinsip 17.

SF, beynəlxalq maliyyə bazarlarında sabitliyin təmin edilməsinə dəstək vermək, eləcə də investisiya etdiyi ölkələrdə etibarını artırmaq zəminində öz fəaliyyətinin iqtisadi və maliyyə istiqamətlərinə dair müvafiq maliyyə məlumatlarını ictimaiyyətə açıqlamalıdır.

Fondun illik olaraq hazırlayıb ictimaiyyətə açıqladığı hesabatlarda eyni zamanda audit olunmuş maliyyə hesabatları da yer alır. Rüblük hesabatlar və Fondun fəaliyyətinə dair bütün digər maliyyə məlumatları Fondun rəsmi internet sahifəsində yerləşdirilir. Fondun vəsaitinin ümumi məbləği, vəsaitlərinin bölüşdürülməsi, seçilmiş bencmark, illik gəlirlilik səviyyəsi və s. bu kimi maliyyə məlumatlarına daxildir.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
<http://www.oilfund.az/az/account>
<http://www.oilfund.az/az/content/20/249>

C. Investisiya və Riskin idarə olunmasının Əsasları

Prinsip 18.

SF-in investisiya siyasəti aydın, eyni zamanda ali idarəedici orqan və ya idarəetmə orqan(lar)ı tərəfindən müəyyən olunan Fondun məqsədlərinə, risk dözümlülüyünə, investisiya strategiyasına uyğun olmalı və fundamental portfel idarəetməsi prinsiplərinə əsaslanmalıdır.

ARDNF-nin vəsaitlərinin idarə edilməsinin əsas istiqamətləri və investisiya qərarlarının şəffaflığının təmin olunması məsələləri "İnvestisiya Qaydaları" və "İnvestisiya Siyasəti" vasitəsi ilə tənzimlənir. Digər məsələlərlə yanaşı, bu sənədlər vəsaitlərin strateji bölgüsü, investisiya portfelinin valyuta tərkibi, bencmark, risk meyarları üzrə limitlər, Fondun xarici menecerləri üçün müəyyən olunmuş minimal tələblər, investisiya istiqamətləri üzrə tətbiq edilən limitlər, həmçinin Fondun tərəf müqabillərinin (kastodial bankların, müxbir bankların və s.) kredit göstəriciləri üzrə limitləri müəyyən edir.

Alt-prinsip 18.1.

İnvestisiya siyasəti SF-in maliyyə risklərinin səviyyəsini və borclanmadan mümkün istifadəni müəyyən etməlidir.

Derivativlər (svop, forvard, fyuçers və s.) yalnız mümkün riskin minimuma endirilməsi (hedcinq) və ya investisiya portfelinin valyuta tərkibinin və aktivlər strukturunun optimallaşdırılması məqsədi ilə istifadə oluna bilər.

Alt-prinsip 18.2.

İnvestisiya siyasəti daxili və (ya) xarici investisiya menecerlərindən hansı dərəcədə istifadə olunma səviyyəsini, onların fəaliyyət və səlahiyyət çərçivələrini, eyni zamanda onların seçilməsi və icrasına nəzarət prosesini təyin etməlidir.

Fondun xarici menecerlərinin fəaliyyəti ilə bağlı rəhbər tutduğu qayda və prosedurlar üçün 14-cü Prinsipə verilmiş rəyə baxa bilərsiniz.

"İnvestisiya Qaydaları" və "İnvestisiya Siyasəti" Fondun rəsmi internet sahifəsində yerləşdirilmişdir.

Alt-prinsip 18.3.

SF-in investisiya siyasətinin məzmunu ictimaiyyətə açıqlanmalıdır.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
http://www.oilfund.az/pub/tiny_upload/Inv_guide.pdf
http://www.oilfund.az/pub/tiny_upload/Inv_policy.pdf

Prinsip 19.

SF-in investisiya qərarları Fondun investisiya siyasətinə uyğun olaraq risklər nəzərə alınmaqla gəlirlərin maksimallaşdırılmasına istiqamətlənməli, eləcə də maliyyə və iqtisadi əsaslara söykənməlidir.

"İnvestisiya Siyasəti" nə əsasən Fondun investisiya qərarları risklər nəzərə alınmaqla gəlirliliyin maksimumlaşdırılması məqsədinə əsaslanır. Fondun bütün investisiyaları vəsaitlərin idarə olunması sahəsində qabaqcıl təcrübəyə əsasən sırf iqtisadi və maliyyə qərarlarına söykənir.

Alt-prinsip 19.1.

Əgər investisiya qərarları iqtisadi və maliyyə əsaslarına malik olmazsa, bu qərarlar, investisiya siyasətində aydın şəkildə əks olunmalı və ictimaiyyətə açıqlanmalıdır.

Həmçinin 18-ci Prinsipə verilən rəyə bax.

Alt-prinsip 19.2.

SF-in vəsaitlərinin idarə edilməsi bu sahədə özünü doğrultmuş, qabaqcıl prinsiplərə əsaslanmalıdır.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
http://www.oilfund.az/pub/tiny_upload/Inv_policy.pdf

Prinsip 20.

SF, özəl qurumlarla rəqabət şəraitində ikən hər hansı xüsusi əhəmiyyətli informasiyadan və ya dövlətin təsir vasitələrindən faydalanmamalıdır.

"ARDNF-nin Əsasnaməsi" nə əsasən Fond daxili bazarda investisiya edə bilməz. "İnvestisiya Qaydaları" na əsasən ARDNF öz investisiya qərarlarını tam müstəqil şəkildə qəbul edir. ARDNF-nin təşkilati və hüquqi əsasları onun hər hansı xüsusi əhəmiyyətli informasiyadan istifadəsinin qarşısını alır.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:
http://www.oilfund.az/pub/tiny_upload/Inv_guide.pdf
<http://www.oilfund.az/az/content/25/154>

Prinsip 21.

SF səhmdar mülkiyyət hüquqlarını onun səhmlərə investisiya dəyərinin əsas elementi hesab edir. SF öz səhmdar hüquqlarından istifadə etdikdə, bunu SF-in investisiya siyasətinə uyğun şəkildə, investisiyaların maliyyə dəyərinə ziyan vurmada həyata keçirməlidir.

ARDNF səhm bazarlarında investisiya fəaliyyətinə yeni başlamışdır və bu mərhələdə öz səhmdar mülkiyyət hüququndan istifadə etməmək qənaətdədir.

SF, onun səhmdar hüquqlarından istifadəsini müəyyən edən əsas meyarlar da daxil olmaqla, səsvermə hüququna sahib, katirovka olunmuş qurumların səhmlərinə ümumi yanaşmanın ictimaiyyətə açıqlanmalıdır.

Prinsip 22.

SF, onun investisiya fəaliyyəti ilə bağlı riskləri müəyyən edən, qiymətləndirən və idarə edən struktura malik olmalıdır.

ARDNF-nin maliyyə əməliyyatları risklərinin müəyyən edilməsi, ölçülməsi və idarə olunması Fondun ümumi idarəetmə sistemində xüsusi yer tutur. Müvafiq normativ sənədlər ("İnvestisiya Qaydaları", "İnvestisiya Siyasəti" və s.), risklərin idarə edilməsi üzrə ixtisaslaşmış bölmə (Risklərin idarə edilməsi departamenti), daxili və xarici audit funksiyaları, eyni zamanda "RiskMetrics", "Risk-Manager 4" kimi alətlər və daxildə hazırlanmış modellər ARDNF-də risklərin idarə edilməsi sistemini dəstəkləyir.

Alt-prinsip 22.1.

Risklərin idarə edilməsi sistemi etibarlı informasiyaya və müntəzəm hesabatvermə sistemlərinə əsaslanmalı və bunlar da öz növbəsində müvafiq risklərin məqbul hesab olunan ölçü və səviyyələrdə, nəzarət və həvəsləndirmə mexanizmləri, davranış kodekləri, biznesin davamlı planlaşdırılması və müstəqil audit funksiyası çərçivəsində monitorinqi və idarə edilməsinə imkan verməlidir.

"İnvestisiya Qaydaları" və "İnvestisiya Siyasəti" risklərin idarə edilməsinin əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirir, bazar, kredit, konsentrasiya və likvidlik riskləri üzrə əsas risk limitlərini təyin edir.

Bununla yanaşı, risk limitləri gündəlik əsasda gəlirlilik və risk hesabatları vasitəsilə nəzarətdə saxlanılır. "İnvestisiya Qaydaları" və "İnvestisiya Siyasəti" sənədlərində bəhs olunan amillərə əlavə olaraq, bazar riskinin müntəzəm olaraq daha təfəssil təhlili və nəzarəti aparılır.

Təhlil prosesində faiz dərəcəsi həssaslıq təhlili (bir ödəmə müddəti üzrə faiz dərəcəsi dürasiyası (key rate duration), (PV01 və s.), konsentrasiya riski (qruplar üzrə dürasiya, qruplar üzrə riskə məruz dəyər (RMD), marjinal RMD və s.), az ehtimallı hadisələr (şərti RMD, stress test) və sənari üzrə təhlil kimi metodlardan istifadə edilir.

Alt-prinsip 22.2.

SF-in risklərin idarə edilməsi sisteminə ümumi yanaşması ictimaiyyətə açıqlanmalıdır.

ARDNF-nin əməliyyat riskləri daxili prosedur və qaydalar, eləcə də iş fəaliyyətinin davamlılığı əsasında idarə olunur.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:

http://www.oilfund.az/pub/tiny_upload/Inv_guide.pdf

http://www.oilfund.az/pub/tiny_upload/Inv_policy.pdf

Prinsip 23.

SF-in vəsait və investisiyalarının gəlirliliyi (bençmarkdan istifadə olunduğu təqdirdə, mütləq və bençmarkla nisbətdə) aydın müəyyən olunmuş prinsip və standartlara uyğun olaraq hesablanmalı və bu informasiya hesabat şəklində Fondun ali idarəedici orqanına göndərilməlidir.

ARDNF-nin vəsaitləri ilə bağlı ətraflı məlumatlar (investisiya portfelinin xarici valyutalar üzrə bölgüsü, kredit reytingləri, yerləşdirilmə müddəti və coğrafi regionlar üzrə təsnifata dair məlumatlar daxil olmaqla) rüblük pres-revizlər vasitəsi ilə ictimaiyyətə çatdırılır. Fondun investisiyalarının gəlirliliyi bu sahədə mövcud olan ən yaxşı təcrübə əsasında hesablanır və illik hesabatda daxil edilir. İllik hesabatlar və rüblük məlumatlar Fondun rəsmi internet sahifəsində yerləşdirilir.

Daha ətraflı məlumat üçün bax:

<http://www.oilfund.az/az/account>

Prinsip 24.

ÜQPN-nin tətbiqi SF və ya onun verdiyi səlahiyyətlər əsasında başqa bir qurum tərəfindən müntəzəm olaraq nəzarətdə saxlanılmalıdır.

Bu hesabat ilk dəfə ARDNF-nin rəsmi internet sahifəsində 2011-ci ilin aprel ayında yerləşdirilmişdir və illik əsasda nəzərdən keçirilir.

Dizayn

Leyla Rəsul, sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru

“Molla Pənah Vaqif” bölməsinə dair materialları hazırladı
Teymur Kərimli, Filologiya elmləri doktoru, professor

M.P.Vaqifin şeirlərinə həsr edilmiş rəsmlər
Cəmilə Əliyeva